

GERÇEK USULDE ÜCRET GELİRİ ELDE EDEN ÜCRETLİLERDE ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI

**(5084 Sayılı Kanuna Göre Gelir Vergisi Stopaj
Teşviki Kapsamında Çalışan Ücretliler Dahil)**

İmdat TÜRKAY
Gelir İdaresi Başkanlığı
Müdür

Altan YILMAZ
Gelir İdaresi Başkanlığı
Devlet Gelir Uzmanı

TÜRMOB YAYINLARI- 342
Sirküler Rapor Serisi
Seri No: 2008 - 8

TÜRMOB Adına Sahibi
Mehmet TİMUR

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ali E. DOĞANOĞLU

Dizgi - Düzenleme

TÜRMOB
Basın - Yayın Servisi

Yayın Türü

Yaygın Süreli

Baskı

Desen Ofset A.Ş.

Birlik Mah. 7. Cad. 67. Sk. No:2 Çankaya ANKARA
Tel : (312) 496 43 43

Baskı Tarihi

04 Ağustos 2008

TÜRMOB Basın Yayın Dağıtım İşletmesi tarafından yayınlanmaktadır.
TÜRMOB - Gençlik Cad. No:107 Anıttepe/ANKARA

Sirküler Rapor kitaplarında yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlarına aittir. Yayıncı kuruluş TÜRMOB'u bağlamaz.

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişimin ön plana çıktığı bir çağı yaşıyoruz. Muhasebecilik, Mali Müşavirlik mesleği doğası gereği bilgiye ve bilgininde sürekli güncel olmasına dayanmaktadır. Bu yapısı itibarıyla mesleğimiz çağımızın en önemli mesleklerinden birisi haline gelmiştir. TÜRMOB ve Odalarımız, meslektaşlarımızın ihtiyaç duyduğu bilgi ve eğitimi karşılaması temel öncelikleri arasındadır.

Meslektaşlarımızın ve aday meslek mensuplarımızın ihtiyaç duyacakları bilgiye, en kolay şekilde ulaşmalarını sağlamak, TÜRMOB'un temel hedeflerinden birisidir. Geniş bir yayın yelpazesi ile bu eğitim ve bilgileneceğe yönelik ihtiyacı karşılamaya çalışıyoruz. **Sirküler Rapor** yayınımla mevzuatta meydana gelen değişiklikleri ve uygulamaya yönelik bilgilendirmeyi sağlama gayreti içindeyiz.

Sirküler kitaplarımız, bir plan doğrultusunda hazırlanarak, her ay bir kitap olarak sizlere ulaştırılmaktadır. Kitaplarımız bir okuma komisyonu tarafından incelendikten sonra basılarak sizlerin istifadesine sunulmaktadır.

Siz değerli meslektaşlarımızın ve stajyerlerimizin beğeni ve takdirini toplayacağına inandığımız 2008-8 Seri Numaralı bu kitabı; Gelir İdaresi Başkanlığı Müdür İmdat Türkay ve Gelir İdaresi Başkanlığı Devlet Gelir Uzmanı Altan Yılmaz tarafından hazırlanan “**Gerçek Usulde Ücret Geliri Elde Eden Ücretlilerde Asgari Geçim indirimi Uygulaması**” isimli eser oluşturuyor. Bu çalışma bir kaynak kılavuz niteliğinde olup konuyu örnekleri ile açıklamaktadır.

Kitabın, meslek camiamıza ve uygulamacılara faydalı olmasını diliyorum.

Nail SANLI
Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

A- GENEL AÇIKLAMALAR	1
1. Kavramsal Çerçeve	1
2. En Az Geçim İndiriminin Uygulanma Biçimleri	3
3. Bazı Ülkelerde Ücretlilere Uygulanan En Az Geçim İndirimi Tutarları	3
3.1. İngiltere’de Uygulanan Asgari Geçim İndirimi	6
3.2. Amerika Birleşik Devletlerinde Uygulanan Asgari Geçim İndirimi	7
3.3. Almanya’da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi.	8
3.4. Hollanda’da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi.	9
3.5. Fransa’da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi	10
4. Türkiye’de En Az Geçim İndirimi Uygulaması	11
5. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasının Gerekçesi.	15
6. Bu Sistemde Medeni Durumu Ve Çocuk Sayısı Aynı Olan Tüm Ücretliler Aynı Oranda Yararlanacaktır	18
B- ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASININ USUL VE ESASLARI	19
1. Giriş	1
2. Yasal Düzenleme	20
3. Asgari Geçim İndiriminden Yararlanacak Olan Ücretliler	22
3.1. Gerçek Usulde Vergilendirilen Ücret Ödemelerine Sistem Uygulanacaktır	24
4. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasından Yararlanamayacak Olan Ücretliler	31
4.1. Ücretleri Diğer Ücret Kapsamında Vergilendirilen Hizmet Erbabı....	32
4.2. Başka Bir Kanun Hükmü (3218, 4490, 4691 Sayılı Kanunlar Vb.) Uyarınca Ücretlerinden Gelir Vergisi Tevkifatı Yapılmayanlar	33
4.3. Ücret Geliri Elde Etmeyen Diğer Gerçek Kişiler	35
4.4. Dar Mükellefiyet Kapsamında Ücret Geliri Elde Edenler	36
5. Asgari Geçim İndirimi Oranları	37
6. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesaplanması	39
7. Bazı Ücretlilerin 2008 Yılında Aylık Olarak Alacakları Asgari Geçim İndirimi Tutarları	45
8. 16 Yaşından Küçükler İçin Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması	47
9. Ücreti Aylık Dönemler Dışında Elde Edenler İçin Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması	47

10.	Dönem İçinde İşveren Değiştirenlerin Asgari Geçim İndiriminden Yararlanmaları	48
11.	Net Ücret Üzerinden Anlaşanlarda Asgari Geçim İndirimi	49
12.	Kıst Dönem Çalışanlarda Asgari Geçim İndirimi	52
13.	Sakatlık İndiriminden Yararlanan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulanması	54
13.1.	Sakatlık İndirimi Tutarının Gayri Safi Ücret Matrahından İndirim Konusu Yapılması	54
13.2.	2008 Yılında Geçerli Olan Sakatlık İndirimi Tutarları	55
13.3.	Sakatlık İndirimi Uygulanan Ücretlide Asgari Geçim İndiriminin Mahsubu	56
14.	Ücretlinin Medeni Durumu, Çalışmayan Eş Kavramı ve Çocuk Tabiri	62
14.1.	Beyan Esası	63
14.2.	Çalışmayan Ve Herhangi Bir Geliri Olmayan Eş Kavramı	63
14.3.	Emekli Olduktan Sonra Çalışan Eş Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminden Yararlanılması	64
14.4.	Eşlerden Her İkisinin Ücretli Olması Durumunda Çocuklar Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminden Yararlanılması	65
14.5.	Çocuk Tabiri	67
14.5.1.	Yaş Sınırı	67
14.5.2.	Tahsilde Olan Çocuklar	67
14.5.3.	Öz Veya Üvey Evlat	68
14.5.4.	Nafaka Verilen Çocuklar Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması	69
14.5.5.	Boşanan Eşlere Ait Çocuklarda Özellik Arzeden Durumlar	72
15.	Asgari Geçim İndirimi Tutarının Tespitinde Mükellefin Gelirin Elde Edildiği Tarihteki Medeni Hali Ve Aile Durumu Esas Alınacaktır	73
16.	Doğum, Askerlik, Yurtdışı Görev ve Diğer Sebepler Dolayısıyla Ücretsiz İzine Ayrılan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulanması	74

C- ÇALIŞANLAR TARAFINDAN YAPILACAK İŞLEMLER75

1.	Ücretliler Tarafından Aile Durumu Bildiriminin Doldurulması	75
2.	Yıl İçinde İşveren Değiştiren Ücretlilerin Yapması Gerekenler	78
3.	Asgari Geçim İndirimi Oranını Etkileyen Değişikliklerin İşverene Bildirilmesi	79

D- İŞVERENLER TARAFINDAN YAPILACAK İŞLEMLER	82
1. Asgari Geçim İndirimi Tutarı Ücret Bordrosunda Gösterilecektir	82
2. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Düzenlenmesi	83
3. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Elektronik Ortamda Düzenlenmesi	83
4. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Muhafazası	84
5. Asgari Geçim İndiriminin Muhtasar Beyannamede Mahsup Edilmesi	85
5.1. Aylık Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler	85
5.2. Üç Aylık Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler	86
5.3. Mahsup İşlemi Tevkif Yoluyla Kesilen Vergiler Toplamından Yapılacaktır	87
6. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayanlarda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması	88
7. 5084 Sayılı Kanuna Göre Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinden Yararlanan İşverenlerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması	88
7.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki ile Asgari Geçim İndiriminin Birlikte Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorun	90
7.1.1. Eski Sistem Olan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulamasında Sorunun Çözümü	91
7.2. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki İle Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Öncelikle Asgari Geçim İndirimi Uygulanacaktır	92
7.3. 5084 Sayılı Kanunla İşverenlere Sağlanan Teşvikler	94
7.3.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Uygulaması	97
7.3.2. Teşvikten Yararlanacak Olan Mükellefler	98
7.3.3. Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinin Uygulanacağı İller ve İlçeler	99
7.3.4. 5084 Sayılı Kanunda 5568 Sayılı Kanunla Yeni Yatırımlar İçin Teşviklerin Uygulama Süresinde Yapılan Değişiklik	101
7.3.5. Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinde Terkin Edilecek Tutarın Üst Limiti	102
7.4. İşveren Tarafından Ücretliye Ödenecek Aylık Asgari Geçim İndirimi Tutarı İle Kendisinin Yararlanacağı Gelir Vergisi Stopaj Teşvikinin Birlikte Uygulanması	103
7.5. Konu Hakkında Maliye Bakanlığı Tarafından Yapılan Düzenleme	105
7.5.1. İşverenler Tarafından Ocak, Şubat, Mart ve Nisan/2008 Dönemlerine İlişkin Olarak Yapılacak İşlemler	106

7.5.2. Uygulamaya İlişkin Örnekler	112
7.6. Genel Değerlendirme	120

E- YILLIK BEYANNAME VEREN ÜCRETLİLERDE

ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI	121
1. Yıllık Beyanname Verecek Ücretlilerde Uygulamanın Başlangıcı ..	121
2. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması	122
3. Birden Fazla İşverenden Ücret Alınması Dolayısıyla Ücret Gelirinin Yıllık Beyanname İle Beyan Edilmesi	123
4. Tevkifata Tabi Olmayan Ücret Geliri İçin Yıllık Beyanname Verilmesi	127
5. Tevkifata Tabi Olmayan Ücret Geliri İçin Yıllık Beyanname Verilmesi Durumunda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması	128
6. Yıllık Beyannamede Ücret Dışında Diğer Gelir Unsurlarının da Beyan Edilmesi Durumunda Asgari Geçim İndiriminin Uygulanması	130

F- CEZAI MÜEYYİDELER

1. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler	132
2. Ücretliler Açısından	133
2.1. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverene Bağlı Olarak Çalışanlarda Cezai Müeyyideler	134
2.2. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverene Bağlı Olarak Çalışanlarda Cezai Müeyyideler	134
3. İşverenler Açısından	135
4. Genel Değerlendirme	136

G- EKLER

EK-1: 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği	137
EK-2: Aile Durumu Bildirimi	159
EK-3: Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro	160
Ek-4: 267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği	161
EK-5: Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim	167

A- GENEL AÇIKLAMALAR

1. Kavramsal Çerçeve

Bilindiği üzere, gelir vergileri sosyal amaçlı düzenlemelere yer vermek açısından en elverişli vergilerdir. Bu sebeple Gelir Vergisinde sosyal adaleti ve vergi adaletini sağlayıcı rol oynamak üzere sakatlık indirimi, en az geçim indirimi, artan oranlı vergi tarifi ve ücretlilere ayrıcalık tanıyan ayırma prensipleri yer almaktadır.

Vergide ödeme gücünün ilk unsuru mükelleflerin kendilerinin ancak geçindirebilecek miktarda gelirlerinin vergi dışı bırakılmasıdır.¹ En az geçim indirimi vergide eşitlik ve adalet ilkelerini sağlamaya yönelik araçlardan birini teşkil etmektedir. Vergide eşitlik ilkesi, mükelleflerin vergi ödeme güçleri dikkate alınmak suretiyle vergilendirilmesinin yapılmasını öngörür. Vergide adaletin gerçekleştirilebilmesi bakımından önemli bir fonksiyonu bulunan bu ilke gerçek kişilerin şahsi ve ailevi durumları da göz önünde bulundurularak ödeme güçlerine göre vergilendirilmeleri anlamına gelmektedir.

Sosyal adaletin sağlanması ve vergi tekniği açısından herkesten ödeme gücüne göre vergi alınması da önem taşımaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi verginin şahsileştirilmesi olanağını da doğurabilmektedir. Vergilendirme tekniği açısından sosyal adaletin gerçekleştirilmesi ve herkesten ödeme gücüne göre vergi alınmasını sağlamak üzere geliştirilen tekniklerden biri de en az geçim indirimidir. Bu anlamda en az geçim indirim maliye teorisinin tartışmalı konularından biridir. Sismondi, “*Vergi insandan kendisine hayatını devam ettirmesi için gerekli olanı istemekten kaçınmalıdır. Zira açlığa mah-*

1 Akif ERGİNAY , Kamu Maliyesi, Ankara, Savaş Yayınları, 1968, s.54

*kum olan bir kimseye devletin kendisine sağladığı faydalardan bahsetmek gülünç olur”*² diyerek, bir kimsenin vergi ödeme gücünün ancak, o kimsenin fizyolojik varlığını sürdürebilecek gerekli vasıtaları sağladıktan sonra söz konusu olabileceğini belirtmiştir.

En az geçim indirimini savunanların üzerinde durdukları hususlar şunlardır: “Vergi mademki ödeme gücüne göre alınacaktır; şu halde fizyolojik yaşantının gerektirdiği miktardan vergi alınmamalıdır. Çünkü, sözü geçen hudutlar içinde gelire sahip olan bir kimsenin iktisadi iktidarı, dolayısıyla da ödeme gücü yoktur. Kaldı ki, bu durumdaki kimseler dolaylı vergileri, hem de tersine artan oranlı bir şekilde ister istemez ödemektedirler. Çünkü bu tür vergiler fiyat içinde gizlenmiştir ve nihai yükümlüsü de önceden belli olmadığı için bunlara özel bir uygulama yapmak imkanı yoktur. Şu halde bu haksızlığı hiç olmazsa şahsileştirmeye müsait vergilere en az geçim indirimi uygulamak suretiyle telafi etmek lazımdır.”³

En az geçim indiriminin karşısında olan görüşler ise sistemin genellik ilkesine aykırı olduğu, özellikle nüfusun büyük çoğunluğunun düşük gelirli olduğu az gelişmiş ülkelerde bu tutarın vergi dışı bırakılması vergiden elde edilecek verimi azaltacağı belirtilmiştir. Bu tartışmalar teorik olmakla birlikte bu sistem dünyanın birçok ülkesinde uygulama alanı bulmaktadır. Toplumun gelişmesine paralel olarak sadece fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı kalmadan giderek sosyal bir varlık olan çağdaş insanın eğitim, kültür, eğlenme gibi ihtiyaçlarını hesaba katmak suretiyle en az geçimine ilişkin tartışmalar sürmüş ve uygulama bu anlamda genişlemiştir.

2 Aktaran Halil Nadaroğlu, Kamu Maliyesi Teorisi, Beta Yayınları, 2000, s.318.

3 Halil Nadaroğlu Age, s.318

2. En Az Geçim İndiriminin Uygulanma Biçimleri

-Genellikle uygulanan ilk şekle göre belirli bir miktarı aşmamak üzere, mükelleflerin eş ve çocukları veya yakın bazı akrabaları da göz önüne alınarak gelirlerin bir kısmı vergi dışı bırakılır. Böylece geliri, belirlenen geçim indirimi miktarından az veya ona eşit olanlardan hiç vergi alınmaz; geliri geçim indirimi miktarını aşan mükelleflerin ise sadece bu aşan gelirleri vergiye tabi olur.

Yurdumuzda günde 20, ayda 600 ve yılda 7.200 lira olmak üzere 1986 yılına kadar bu usul uygulanmış olup, 04.12.1985 tarihli ve 3239 sayılı Kanunla en az geçim indirimi (Kanundaki deyiimiyle genel indirim) usulü 1987 takvim yılında geçerli olmak üzere kaldırılmıştır.

-İkinci bir usule göre, vergiye tabi gelirlerin belli bir kısmından vergi almamak, diğer bir deyişle belirli ilk gelir miktarına “0” oranı uygulanmak suretiyle gelirlerin bir kısmını vergi dışı bırakmaktadır. Böylece sıfır oran uygulanan gelir için mükelleften alınmayan miktar, bir çeşit geçim indirimi olmaktadır. Nitekim ABD, Fransa, Belçika, İspanya ve İsviçre’de bu usul uygulanmaktadır. Ancak bu usulde aynı gelire sahip olan bekar, evli veya çocuklu evli mükellefler de aynı miktarda geçim indiriminden yararlanmış olacaktırlar. Oysa geçim indiriminde aile durumunun da göz önüne alınması gerekmektedir.

3. Bazı Ülkelerde Ücretlilere Uygulanan En Az Geçim İndirimi Tutarları⁴

Ülkemizde gerçek usulde elde edilen ücret gelirlerine 2008 yılında

4 Murat ÜSTÜN, Maliye Bakanlığı-Devlet Gelir Uzmanı, Mali Pusula, Asgari Geçim İndirimi Uygulaması ve OECD Ülkeleri İle Vergi Ve Prim Yükü Karşılaştırmaları, Mayıs 2007, s.29

uygulanmaya başlanan asgari geçim indirimi sisteminin iyi anlaşılabilmesi için, bazı ülkelerdeki ücretlilere uygulanan asgari geçim indirimi tutarlarına bakmakta fayda vardır. Diğer ülkelerdeki vergi dışı kalan asgari geçim indirimi tutarları parasal olarak aşağıdaki tabloda da görüldüğü üzere son derece yüksektir. Ancak, sistemin Türk vergi sistemine yeni girmesi açısından tutar olarak düşük de olsa başlangıç açısından son derece olumlu bir gelişmedir.

-Ücretlilere Uygulanan En Az Geçim İndirimi Tutarları (Evli Bir Vergi Mükellefi İçin)⁵

Ülkeler	Euro
Avustralya**	3.757
Avusturya**	10.000
Belçika*	5.780
Kanada*	918
Çek Cumhuriyeti*	1.283
Danimarka*	5.039
Almanya**	7.665
Macaristan	5.904
İzlanda*	4.685

5 <http://www.oecd.org> ve <http://today.resuturs.com>.

İtalya*	7.500
İrlanda*	1.580
Lüksemburg	9.750
Meksika*	156
Hollanda*	1.894
Yeni Zelanda	5.559
Norveç*	11.784
Portekiz*	224
Slovakya*	2.258
İspanya*	3.400
İsveç*	1.217
İsviçre**	6.701
İngiltere*	7.241
ABD*	6.858

* Bu ülkeler uygulamasında indirimine konu tutar, yıllık ücret gelirin matrahından doğrudan doğruya indirilmektedir.

** Bu ülkelerde belli bir tutarın doğrudan gelirden düşülmesi yerine, gelir vergisi tarifesinin ilk dilimine (0) oranı uygulanmaktadır.

3.1. İngiltere’de Uygulanan Asgari Geçim İndirimi

İngiltere’de asgari geçim indirimi müessesesi yaş, medeni durum ve fiziksel yetersizliklere (disability) göre farklı miktarlarda hesaplanabilmekte ve hesaplanan miktar kadar yıllık gelirin vergi dışında bırakılmasını sağlamaktadır. Aşağıda tablo halinde gösterilen asgari geçim indirimi her İngiliz vergi mükellefine sağlanan bir indirimdir.

İngiltere’de Asgari Geçim İndirimi Tutarı		
Asgari Geçim İndirimi	2005/06	2006/07
65 yaş altı	4.895 £	5.035 £
65 -74	7.090 £	7.280 £
75 ve üstü	7.220 £	7.420 £
<i>Kaynak : KIZILOT-KILIÇ-MÜDERRİSOĞLU, a.g.e., s.53. (Ayrıca bkz. www.inlandrevenue.gov.uk)</i>		

İster serbest çalışsın ister ücretli, İngiltere’de bekar bir kişiye, 2005 yılı için 4 bin 895 sterlin, 2006 yılı için 5.035 sterlin “asgari geçim indirimi” tanınmaktadır. Evli olanlar için, bu tutara 2 bin 210 sterlin ilave edilmekte, yaşlıların geçim indirimi tutarı biraz daha yüksek tutulmaktadır. Geçim indirimi tutarı, genel olarak her yıl itibariyle yükseltilmektedir. İngiliz vergi sisteminde, gerek artan oranlı tarifenin yer alması ve en alt gelir dilimine uygulanan oranın %10 gibi düşük tutulması, gerekse ilave sağlanan asgari geçim indirimi uygulanmasıyla en alt ve ortanın altındaki gelir gruplarının vergi yükünün hafifletildiği, böylece hem sosyal devlet ilkesi, hem de vergide adalet ilkesine belli bir oranda uyulduğu görülmektedir.

3.2. Amerika Birleşik Devletlerinde Uygulanan Asgari Geçim İndirimi

ABD’de gelir vergisi mükellefleri genel olarak standart kişisel indirim tabidirler. Ancak, mükellefler isterlerse alternatif olarak tek tek harcama kalemlerinin indirilebildiği özel indirim sistemini seçebilirler.

ABD'de Uygulanan Standart Kişisel İndirim (2006)	
Bekar mükellefler	5.150 \$
Evli çiftler (ortak beyan)	10.300 \$
Aile reisi	7.550 \$
Evli çiftler (ayrı ayrı)	5.150 \$
<i>Kaynak : KIZILOT-KILIÇ-MÜDERRİSOĞLU, a.g.e,s.62. http://en.wikipedia.org/wiki/Standard_deduction</i>	

Standart en az kişisel indirimi tutarları yıllık enflasyon oranına göre her yıl yeniden belirlenmektedir. Buna ilave olarak yaşlı ve görme özürlüler için evli ve yaşayan yakınları varsa ilave olarak 900 \$’lık ve aile reisi ve bekar ise ilave 1.100 \$’lık bir indirim söz konusudur.

ABD’de Gelir Vergisi Tarifesi (2006)	
Yıllık Kazanç (Dolar)	Vergi Oranı (%)
0 - 7,550	10
7,551 - 30,650	15
30,651 - 74,200	25
74,201 - 154,800	28
154,801 - 336,550	33
336,551 ve fazlası	35
<i>Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_bracket#Tax_brackets_in_the_USA (Erişim:15.03.2007)</i>	

ABD gelir vergisi düzenlemelerinde yer alan aile reisi beyanı ve kişisel gelir vergisinin artan oranlı tarife olması, hukuk sisteminde sosyal devlet ilkesinin bir sonucu olarak mükelleflerin ödemesi gereken verginin ödeme gücüne uyarlanmasına yardım eden araç olarak kullanılmaktadır. Medeni hale göre yapılan ayırmada en avantajlı olanlar, evli olup ortak beyan verenlerdir. Amerikan gelir vergisi uygulamasında mükelleflerin sosyal durumlarının ve harcamalarının dikkate alınması ve indirimlerin yoğun olarak kullanılması yatay ve dikey adaletin gerçekleşmesine oldukça büyük katkı sağlamaktadır.

3.3. Almanya’da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi

Alman Anayasası’nın 21. maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesini ve eşitliği gerçekleştirmek amacıyla Almanya’da artan oranlı tarife ve en az geçim indirimi kurumu kullanılmaktadır. İkamet ilkesi-

ni hedef alan ve tüm yerleşik kişilerin beyanname vermek zorunda olduğu Almanya’da bekar mükellefler ve evli çiftler ayrı ayrı yada birlikte beyanda bulunabilmekteyken, çocuklar hangi yaşta olursa olsun ailelerinden bağımsız olarak bildirim yapmak zorundadırlar.

Alman Vergi Tarifesi (2004)		
Yıllık Kazanç (Euro)	Vergi Oranı (%)	Vergi (Euro)
15.329 Euro’ya kadar	0	0
15.329 – 25.479 Euro’ya kadar	16 - 24	0 – 1.976
25.480 – 104.303 Euro’ya kadar	24 - 45	1.977 – 27.976
104.303 Euro ve üzeri	45	27.976 ve üzeri
<i>Kaynak: KIZILOT-KILIÇ-MÜDERRİSOĞLU, a.g.e, s.57.</i>		

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Almanya’da 15.329 Euro’ya kadar vergi hesaplanmamaktadır. Dolayısıyla, bu rakam herkes için geçerli asgari geçim indirimi rolünü üstlenmektedir.

3.4. Hollanda’da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi

Birçok yabancı ülkede uygulanan asgari geçim indirimi, Hollanda vergi sisteminde de uygulanmaktadır. Avrupa ülkelerine göre kıyasla uygulamada düşük kalsa da mükellefe tanınan diğer vergi indirimleriyle beraber dünya standardına ulaşmaktadır. Asgari geçim indirimine ilave olan diğer indirimlerden; çalışma indirimi, çocuk yar-

dımı, ilave çocuk yardımını, tek kişilik aile indirimi bunlardan en önemlileridir. 2006 yılında Hollanda da ikamet eden 65 yaş altında olan bütün vergi mükellefleri senede 1,990 Euro Genel Asgari Geçim İndirimine hakkı vardır. Bu rakam 65 yaş üstündekiler için 948 Euro'ya inmektedir.

Hollanda Gelir Vergisi Tarifesi (2006)	
Gelir Dilimi (Euro)	Oran (%)
17.046 'ya kadar	2,45
17.046 – 30.631	9,75
30.631 – 52.228	42
52.228 ve daha fazlası	52
<i>Kaynak: Tax and Custom Administration of Dutch www.belastingdienst.nl (erişim: 14.03.2007)</i>	

3.5. Fransa'da Uygulanan Asgari Geçim İndirimi

Fransa'da gelir vergisi oranları %0 ila %40 arasında değişmektedir. Artan oranlı bir gelir vergisi tarifesinin uygulandığı Fransa'da, gelir dilimleri itibariyle uygulanan vergi oranları 2006 yılı itibariyle aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Fransa Gelir Vergisi Tarifesi (2006)	
Gelir Dilimi (Euro)	Oran (%)
0 – 5.614	0
5.615 – 11.198	5,5
11.199 – 24.872	14
24.873 – 66.679	30
66.679 Euro üzeri	40
Kaynak: http://www.impots.gouv.fr/portal/pdf/documentstandard 4838.pdf . (Erişim:15.03.2007)	

Tabloda da görüldüğü gibi, gerek dilim sayısı, gerekse de dilim aralıkları dikkate alındığında Fransa’da gelir vergisi tarifesinde etkin bir artan oranlılık söz konusudur. 5.614 Euro’ya kadar yıllık gelire sıfır vergi uygulanması, ödeme gücünün kavranması ve dikey adalet açısından önemli göstergelerdir.

4. Türkiye’de En Az Geçim İndirimi Uygulaması

En az geçim indirimi 1950 mali reformu ile kabul edilen 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanununun kabulü ile başlamıştır. İlk uygulama şöyle olmuştur⁶:

6 Vergi Reform Komisyonu Raporları Cilt IV, İstanbul, 1970

- Bekar mükellef için	540 TL
- Çocuksuz evli mükellef için	960 TL
- 1-2 çocuklu mükellef için	1.080 TL
- 3-4 çocuklu mükellef için	1.260 TL
- 4 ten fazla çocuklu mükellef için	1.440 TL

Ancak bu sistem uygulama imkanı bulmadan 1958 yılında %50 oranında artırılmıştır. 1961 yılında yürürlüğe giren 202 sayılı yeni Kanun ile en az geçim indiriminde değişiklik yapılmıştır. Buna göre indirim;

- Bekar mükellefler için	1.800 TL
- Eş için	1.080 TL
- Çocukların her biri için	720 TL

olarak tespit edilmiş, 5 inci çocuktan sonra ek indirimin yapılmayacağı belirtilmiştir.

Sürekli yeni hadler belirlenmesinden en az geçim indiriminin uygulandığı anlamı çıkabilir ancak uygulamaya ilk olarak 1968 yılında geçilmiş bulunmaktadır. 1968 yılındaki uygulamada en az geçim indirimi gelir vergisi mükelleflerinin tamamına tanınmış olup, mükellefin öncelikle gelirinden hiçbir indirim yapılmaksızın artan oranlı tarife göre vergisi hesaplanmış, sonra da en az geçim indirimi olarak kabul edilen miktarın vergisi ayrıca hesaplanarak gelirin tümünün üzerinden hesaplanan vergiden indirilmesi suretiyle uygulanmıştır.

En Az geçim indirimi “genel indirim” adıyla günde 20, ayda 600 ve yılda 7200 lira olmak üzere 1986 yılına kadar uygulanmış olup, 04.12.1985 tarihli ve 3239 sayılı Kanunla 1987 takvim yılında geçerli olmak üzere kaldırılmıştır.

Genel indirim sisteminden sonra bütün gelir unsurlarına uygulanacak olan bir geçim indirimi sistemi getirilmemiştir. Bunda ücret gelirleri dışındaki gelir vergisinde söz konusu olan kayıp ve kaçağın etkili olduğu düşünülebilir. Bütün gelir unsurlarına uygulanacak genel bir indirim sistemi yerine sadece ücretlilere uygulanan vergi iadesi, vergi indirimi gibi uygulamalara gidilmiştir.

“Ücretliler ilk olarak 02.02.1984 tarihli ve 2978 sayılı Vergi İadesi Hakkında Kanuna (3239 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki adı “Ücretlilere Vergi İadesi Hakkında Kanun”) göre vergi iadesi uygulamasından yararlanmaya başlamışlardır. Daha sonra 26.12.1993 tarih ve 3946 sayılı Kanunla 2978 sayılı Kanunun 1. maddesinde yapılan değişiklikle; vergi iadesinden yararlanacak olanlar ile vergi iadesine tabi tutulacak mal ve hizmet alımlarını Kanunda belirlenenlerle sınırlı olmaksızın tespit etmeye, kapsama almaya veya kapsam dışına çıkarmaya, vergi iade usul ve esaslarını belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bakanlar Kurulu da bu yetkisini 01.04.1994 tarih ve 1994/5372 sayılı Kararı ile kullanarak ücretlileri, Vergi İadesi Hakkında Kanun kapsamından 1 Mayıs 1994 tarihinden geçerli olmak üzere çıkartmıştır.

Yapılan düzenleme sonrasında, vergi iade kapsamında sadece sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanlar, vatani hizmet tertibinden aylık alanlar, 2913 sayılı Dünya Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonluğu Kazanmış Sporculara ve Bunların Ailelerine Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümlerine göre aylık alanlar, 2022 sayılı Kanun hükümleri uyarınca aylık alan 65 yaşı-

na doldurmuş, muhtaç, güçsüz, kimsesiz ve sakat Türk vatandaşları ve 1005 sayılı Kanuna göre İstiklal Madalyası aylığı alanlar bırakılmıştır.

Diğer yandan, 3946 sayılı Kanunla 01.01.1994 tarihinden geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanununun 63. maddesine eklenen (5) numaralı bent hükmü ile ücretlilerde özel gider indirimi uygulamasına geçilmiştir. Yani, çalışanların vergi iadesi almasına ilişkin kanuni düzenlemeler bir şekilde 2978 sayılı Kanun kapsamından çıkartılarak, Gelir Vergisi Kanunu kapsamına alınmıştır. Bir başka deyişle emekliler vergi iadesinden 2978 sayılı Kanuna göre yararlanmaya devam etmişler, ancak çalışanlar vergi iadesinden 1994 tarihinden itibaren Gelir Vergisi Kanununa göre yararlanmaya başlamışlardır.

Daha sonra, 09.04.2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanunla 01.01.2004 tarihinden geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanununun 63. maddesinin 5 numaralı bendinde yer alan özel gider indirimi uygulaması kaldırılarak, bunun yerine aynı Kanunun mükerrer 121. maddesinde yapılan değişiklikle 01.01.2004 tarihinden geçerli olmak üzere “ücretlilerde vergi indirimi” uygulaması getirilmiştir. Yapılan yeni düzenlemeye göre iade tutarının hesaplama yöntemi tamamen değiştirilmiş ve çalışanlar ile işverenler açısından eski uygulamaya göre vergi iadesinin hesaplanması kolaylaştırılmıştır.”⁷

Gerek vergi iadesi, gerek özel gider indirimi gerekse de vergi indirimi esas olarak Katma Değer Vergisinin yürürlüğe girmesiyle önemli bir sorun olan mükelleflerin belge vermesini sağlamaya yönelik uygulamalar olmuşlardır. Sayısal olarak önemli bir yer tutan ücretliler üzerindeki vergi yükü azaltılırken sistemden yararlanılma-

7 İmdat TÜRKAY, Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulaması, Maliye ve Hukuk Yayınları, Aralık 2005, S:7-8

sının fiş, fatura v.b. belgelerin ibrazına bağlayarak belge sisteminin yerleşmesine katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Ücretlilerde vergi indirimini uygulaması ile bir yandan ücretliler üzerindeki vergi yükü hafifletilmekte, diğer yandan da vergi indiriminde kullanılan fatura, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi ve ödeme kaydedici cihaz fişinin (yazarkasa fişi) ücretliler tarafından alımı teşvik edilmek suretiyle kayıt ve belge düzeninin oluşması sağlanmaktadır.

5. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasının Gerekçesi

28.03.2007 tarih ve 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun⁸ 31. maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121. maddesinde yer alan “Ücretlilerde vergi indirimini” uygulaması 01.01.2007 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Aynı Kanunun 2. maddesi ile GVK’nın 32. maddesinde yapılan düzenleme ile ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde “Asgari geçim indirimi” sistemi getirilmiştir. Yeni sistem 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere Kanunun yayım tarihi olan 04.04.2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Ancak, 5615 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde de belirtildiği üzere, ücretlilerin 2006 yılına ilişkin olarak 2007 yılında ödeyecekleri gelir vergisinden mahsup edilecek vergi indirimiiyle ilgili işlemler, Gelir Vergisi Kanununun 5615 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan mükerrer 121. maddesinde yer alan hükümlere göre sonuçlandırılmıştır.

Genel gerekçede; “Vergilendirmede önemli kuramlardan biri olan “ayırma kuramı” sisteme dahil edilmekte ve belge düzeni konusundaki katkılarına rağmen zamanla etkinliğini kaybeden, yaygın kötü-

8 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

ye kullanımlar nedeniyle bizatihi belge düzenini olumsuz etkilemeye başlayan ve uluslar arası vergi yükü hesaplamalarında standart bir indirim kabul edilmediği için ülkemizde istihdam üzerindeki vergi yükünün daha fazla görünmesinin nedenlerinden biri olan “ücretlilerde vergi indirimi” sistemi kaldırılmaktadır. Bunun yerine, Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu ve çağdaş vergi kanunlarının çoğunda yer alan ve mükellefin medeni halini de vergileme yönünden dikkate alan “asgari geçim indirimi” sistemi getirilmektedir. Bu sistemle asgari ücret ile bağlantı kurularak mükellefin kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile bakmakla yükümlü olduğu çocukları için standart bir indirim getirilmektedir. Böylece, vergi sisteminin prensiplerine de uygun bir düzenleme yapılmak suretiyle, özellikle düşük gelirler üzerindeki vergi yükü kısmen de olsa azaltılmış ve gelir dağılımının daha adil olmasına katkıda bulunmaktadır.” açıklamasına yer verilmiştir.

Asgari geçim indirimi sisteminin yer aldığı 5615 sayılı Kanunun yukarıda belirtilen genel gerekçesinde de belirtildiği üzere;

- “Ücretlilerde vergi indirimi” sistemi belge düzeni konusundaki katkılarına rağmen zamanla etkinliğini kaybetmiştir.

- “Ücretlilerde vergi indirimi” sistemi yaygın kötüye kullanımlar nedeniyle bizatihi belge düzenini olumsuz etkilemeye başlamıştır. Ücretliler daha fazla vergi iadesi alabilmek için yapmadıkları harcamalar için belge toplamışlar ve hatta komisyon karşılığında belge toplama yöntemine yönelmişlerdir.

- “Ücretlilerde vergi indirimi” sistemi uluslar arası vergi yükü hesaplamalarında standart bir indirim kabul edilmediği için ülkemizde istihdam üzerindeki vergi yükünün daha fazla görünmesinin nedenlerinden biri olmuştur.

- Asgari geçim indirimi sistemi ise; Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu ve ağdaş vergi kanunlarının çoğunda yer alan ve mükellefin medeni halini de vergileme yönünden dikkate alan sistemdir.

- Bu sistemle asgari ücret ile bağlantı kurularak mükellefin kendisi, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile bakmakla yükümlü olduğu çocukları için standart bir indirim getirilmektedir.

- Ayrıca, vergi sisteminin prensiplerine de uygun bir düzenleme yapılmak suretiyle, özellikle düşük ücret gelirleri üzerindeki vergi yükü kısmen de olsa azaltılmış ve gelir dağılımının daha adil olmasına katkıda bulunmaktadır.

Madde Gerekçesinde ise; “Maddeyle, gerçek usulde vergilendirilen ücretlilerin ödeyecekleri gelir vergisi tutarının tespitinde “asgari geçim indirimi” uygulaması getirilmekte ve bu indirimin usul ve esasları düzenlenmektedir. Asgari geçim indirimi uygulaması esas itibarıyla, geçim standartları dikkate alınarak, kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta kullandıkları bir miktar gelirin vergi dışı bırakılması amacına yönelik bulunmaktadır.

İndirim imkanı gerçek usulde vergilendirilen ücretlilere medeni durumları dikkate alınarak tanınmakta ve indirimin uygulanmasında 16 yaşından büyük ve sanayi kesiminde çalışan işçiler için uygulanan asgari ücretin brüt tutarı baz alınmaktadır. Asgari geçim indirimi, mükellefin kendisi, eşi ve çocukları için hesaplanan indirim tutarları toplamını ile Kanunun 103. maddesindeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan miktarın hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanacaktır. Böylelikle, cret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları aynı olan tüm mükelleflerin aynı ölçüde vergi avantajından yararlanması mümkün olmaktadır.

Asgari geçim indirimi tutarının tespitinde mükellefin gelirin elde edildiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınacaktır. Yıl içinde mükellef lehine meydana gelecek değişiklikler bu tarihten itibaren dikkate alınacaktır. İndirim, gelir elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı olmak üzere, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirin e uygulanacak; boşananlarda indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları ocuk sayısı dikkate alınacaktır. Maddeyle, asgari geçim indirim tutarlarını; ücretlinin kendisi, eşi ya da çocukları için uygulanacak oranları ayrı ayrı ya da topluca artırmaya veya kanuni oranına kadar indirme konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmektedir. Artırılan oranlar üzerinden hesaplanan indirim tutarları toplamı asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşamayacaktır. Ayrıca, asgari geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslarını belirleme konusunda Maliye Bakanlığına yetki verilmektedir.” görüşüne yer verilmiştir.

6. Bu Sistemde Medeni Durumu ve ocuk Sayısı Aynı Olan Tüm cretliler Aynı Oranda Yararlanacaktır

Asgari geçim indirimi avantajından, ücret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları ve ocuk sayıları aynı olan tüm ücretliler aynı ölçüde yararlanacaktır. Dolayısıyla, yüksek ücret seviyesinden geliri olan ücretlilerle asgari ücret seviyesinden gelir elde eden ücretlilerin medeni durumları aynı ise yararlanacakları tutar aynı olmaktadır. Dolayısıyla, yüksek düzeyde ücret geliri elde eden ücretlilerin aleyhine bir durum söz konusudur.

B. ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASININ USUL VE ESASLARI

1. Giriş

Bilindiği üzere, 28.03.2007 tarih ve 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun⁹ 31. maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121. maddesinde yer alan “Ücretlilerde vergi indirimi” uygulaması 01.01.2007 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Aynı Kanunun 2. maddesiyle de GVK’nın 32. maddesinde yapılan düzenlemeyle ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde “Asgari geçim indirimi” sistemi getirilmiştir. Yeni sistem 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere Kanunun yayım tarihi olan 04.04.2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Asgari geçim indirimi uygulamasının usul ve esasları Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği¹⁰ ile açıklanmış bulunmaktadır.

Getirilen bu yeni sistemle asgari ücret ile bağlantı kurulmuş ve asgari geçim indirimi avantajından, ücret seviyesi ne olursa olsun, medeni durumları aynı olan gerçek usulde ücret geliri elde eden tüm ücretlilerin aynı ölçüde yararlanmaları sağlanmıştır. Asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında, takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarı esas alınacaktır. Bu nedenle, 2008 yılı hesaplamalarında, 16 yaşından büyük işçiler için 2008 yılının ilk altı aylık dönemi için 27.12.2007 tarihli Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı ile belirlenen aylık brüt 608,40 YTL¹¹ esas alınacaktır.

9 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

10 04.12.2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

11 29.12.2007 tarih ve 26741 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2008 yılında asgari geçim indiriminden yararlanacak ücretlilerin farklı medeni durumları, çocuk sayıları ve eşin çalışıp çalışmama durumuna göre, asgari geçim indirimi uygulaması sonucunda aylık olarak maaşlarında 45.63 YTL ile 77,57 YTL arasında artış sağlanacaktır.

2. Yasal Düzenleme

5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 2. maddesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun mülga 32. maddesi 01.01.2008 tarihinden geçerli olmak üzere başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Asgari geçim indirimi

Madde 32- Ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanır.

Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50’si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5 diğer çocuklar için % 5’idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgarî geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifesi-nin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.

İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilen-

ler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.

Bakanlar Kurulu, indirim konusu yapılacak toplam tutarın asgarî ücretin yıllık brüt tutarını aşmaması şartıyla ikinci fıkrada belirtilen asgarî geçim indirimi oranlarını artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir.

Asgarî geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.” Öte yandan konuya ilişkin gerekli açıklamalara 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yer verilmiş bulunmaktadır. Kanun hükmünde yer alan düzenlemeyle, asgari geçim indirim tutarlarını; ücretlinin kendisi, eşi ya da çocukları için uygulanacak oranları ayrı ayrı yada topluca artırmaya veya kanuni oranına kadar indirme konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmektedir. Ancak, artırılan oranlar üzerinden hesaplanan indirim tutarları toplamı asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşamayacaktır.

Asgari geçim indirimi uygulaması ilk olarak 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek ücret gelirlerine uygulanacağından; kamuda çalışan ve 2008 yılında ilk ücretlerini 15 Ocak 2008 tarihinde alacak olan ücretliler için 15 Ocak tarihinde, özel sektörde çalışanlar için

ise Ocak ayı maaşlarını aldıkları tarihte uygulanmaya başlanmıştır. Ancak, bu sistemden yıllık beyanname üzerinden yararlanacak olan ücretliler, uygulamadan ilk olarak 2008 yılında elde edecekleri ücret gelirlerini beyan edecekleri Mart/2009 ayında verecekleri yıllık beyanname üzerinden yararlanacaklardır.

3. Asgari Geçim İndiriminden Yararlanacak Olan Ücretliler

Gelir Vergisi Kanununun 1. maddesinde gerçek kişilerin gelirlerinin gelir vergisine tabi olduğu belirtildikten sonra, gelirin bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı olduğu ifade edilmiştir. Aynı Kanunun 2. maddesinde de gelire giren kazanç ve iratların; ticarî kazançlar, ziraî kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları ve diğer kazanç ve iratlar olduğu hüküm altına alınmıştır.

Gelir Vergisi Kanunumuzun ana prensiplerinden biri, bir takvim yılı içinde elde edilen kazanç ve iratların safi tutarının topluca vergilendirilmesidir. Bu çerçevede, mükellefler bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı için Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça yıllık beyanname vermek zorundadırlar. Ancak, uygulamada ortaya çıkacak güçlükler ve olanaksızlıklar göz önünde tutularak, aynı Kanunda bu prensibin istisnasını teşkil eden hükümlere de yer verilmiştir. Gelir Vergisi Kanununun 86. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin (b) alt bendinde yer alan hüküm de bunlardan biridir.

Söz konusu bent hükmüne göre, tevkif yoluyla vergilendirilmiş, tek işverenden alınan ücretler için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmemektedir. Birden fazla işverenden ücret geliri elde edilmesi durumunda, birden sonraki işverenden alınan ücretlerin toplamının ge-

lir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2008 yılı gelirleri için 19.800 YTL) aşması halinde birinci işverenden alınan da dahil olmak üzere ücret gelirlerinin tamamı beyan edilmek zorundadır. Ücretlerin tevkifat usulüyle vergilendirilmesinde işverenler anılan Kanunun 94. maddesi gereği hizmet erbabına yaptıkları ücret ve ücret sayılan ödemelerden Kanunun 103. maddesinde belirtilen vergi tarifesini üzerinden tevkifat yapmak zorundadırlar.

Öte yandan, Gelir Vergisi Kanununda ücret gelirleri “gerçek usulde” ve “diğer ücretler” olmak üzere iki şekilde tespit edilmektedir. Gerçek usulde ücretlerin vergilendirilmesine ilişkin esaslar mezkur Kanunun 61. maddesinde düzenlenmiştir. Diğer ücretler ise Gelir Vergisi Kanununun 64. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre diğer ücretlilerin yıllık safi ücret geliri, takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının %25 i şeklinde götürü bir tutar olarak belirlenmiş ve diğer ücretlilerin kimler olduğu maddede açıklanmıştır.

Buna göre; asgari geçim indirimi uygulamasından;

- Ücretleri gerçek usulde vergilendirilen tam mükellef gerçek kişiler (Diğer bir ifade ile ücretleri tevkif suretiyle vergilendirilen tam mükellef kişiler),
- Birden fazla işverenden elde ettikleri tevkifata tabi tutulmuş ücretleri GVK’nın 86. maddesine göre beyan edenler,
- Tevkifata tabi tutulmamış ücret gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenler,
- Gelir Vergisi Kanununun 61. maddesi kapsamında ücret kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler (Örneğin sosyal

güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar),

- Yabancı uyruklu olup da Türkiye’de tam mükellefiyet esasında elde ettikleri ücret gelirleri tevkif suretiyle vergilendirilenler,

yararlanabileceklerdir.

3.1. Gerçek Usulde Vergilendirilen Ücret Ödemelerine Sistem Uygulanacaktır

Gelir Vergisi Kanununun 61. maddesinde ücretin işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler olduğu ve ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunmasının onun mahiyetini değiştirmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddede Gelir Vergisi Kanununun uygulanmasında aşağıda yazılı ödemeler de ücret sayılmıştır.

- GVK’nın 23. maddesinin (11) numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları,
- Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

- Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler.

Buna göre, GVK’da yer alan hükümler doğrultusunda gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün bulunmaktadır. Yani sistemin uygulanacağı ücret gelirinin gerçek usulde vergiye tabi tutulan ücret geliri olması gerekmektedir. Dolayısıyla, GVK’nın 64. maddesinde belirtilen “diğer ücretler” kapsamında değerlendirilen hizmet erbabının dışında kalan ücretlilerin almış oldukları ücretler gerçek usule tabidir.¹² Bu sistemden gerçek usulde vergilenmiş ücret geliri olan tam mükellef gerçek kişiler yararlanacak olup, tam mükellef gerçek kişinin Türk veya yabancı uyruklu olmasının bir önemi bulunmamaktadır.

- Emekli Olduktan Sonra Ücretli Olarak Çalışmaya Başlayanlarda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması;

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 3. maddesine göre, kanunla kurulu sosyal güvenlik kurumlarından (Emekli Sandığı veya SSK’dan) malullük veya emekli aylığı almakta iken bu Kanuna tabi sigortalı bir işte çalışanların Kanunun 78. maddesine göre tespit edi-

12 Hesap Uzmanları Derneği-Beyanname Düzenleme Kılavuzu 2007, 05.03.2007, İstanbul, s.110

len prime esas kazançları üzerinden 63. madde hükmüne göre *Sosyal Güvenlik Destek Primi* kesilmesi gerekmektedir. Bu durumda, emekli aylığı almakta iken, sigortalı bir işte çalışan bir kişiye ödenen ücret üzerinden, kanunla kurulan emekli sandıklarından biri olan Sosyal Sigortalar Kurumuna ödenen Sosyal Güvenlik Destek Primlerinin, GVK'nın 63/2. maddesine göre ücretin safi tutarının tespitinde indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır. Bu şekilde sosyal güvenlik destek primi ödemek suretiyle ücret geliri elde eden çalışanların, elde ettikleri ücret gelirleri de gerçek usulde gelir vergisi tevkifatına tabi tutulduğundan, asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmaları gerekir. Sistemden yararlanmada esas olan, ücretlinin aylık gelirinden kesilen prim kesintisinin mahiyeti değil, elde edilen ücret gelirinin gerçek usulde vergilendirilmiş olmasıdır.

- Jokeyler, Jokey Yamakları, Antrenörler ve Seyislere Yapılan Ödemelerin Asgari Geçim İndirimi Uygulaması Karşısındaki Durumu;

Jokeyler, jokey yamakları (aprantı) ve antrenörler, Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışlara katılan atların sahiplerine hizmet veren kişilerdir. Bu kişilere at sahiplerince yapılan ödemeler, “ücret” olarak nitelendirilmektedir. Türkiye Jokey Kulübü tarafından organize edilen yarışmalara katılan atların jokeyleri, jokey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılan bazı ödemeler, 10.07.1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun ile At Yarışları Tüzüğü gereğince at sahibi adına Türkiye Jokey Kulübünce ödenmektedir.

GVK'ya 5281 sayılı Kanunun¹³ 30. maddesiyle eklenen geçici 68.

13 31.12.2004 tarih ve mükerrer 25687 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

maddede, “31/12/2010 tarihine kadar Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışmalara katılan atların jokeyleri, jokey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılan ödemeler üzerinden yüzde 20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılır. Ödemeyi yapanın 94 üncü madde kapsamında tevkifat yapma zorunluluğu bulunup bulunmamasının ve 23 üncü maddenin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde düzenlenmiş olan istisnanın tevkif yoluyla ödenecek gelir vergisine etkisi yoktur. Türkiye Jokey Kulübü aracılığıyla yapılan ücret ödemelerinde gelir vergisi tevkifatı bu Kulüp tarafından yerine getirilir.

Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan bu gelirler için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

Bakanlar Kurulu, yüzde 20 oranını yüzde 25 oranına kadar artırmaya veya kanuni oranına kadar indirmeye yetkilidir.” hükmü yer almıştır.

Buna göre, 01.01.2005-31.12.2010 tarihleri arasında Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışmalara katılan atların jokeyleri, jokey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılacak ödemeler üzerinden %20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekir. Ödemeyi yapanın tevkifat yapmakla sorumlu olup olmaması ve ödenen ücretin GVK’nın 23. maddesinin (2) numaralı bendi kapsamında vergiden istisna edilmiş olması bu tevkifatın yapılmasına engel teşkil etmeyecektir.

Türkiye Jokey Kulübünce organize edilen yarışmalara katılan atların jokeyler, jokey yamakları (aprantı) ve antrenörlere yapılan ücret ödemeleri her ne kadar 31.12.2010 tarihine kadar gelir vergisinden istisna olmakla beraber, ücret olarak yapılacak ödemeler üzerinden

% 20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapıldığından gerçek usulde gelir vergisi tevkifatı yapılmış olmaktadır. Normal ücret ödemelerinden farkı, GVK'nın 103. maddesindeki artan oranlı gelir vergisi tarifiesi yerine tek bir oran uygulanmasıdır. Dolayısıyla, jokeyler, jokey yamakları (apranti) ve antrenörlere yapılan ücret ödemelerine asgari geçim indirimi sisteminin uygulanması gerekmektedir.

- Sporculara Yapılacak Ödemelerin Asgari Geçim İndirimi Uygulanması Karşısındaki Durumu;

Bilindiği üzere, 5479 sayılı Kanunla¹⁴ 01.01.2006 tarihinden geçerli olmak üzere ücret gelirleri de dahil olmak üzere tüm gelir unsurları için tek vergi tarifesine geçilmiş ve GVK'nın 103. maddesinde yer alan vergi tarifiesi değiştirilmiştir. Yeni vergi tarifesinde, ilk gelir dilimi için uygulanacak vergi nispeti %15, son gelir dilimine uygulanacak olan vergi nispeti ise %35 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, işverenler tarafından hizmet erbabına ücret ve ücret kapsamında yapılan ödemeler üzerinden %15'den başlayan ve %35'e kadar çıkan oranlarda bir vergilendirme söz konusudur. Ancak, aynı uygulama sporculara yapılan ücret ödemeleri için geçerli değildir. GVK'ya 4842 sayılı Kanunun¹⁵ 17. maddesi ile eklenen geçici 64. maddesinde, *“31.12.2007 tarihine kadar sporculara ücret olarak yapılan ödemeler gelir vergisinden müstesnadır. Bu ücretler üzerinden %15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılır. Bu istisnanın tevkif yoluyla ödenen gelir vergisine şümulü yoktur.*

Bakanlar Kurulu %15 oranını %25 oranına kadar artırmaya ve kanuni oranına kadar indirmeye yetkilidir.” hükmü yer almaktadır.

14 08.04.2006 tarih ve 26133 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

15 24.04.2003 tarih ve 25088 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Madde hükmünde sporculara ücret olarak yapılan ödemeler belli bir tarihe kadar gelir vergisinden istisna edilmekle beraber, sabit bir oran üzerinden vergileme yapılması benimsenmiştir. Bu hükmün uygulanmasında sporcunun tam veya dar mükellef olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Yabancı uyruklu bir sporcunun Türkiye’ye gelmesi ve kendisine burada bir ödeme yapılması durumunda, bu madde hükmüne göre gelir vergisinden istisna olacak, ancak %15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Madde hükmüne göre, 31 Aralık 2007 tarihine kadar sporculara ödenen ücretler üzerinden %15 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmekte olup, bu tevkifatın GVK’nın 61. maddesinde belirtilen ücret ve ücret kapsamında değerlendirilen tüm ödemelerden yapılması gerekmektedir. Örneğin, sporculara aylık olarak devamlı yapılan ödemelerin dışında prim, ikramiye, avans ve benzeri adlarla bir ödeme yapılması durumunda da %15 oranında gelir vergisi tevkifatının yapılması gerekmektedir.¹⁶

Anılan istisnanın süresi 31.12.2007 tarihinde dolmuş olup, TBMM’de Kabul edilerek, 06.06.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 04.06.2008 tarih ve 5766 sayılı “Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 72’üncü maddeyle yeni bir düzenleme yapılmıştır. GVK’ya eklenen geçici 72’nci madde de, “31.12.2017 tarihine kadar sporculara yapılan ücret ve ücret sayılan ödemelerden aşağıdaki oranlarda gelir vergisi tevkifatı yapılır.

a) Lig usulüne tabi spor dallarında;

1) En üst ligdekiler için % 15,

16 Maliye Bakanlığının 04.05.2005 tarih ve 20010 sayılı özelgesi.

2) En üst altı ligdekiler için % 10,

3) Diğer liglerdekiiler için % 5,

b) Lig usulüne tabi olmayan spor dallarındaki sporculara yapılan ödemeler ile milli sporculara uluslararası müsabakalara katılmaları karşılığında yapılan ödemelerden % 5.

Bu ödemeler üzerinden 94 üncü madde kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz. Bu gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler dolayısıyla beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan ücret ve ücret sayılan ödemelerin vergilendirilmesinde 31/12/2007 tarihinde yürürlükte olan hükümler uygulanır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm, kanunun yayım tarihi olan 6.6.2008 tarihini takip eden aybaşında yani 1.7.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Buna göre, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce (1.1.2008-1.7.2008 döneminde) yapılmış olan ücret ve ücret sayılan ödemelerin vergilendirilmesinde 31.12.2007 tarihinde yürürlükte olan hükümler uygulanacaktır.

Buna göre, 5766 sayılı Kanunla yapılan düzenleme sonrasında, GVK’nın geçici 72’nci maddesi gereğince sporculara ücret ve ücret sayılan ödemeler üzerinden gelir vergisi tevkifatının yapılması halinde, bu ödemeler de geçmişte olduğu gibi gerçek usulde vergilendirilmiş sayılacaktır. Dolayısıyla, sporculara ödenen ücretler gerçek usulde gelir vergisi tevkifatına tabi tutulduğu sürece asgari geçim indirimi uygulamasına konu olacaktır.

4. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasından Yararlanamayacak Olan Ücretliler

Bilindiği üzere, Kanun hükmünde ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulamasının uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, sistemin muhatabı elde ettikleri ücret gelirleri GVK'nın 61, 62, 94, 103 ve 104. maddelerine göre gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden tam mükellef gerçek kişilerdir. Genel Tebliğin 3. maddesinde, ücret geliri elde edenlerden kimlerin asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacakları açıklanmıştır. Buna göre;

- Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,
- Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler,
- Başka bir kanun hükmü (3218, 4490, 4691 sayılı kanunlar v.b.) uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,
- Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler.

Ayrıca, mevcut istisna ve indirimler nedeniyle vergi matrahları doğmadığı için elde ettikleri ücret gelirinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayan ücretlilerin de sistemden yararlanması mümkün değildir. Örneğin, sakatlık indiriminin uygulanması sonrası vergi matrahı oluşmayan ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanması mümkün değildir. Bu konuda ilerleyen bölümlerde örneklere yer verilmiştir.

Buna göre, ücretleri gerçek usulde vergilendirilen kamu ve özel sektör çalışanları, Türkiye’de yerleşmiş bulunan yabancı uyruklu bir araştırmacı, (X) Anonim Şirketinin yönetim kurulu üyesi, aynı zamanda Gayri Menkul Sermaye İradı elde eden ücretli, hem bir hasane de ücretli olarak çalışan hem de serbest meslek erbabı olarak fa-

aliyette bulunan doktor, aldıkları ücretler nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanabileceklerdir.

Ancak, Kanunun 23. maddesinin (6) numaralı bendi gereği elde ettiği ücret geliri gelir vergisinden istisna olan kapıcılar, Teknoparklarda çalışan araştırmacı, yazılımcı, Ar-Ge personeli, Serbest Bölgelerde çalışanlar, Türkiye’de yerleşik olmayan yabancı uyruklu kişiler, sadece serbest meslek geliri elde eden avukat, sadece ticari kazanç elde edenler elde ettikleri bu gelirleri nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanamayacaklardır. Aşağıda sistemden yararlanamayacak olan ücretliler hakkında kısa açıklamalar yer almaktadır.

4.1. Ücretleri Diğer Ücret Kapsamında Vergilendirilen Hizmet Erbabı

Gelir Vergisi Kanununun 64. maddesine göre aşağıda sayılanlar diğer ücretli kapsamında değerlendirilmekte olup asgari geçim indiriminden yararlanamazlar.

1. Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabının yanında çalışanlar,
2. Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
3. Özel inşaatlarda çalışan işçiler,
4. Gayrimenkul sermeyi iradı sahibi yanında çalışanlar,
5. Gerçek ücretlerinin tespitine imkan olmaması sebebiyle, Danıştay’ın müspet mütalaasıyla, Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlar.

GVK’nın 109. maddesine göre gelir vergisi, diğer ücretlerde hizmetin ifa olunduğu takvim yılının ikinci ayında, takvim yılı içinde işe

başlanması halinde, işe başlama tarihinden itibaren bir ay içinde tarh edilir. Diğer ücret sahiplerinden bu bentlerde belirtilen tarh zamanlarının hitamından evvel memleketi terk edenlerin vergileri, memleketi terke tekaddüm eden 15 gün içinde tarh olunur. Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere diğer ücretlilerin ücretleri tevkifata tabi olmadığı gibi bu gelirler için yıllık beyanname de verilmemektedir. Sadece sosyal sebepler nedeniyle bu kişilerden gerçek usulde vergilendirilen ücretlilere göre daha düşük oranda vergi alınmakta ve bu vergiler vergi karnelerine istinaden ödenmektedir. Bu nedenle diğer ücretliler asgari geçim indirimi kapsamı dışında tutulmuştur.

4.2. Başka Bir Kanun Hükümü (3218, 4490, 4691 Sayılı Kanunlar vb.) Uyarınca Ücretlerinden Gelir Vergisi Tevkifatı Yapıl- mayanlar

Bilindiği üzere, işverenler tarafından hizmet erbabına ücret ve ücret kapsamında yapılan ödemelerden hangilerinin gelir vergisinden istisna olduğunun Gelir Vergisi Kanununda veya yapılan ödemelerin yasal dayanağı olan özel kanunlarda belirtilmesi gerekmektedir. Hizmet erbabına yapılan ücret ödemesinin tamamının gelir vergisinden istisna olması durumunda asgari geçim indirimi sisteminin uygulanması mümkün değildir. Zira, ortada bir vergi matrahı ve tevkif edilen bir gelir vergisi olmayacağından indirim tutarının mahsup edileceği bir tutar yoktur ve sistemin uygulanması imkansızdır. Aşağıda özel Kanunlarla getirilen bazı ücret istisnaları yer almaktadır.

- 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanununda Yer Alan Ücret İstisnası;

5084 sayılı Kanunla 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa eklenen geçici 3. maddesinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (06.02.2004 tarihi) bu Kanuna göre kurulan serbest bölgelerde faali-

yette bulunmak üzere ruhsat almış mükelleflerin; bu bölgelerde istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler 31.12.2008 tarihine kadar gelir vergisinden müstesna edilmiştir. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği 06.02.2004 tarihi itibarıyla ruhsatlarında belirtilen sürenin 31.12.2008 tarihinden daha önceki bir tarihte sona ermesi halinde ise istisna ruhsatta yer alan sürenin bitiş tarihine kadar uygulanacaktır. 5084 sayılı Kanunla 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa eklenen geçici 3. maddesinde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla (06.02.2004 tarihi) bu Kanuna göre kurulan serbest bölgelerde faaliyette bulunmak üzere ruhsat almış mükelleflerin; bu bölgelerde istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler 31.12.2008 tarihine kadar gelir vergisinden müstesna edilmiştir. Ancak, bu maddenin yürürlüğe girdiği 06.02.2004 tarihi itibarıyla ruhsatlarında belirtilen sürenin 31.12.2008 tarihinden daha önceki bir tarihte sona ermesi halinde ise istisna ruhsatta yer alan sürenin bitiş tarihine kadar uygulanacaktır.

- 4490 Sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununda Yer Alan Ücret İstisnası;

4490 Sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununun 12. maddesinin beşinci fıkrasında, “Türk Uluslararası Gemi Sicilinde kayıtlı gemilerde çalışan personele ödenen ücretler gelir vergisi ve fonlardan müstesnadır” denilmektedir. Bu hükme göre, münhasıran 4490 sayılı Kanunla oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerde çalışan gemi adamlarına ödenen ücretler gelir vergisi ve fondan müstesna olacaktır. Ancak, gemi işletmeciliği yapan firmanın gemide çalışan personeli dışındaki personeline ödenen ücretler bu istisnadan yararlanamayacaktır.

- 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Yer Alan Ücret İstisnası;

16.12.1999 tarih ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 12. maddesinin birinci fıkrasında, “Bu Kanun uyarınca oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden ve devrinden elde edilen kazançlar, gelir ve kurumlar vergileriyle fonlardan istisnadır.” hükmü yer almaktadır. Öte yandan, 4490 Sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunun 12. maddesinin beşinci fıkrasında, “Türk Uluslararası Gemi Sicilinde kayıtlı gemilerde çalışan personele ödenen ücretler gelir vergisi ve fonlardan müstesnadır” denilmektedir. Bu hükme göre, münhasıran 4490 sayılı Kanunla oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerde çalışan gemi adamlarına ödenen ücretler gelir vergisi ve fondan müstesna olacaktır. Ancak, gemi işletmeciliği yapan firmanın gemide çalışan personeli dışındaki personeline ödenen ücretler bu istisnadan yararlanamayacaktır.

Yukarıda sadece üç özel Kanunda yer alan ücret istisnasına değinilmiş olup, söz konusu Kanunlar gereğince istihdam edilen ve elde ettikleri ücret gelirleri nedeniyle vergi ödemeyen bu kişilerin ödedikleri vergiden mahsup edebilecekleri herhangi bir tutar söz konusu olmadığı için asgari geçim indiriminden yararlanmaları mümkün değildir. Ayrıca, çeşitli özel Kanunlarla elde ettikleri ücretler Gelir Vergisinden müstesna tutulmuş diğer ücret ödemeleri için de asgari geçim indiriminden yararlanılması mümkün değildir.

4.3. Ücret Geliri Elde Etmeyen Diğer Gerçek Kişiler

Genel Tebliğde asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacak gerçek kişiler kapsamına ücret geliri elde etmeyen diğer ger-

çek kişilerde ayrıca sayılmıştır. Esas itibariyle Türk Vergi Sistemine yeni giren asgari geçim indirimi uygulaması OECD ülkelerinin birçoğunda sadece ücret gelirlerine değil tüm gelir unsurlarına toplu olarak uygulanmaktadır. Ancak, GVK’da yer alan mevcut düzenlemeye göre, bu sistem sadece gerçek usulde vergiye tabi tutulan ücret gelirleri için geçerli bulunduğundan, GVK’nın 2. maddesinde yer alan ücret dışındaki altı gelir unsurundan birini elde eden tam mükellef gerçek kişilerin bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir.

4.4. Dar Mükellefiyet Kapsamında Ücret Geliri Elde Edenler

Bilindiği üzere, GVK’nın 1. maddesinde, “*Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.*” hükmü yer almakta ve 2. maddesinde de gelire giren kazanç ve iratlar sayılmaktadır. Tam mükellefiyetin tanımlandığı GVK’nın 3. maddesinde ise hangi şartlarda tam mükellef olunacağı hüküm altına alınmıştır. Öte yandan, dar mükellefiyete ilişkin olarak GVK’nın 6. maddesinde, Türkiye’de yerleşmiş olmayan gerçek kişilerin sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla, Türkiye’de ikametgahı olmayanlar ile bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar Türkiye’de yerleşmiş sayılmazlar. Buna göre, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunan kurumlara bağlı olarak gelen ve Türkiye’de yerleşik teşebbüslere hizmet veren ve Türkiye’de yerleşmiş olan kişilerin, Türkiye’deki hizmetleri karşılığında yurtdışındaki işvereninden almış oldukları ücretin Türkiye’deki teşebbüs aracılığı ile almaları halinde “hizmetin Türkiye’de ifası” nedeniyle, GVK’nın ücretlerin vergilendirilmesine ilişkin 61, 94, 103 ve 104. maddeleri gereğince ödemeyi yapan kurumca gelir vergisi tevkifatına tabi tutulması gerekir.

Diğer yandan, GVK'nın 23/14. maddesinde kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan dar mükellef hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler gelir vergisinden istisna edilmiş bulunmaktadır. Bu şartların birlikte gerçekleşmemesi durumunda ise ilgiliye yurt dışındaki kurum tarafından doğrudan yurt dışında ödenen ücretlerin söz konusu kişiler tarafından, GVK'nın 95/1. maddesi uyarınca yıllık beyanname ile beyan edilerek vergilendirilmesi gerekecektir.

GVK'nın 86. maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendine göre dar mükellef gerçek kişiler, tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücret gelirleri için yıllık beyanname vermeyecekler ve diğer gelirleri için beyanname vermeleri halinde de bu gelirlerini beyannameye dahil etmeyeceklerdir. Dolayısıyla, tevkifata tabi tutulmuş olmak kaydıyla dar mükellef gerçek kişilerin elde ettiği ücret gelirleri için birden fazla işverenden elde edilip edilmediğine ve tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler için verilecek olan beyannameye de dahil edilmeyecektir. Sonuç olarak, dar mükellef gerçek kişilerin Türkiye'de elde etmiş oldukları ücret gelirleri gerçek usulde vergilendirilmiş olsa da hi asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmaları mümkün değildir. Aynı şekilde, elde ettikleri ücret gelirleri yıl içinde tevkifata tabi tutulmadığı için yıllık beyanname veren dar mükelleflerinde bu sistemden yararlanmaları mümkün değildir. Öte yandan, dar mükelleflerin asgari geçim indirimi uygulamasının dışında tutulması vergi hukuku açısından ayrıca tartışılması gerekmektedir.

5. Asgari Geçim İndirimi Oranları

GVK'nın 32. maddesinde yer alan hükme göre, asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek

kişiler yararlanabilecektir. Kanun metninde indirim tutarının hesaplanmasında uygulanacak olan oranlarda belirtilmiştir. 265 Seri No.lu Genel Tebliğde ise uygulamaya ilişkin olarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalara göre; asgari geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına;

Mükellefin kendisi için	%50'si
Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için	%10'u
Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için	%7,5'i
Diğer çocuklar için	%5'i

olmak üzere ücretlinin şahsi ve medeni durumu dikkate alınarak hesaplanan indirim oranlarının uygulanması sonucu bulunacak tutarın, GVK'nın 103. maddesinde yer alan Gelir Vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranla çarpılması sonucu bulunacak indirim tutarının 1/12'sinin aylık olarak hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmesi suretiyle bulunacaktır. Yani, mahsup edilecek asgarî geçim indirimi tutarı, asgari ücretin yıllık brüt tutarına yukarıdaki oranların uygulanması sonucunda bulunan tutara, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oran olan %15 oranının çarpılması suretiyle bulunmaktadır. Bulunan bu tutar da hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmektedir.

Örnek 1: Eşi bir kamu kurumundan emekli olan ve 4 çocuğu bulunan ücretli bay (A)'nın çocukları sosyal güvenlik yönünden kendisine tabi bulunmaktadır. Asgari geçim indiriminin uygulanmasında, asgari geçim indirimi oranı şöyle hesaplanacaktır;

Ücretlinin kendisi için	%50
Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için	%10
Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk 2 çocuk için ($7,5 \times 2 =$) %15	%15
Diğer 2 çocuk için ise ($5 \times 2 =$)	%10
Toplam asgari geçim indirimi oranı	%85

6. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesaplanması

Asgari geçim indirimi tutarı, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarına bu Kanunda yer alan oranların uygulanması ile bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesi- nin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla çarpımı sonucu bulunur. Buna göre, her bir ücretli için asgari geçim indiriminin yıllık tutarı aşağıda yer alan formüle göre bulunacaktır.

$$\text{A.G.İ. Yıllık Tutarı} = (\text{Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı} \times \text{A.G.İ. Oranı}) \times \%15$$

Asgari geçim indirimi yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tu-

tarının 1/12'sini geçemeyecektir. Bu durumda, asgari ücretin aylık tutarı ise;

$$\text{A.G.İ. Aylık Tutarı} = \text{A.G.İ. Yıllık Tutarı}/12)$$

formülü ile bulunacaktır. Aylık olarak tespit edilen bu tutarlar ise Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda her bir ücretli için aylar itibariyle gösterilecektir.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için asgarî ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır. Ücretlinin faydalanacağı azami indirim tutarı, elde ettiği ücret geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlı olduğundan, mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye herhangi bir iade yapılmayacaktır. 18 yaşını doldurmuş çocuklardan öğrenimi sona erenler, öğrenimin sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren anne veya babasının asgari geçim indirimi hesabında dikkate alınmayacaklardır. Yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir.

Bilindiği üzere Asgari Ücret yılın ilk altı ayı için farklı ikinci altı ayı için farklı bir tutar olarak belirlenmektedir. Kanunun lafzında “ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen” ifadesi yer aldığından yıl içinde asgari ücrette meydana gelecek değişiklikler dikkate alınmayacak bu tutar yılsonuna kadar geçerli olacaktır. Asgari geçim indirimi yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerin-

de ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12'sini geçemeyecektir.

Örneğin; bir ücretlinin bir yıl boyunca yararlanabileceği asgari geçim indiriminin 560 YTL bu kişinin o ayda ücretinden kesilen verginin de 600 YTL olduğunu varsayalım. Bu durumda ücretli daha fazla vergi ödemiş olsa da bir yıl boyunca yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı olan 560 YTL'yi ücretinden kesilen verginin tamamı olan 600 YTL'den mahsup edemeyecektir. Mahsup edilebilecek tutar $560/12$ sonucu bulunacak 46,67 YTL olacaktır. Kalan tutarlar da eşit tutarlar halinde ücretliden tevkif edilen vergilerden mahsup edilecektir.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için asgarî ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve takvim yılı içinde asgari ücrette meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır. Ücretlinin faydalanaacağı azami indirim tutarı, ücreti üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlı olduğundan, mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye herhangi bir iade yapılmayacaktır.

- ***Hesaplamada Her Yıl İçin Takvim Yılı Başında Geçerli Olan Asgari Ücretin Brüt Tutarı Esas Alınacaktır***

Kanunun lafzında “ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen” ifadesi yer almaktadır. Asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında, ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı esas alınmaktadır. Bilindiği üzere, asgari ücret yılın 6'şar aylık dönemleri için farklı belirlenmektedir. Bu kapsamda, Asgari Ücret

Tespit Komisyonunun 27.12.2007 tarih ve 2007/1 sayılı Kararına göre 16 yaşından büyük işçiler için asgari ücret, 2008 yılının ilk altı ayı için aylık brüt 608,40 YTL olarak belirlenmiştir. Bu durumda, ilgili yılın tamamı için takvim yılının başında geçerli olan asgari ücrette göre asgari geçim indirimi hesaplaması yapılacaktır. Dolayısıyla, 2008 yılının 12 aylık döneminde hesaplamada dikkate alınacak asgari ücretin yıllık brüt tutarı olarak, 2008 takvim yılı başında ilk altı aylık dönem için tespit edilen asgari ücretin yıllık brüt tutarı olan $(608,40 \text{ YTL} \times 12 =) 7.300,80 \text{ YTL}$ dikkate alınacaktır. 2008 yılında ikinci altı aylık dönem için tespit edilecek asgari ücret tutarının, asgari geçim indirimi uygulamasına bir etkisi olmayacaktır. 2008 takvim yılı boyunca asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında dikkate alınacak asgari ücretin aylık brüt tutarı ile yıllık brüt tutarı şöyledir.

2008 takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin aylık brüt tutarı (01.01.2008-30.06.2008)	2008 takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarı (01.01.2008-30.06.2008)
608,40 YTL	7.300,80 YTL $(608,40 \text{ YTL} \times 12 =)$

Örnek 2: Bekar bir asgari ücretlinin Ocak 2008 dönemine ilişkin asgari geçim indirimi hesaplamaları şöyle olacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,4X12)	7.300,80
Asgari Geçim İndirimi Oranı	50,00%
Mükellefin kendisi için	50,00%
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,8X0,5)	3.650,40
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı(3.650,4X0,15)	547,56
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı(547,56/12)	45,63

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	608,40
2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	517,14
2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	77,57
2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı	45,63
2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	31,94
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Öncesi Net Ücreti	435,92
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Sonrası Ücreti	467,86

Bu ücretli, 45,63 YTL asgari geçim indiriminden yararlanacak; yararlandığı asgari geçim indirimi o ay ödeyeceği vergiden (77,57 YTL) mahsup edilecektir. Mahsup sonrası kalan $(77,57 - 45,63 =)$ 31,94 YTL ise işveren tarafından vergi dairesine ödenecektir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 45,63 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 435,92 YTL iken $(435,92 + 45,63 =)$ 481,55 YTL olmaktadır.

Örnek 3: Eşi çalışmayan ve iki çocuğu olan bir asgari ücretlinin Ocak 2008 Dönemi asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(608,4 \times 12)$		7.300,80
Asgari Geçim İndirimi Oranı		75,00%
_Mükellefin kendisi için	50,00%	
_Mükellefin eşi için	10,00%	
_Mükellefin çocukları için	15,00%	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar $(7.300,80 \times 0,75)$		5.475,60
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı $(5.475,60 \times 0,15)$		821,34
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı $(821,34 / 12)$		68,45

Hesaplanan yıllık tutarın $1/12$ 'si olan $(821,34 / 12 =)$ 68,45 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	608,40
2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	517,14
2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	77,57
2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı	68,45
2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	9,13
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Öncesi Net Ücreti	435,92
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Sonrası Ücreti	504,91

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 68,45 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 435,92 YTL iken, asgari geçim indirimi sonrasında $(435,92+68,45=)$ 504,37 YTL olmaktadır.

7. Bazı Ücretlilerin 2008 Yılında Aylık Olarak Alacakları Asgari Geçim İndirimi Tutarları

Bazı ücretlilerin farklı medeni durumları, çocuk sayısı ve eşin çalışıp çalışmama durumuna göre, 2008 yılında aylık olarak alacakları asgari geçim indirimi tutarları ile bu tutarların asgari ücretin birinci altı aylık döneminde geçerli olacak net tutarı olan 435,92 YTL'ye eklenmesi sonucunda asgari ücretlinin eline geçecek yeni net tutarlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

- Bazı Ücretlilerin Farklı Medeni Durumları ve Çocuk Sayılarına Göre 2008 Yılında Aylık Olarak Alacakları Asgari Geçim İndirimi

*Tutarları ile Bu Tutarların Asgari Ücretin Neti Olan 435,92 YTL'ye Eklenmesi Sonucunda Ele Gececek Yeni Net Tutarlar:*¹⁷

Ücretlinin Medeni Durumu, Çocuk Sayısı ve Eşin Çalışma Durumu	Aylık Asgari Geçim İndirimi Tutarı (YTL)	Asgari Ücretlinin Net Eline Geçen Tutar (YTL)
Bekar ücretli	45,63	481,55 (435,92+45,63=)
Evli ve eşi çalışan ücretli	45,63	481,55 (435,92+45,63=)
Evli, eşi çalışan ve 1 çocuk	52,47	488,39 (435,92+52,47=)
Evli, eşi çalışan ve 2 çocuk	59,32	495,24 (435,92+59,32=)
Evli, eşi çalışan ve 3 çocuk	63,88	499,80 (435,92+63,88=)
Evli, eşi çalışan ve 4 çocuk	68,45	504,37 (435,92+68,45=)
Evli, eşi çalışan ve 5 çocuk	73,01	508,93 (435,92+73,01=)
Evli ve eşi çalışmayan ücretli	54,76	490,68 (435,92+54,76=)
Evli, eşi çalışmayan ve 1 çocuk	61,60	497,52 (435,92+61,60=)
Evli, eşi çalışmayan ve 2 çocuk	68,45	504,37 (435,92+68,45=)
Evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuk	73,01	508,93 (435,92+73,01=)
Evli, eşi çalışmayan ve 4 çocuk	77,57	513,49 (435,92+77,57=)

17 İmdat TÜRKAY, Mali Pusula, Asgari Geçim İndirimi Uygulamasının Usul ve Esasları, Ocak/2008, S: 37, S:142

8. 16 Yaşından Küçükler İçin Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması

Tebliğde yapılan açıklamalarda 16 yaşından küçüklerin Asgari geçim indiriminden nasıl yararlanacaklarına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Asgari geçim indirimi tutarı Kanunda da 16 yaşından büyük işçiler için geçerli olan asgari ücret üzerinden hesaplanacağından 16 yaşından küçük işçiler için de bu tutarların esas alınması gerekmektedir.

9. Ücreti Aylık Dönemler Dışında Elde Edenler İçin Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması

Asgari geçim indirimi yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12'ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12'sini geçemeyecektir. Ücret ödemelerinin aylık dönemler halinde değil de 3'er veya 4'er aylık dönemler halinde ödenmesi halinde ise asgari geçim indiriminden yıllık yararlanıldığı için yıllık tutarın bu dönemlere bölünmesi gerekmektedir. Böylece ilgili dönemde yararlanılacak asgari geçim indirimi tutarına ulaşılacak ve indirimden bu tutar kadar yararlanılacaktır. Buna göre,

- Aylık ücret alan bir çalışanın bir ayda yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı; $A.G.İ. \text{ Yıllık Tutarı} / 12$,
- 4 ayda bir maaş alanlarda ise $A.G.İ. \text{ Yıllık Tutarı} / 4$ şeklinde hesaplanacaktır.

Örnek 3: Uluslar arası ticaret yapan bir şirkette çalışan, Serkan Yılmaz'ın ücreti üç aylık dönemler halinde yaptığı satışların belli bir

yüzdesi şeklinde olmak üzere yılda 4 dönem halinde ödenmekte olup, ilk üç aylık satışlar üzerinden hesaplanan ücreti 2.500 YTL'dir.

Evli olan, eşi çalışan ve bir çocuğu bulunan Serkan Yılmaz'ın üç aylık dönem sonundaki asgari geçim indirimi hesaplanırken, öncelikle bir yıl içinde yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı hesaplanacak ve daha sonra bu tutar 4'e bölünmek suretiyle o dönem yararlanacağı tutar bulunacaktır.

10. Dönem İçinde İşveren Değiştirenlerin Asgari Geçim İndiriminden Yararlanmaları

Çalışanlar yıl içinde işyeri veya işveren değiştirmeleri durumunda, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. İlgili ay içerisinde çalışıp ücretini almayan çalışanların asgari geçim indiriminden yararlanacakları tutarlar ücret ödemesini yapacak işveren tarafından ücretliye ödenecektir. Bir önceki işverenin ödediği ücret nedeniyle yararlanılmayan asgari geçim indirimi yeni işverenden talep edilemeyecektir. Ancak, yararlanılması gerektiği halde yararlanılmayan ve ücretliye de ödenmeyen bu tutarlar için ileriki bölümlerde açıklanacağı üzere işverenlerin ceza-i sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Örnek 4: Ücretli Fatma Deniz 12.03.2008 tarihinde Mart ayına ilişkin maaşını alarak (X) Bankasındaki işinden ayrılıp 21.04.2008 tarihinde (Y) Anonim Şirketinde çalışmaya başlamıştır. Bu durumda Fatma Deniz Mart ayı maaşını (X) Bankasından aldığı anda asgari geçim indiriminden yararlanacak, bir sonraki ücret geliri ile ilgili asgari geçim indirimi uygulaması (Y) Anonim Şirketince yürütülecektir.

(X) Bankasından elde ettiği ücret gelirine ilişkin asgari geçim indiriminden yararlanmaması halinde yararlanılmayan asgari geçim indirimi için yeni işverenden herhangi bir talepte bulunamayacaktır.

Ancak, ay içerisinde iş değiştirmeler halinde uygulamanın, nasıl olacağına dair Tebliğ’de herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Şöyle ki, ayın ilk 5 günü bir işveren bağlı diğer 25 günü de başka bir işveren bağlı olarak çalışan kişinin yararlanacağı asgari geçim indirimi hangi işverenden alınan ücrete uygulanacaktır? Bu konuda Tebliğ’de herhangi bir açıklama yapılmamış olmakla birlikte, ücretlinin bir ay içerisinde yararlanabileceği asgari geçim indirimini aşmamak üzere, dönem içinde işveren değiştirenlerde olduğu gibi asgari geçim indiriminin, önceki işveren tarafından uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

11. Net Ücret Üzerinden Anlaşanlarda Asgari Geçim İndirimi

Özel sektörde veya Kamu sektöründe ücret sözleşmeleri net ücret üzerinden yapılabilmektedir. Uygulamada işverenlerce bireysel emeklilik, sakatlık indirimi v.b. gibi işçiye tanınan vergi avantajları işçiye yansıtılmamakta işçiyle ne kadarlık bir anlaşma yapılmışsa o tutar ücretliye ödenmektedir. Örneğin; ücretli ve işveren ayda 1.000 YTL net ücret üzerinden anlaştıklarını varsayarsak daha sonra işçinin bireysel emeklilik ödemesi, sakatlık indirimi v.b. nedenlerle daha az vergi ödemesi durumunda ücretliye tanınan bu vergi avantajı nedeniyle ödenmeyen bu tutar ücretliye ödenmemekte ücretliye 1.000 YTL ücret ödenmeye devam edilmektedir. Oysa ücretliye tanınan bu vergi avantajı Devletin vazgeçtiği vergi niteliğinde olup bu tutarın da ücretliye ödenmesi gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde net ücret ödemesi yapılarak sözleşmeli çalıştırılan personelin sakatlık indirimi ve bireysel

emeklilik katkı paylarının indirimi ile ilgili bir konuda Gelir İdaresi Başkanlığına yansıyan olayda, Başkanlık “...gerek sakatlık indirimi, gerekse bireysel emeklilik ve şahıs sigorta primlerinin gelir vergisi matrahından indirilmek suretiyle ücretliye sağlanan vergi avantajının, vergiye tabi safi ücret kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

Ayrıca, 5393 sayılı Belediye Kanununun 49. maddesi çerçevesinde belediye meclisleri tarafından belirlenmiş olan aylık net ücret tutarından hareket edilerek ilgililerin ücretlerinin vergilendirilmesi sürecinde; çalışanlara net ücretleri dışında yapılan ödemeler söz konusu indirimler nedeniyle vazgeçilen vergilerden kaynaklanmakta olup, çalışanların brüt ücretlerinde ilave bir artışa neden olmamaktadır.” şeklinde görüş belirtmiş bulunmaktadır.

Öte yandan, Genel Tebliğ’de de net ücret üzerinden anlaşmak suretiyle çalışanların da asgari geçim indiriminden yararlanacakları, hesaplanan vergiden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarlarının net ücretleri ile birlikte ücretliye ödeneceği belirtilmiştir.

Örnek 5: Evli olup iki çocuğu bulunan ve eşi çalışmayan Eyüp Karabulut 1.700 YTL net ücret sözleşmesi ile (Y) Ltd. Şirketinde çalışmaktadır. Bu durumda mükellefin, 2008/Ocak dönemi asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,4X12)		7.300,80
Asgari Geçim İndirimi Oranı		75,00%
_Mükellefin kendisi için	50,00%	
_Mükellefin eşi için	10,00%	
_Mükellefin çocukları için	15,00%	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,8X0,75)		5.475,60
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (5.475,6X0,15)		821,34
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı (821,34/12)		68,45

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan (821,34 YTL/12=) 68,45 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifat tutarından mahsup edilecektir. Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir. Öncelikle 1.700 YTL net ücretin brütü bulunacak ve brüt tutar üzerinden ücretlinin ödeyeceği gelir vergisi hesaplanacaktır.

2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	2.372,65
2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	2.016,75
2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	302,51
2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı	68,45
2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	240,91
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Öncesi Net Ücreti	1.700,00
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Sonrası Ücreti	1.768,45

Ücretlinin Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirimi 68,45 YTL kendisinden o ayda kesilen gelir vergisinden mahsup edilecektir. Mahsup sonrası kalan $(302,51-68,45=)$ 240,91 YTL işveren tarafından Ocak ayına ilişkin olarak Şubat/2008 ayında verilecek muhtasar beyannamede beyan edilerek süresinde ödenecektir. Ücretli her ne kadar net ücret üzerinden anlaşmış olsa da hesaplanan asgari geçim indirimi net ücretine ilave edilerek ücretliye ödenecektir. Dolayısıyla ücretlinin eline geçen tutar Net Ücret+Asgari Geçim İndirimi Tutarı $(1.700,00+68,45=)$ 1.768,45 YTL olacaktır.

12. Kıst Dönem Çalışanlarda Asgari Geçim İndirimi

Asgari geçim indirimi aylık olarak hesaplanmakla birlikte gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınacaktır. Dolayısıyla bir aydan daha az sürelerde çalışılması durumunda asgari geçim indiriminden tam yararlanılacaktır.

Örnek 6: Eşi çalışan ve bir çocuğu bulunan, 700 YTL ücretle çalışan Ferit Öz'ün, 2008 Ocak ayında 15 günlük süre çalışması halinde, asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(608,4 \times 12)$		7.300,80
Asgari Geçim İndirimi Oranı		57,50%
_Mükellefin kendisi için	50,00%	
_Mükellefin çocukları için	7,50%	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar $(7.300,8 \times 0,575)$		4.197,96
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı $(4.197,96 \times 0,15)$		629,69
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı $(629,694/12)$		52,47

Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	350,00
2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	297,50
2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	44,63
2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı	52,47
2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	0
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Öncesi Net Ücreti	251,09
2008 yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Sonrası Ücreti	295,72

Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınacağından hesaplanan yıllık tutarın $1/12$ 'si olan $(629,69/12=)$ 52,47 YTL'si Ocak ayına ait gelir vergisi tutarından (62,28 YTL) mahsup edilecektir.

Asgari geçim indirimi tutarı, hesaplanan gelir vergisi tutarından fazla olamayacağından bu ücretli asgari geçim indiriminden 52,47 YTL yerine gelir vergisi tutarı olan 44,63 YTL kadar yararlanacak olup, mahsup edilecek kısmın fazla olması nedeniyle iade yapılmayacaktır. Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 44,63 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 251,09 YTL iken 295,72 YTL olmaktadır.

13. Sakatlık İndiriminden Yararlanan ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

13.1. Sakatlık İndirimi Tutarının Gayri Safi Ücret Matrahından İndirim Konusu Yapılması

GVK'nın 61. maddesinde ücretin tanımı yapılmış ve 62. maddesinde işverenler hizmet erbabını işe alan, emir ve talimatları dahilinde çalıştıran gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır. GVK'nın 31 ve 63. maddesinde ise, ücret ödemelerinin yıl içinde tevkif suretiyle vergilendirilmesi sırasında gayrisafi ücret matrahından indirim konusu yapılacak unsurlar belirtilmiştir. Bunlar;

- OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
- Kanunla kurulan emekli sandıkları olan Emekli Sandığına ve Sosyal Sigortalar Kurumuna ödenen aidat ve primler,
- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20. maddesinde belirtilen sandıklara ödenen aidat ve primler,
- İşsizlik sigortası primleri,
- Sosyal güvenlik destek primi,
- Şahıs sigorta şirketlerine ödenen primler,
- Bireysel emeklilik şirketlerine ödenen bireysel emeklilik katkı payları,
- Sendikalara ödenen aidatlar (işçi ve memur sendikaları) ve,
- Sakatlık indirimi.

Aynı Kanunun 94. maddesinde ise tevkifat yapmak zorunda olan mükellefler sayılmış, aynı maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde de, “*Hizmet erbabına ödenen ücretler ile 61’inci maddede yazılı olup ücret sayılan ödemelerden (istisnadan faydalananlar hariç), 103 ve 104’üncü maddelere göre*” vergi tevkifatı yapılacağı belirtilmiş, verginin hesaplanması başlıklı 104. maddesinde de yıllık gelir vergisinin, vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamlarından 31. maddedeki sakatlık indirimi tutarı düşüldükten sonra 103. maddedeki vergi tarifesinin uygulanmak suretiyle hesaplanacağı hüküm altına alınmıştır.

13.2. 2008 Yılında Geçerli Olan Sakatlık İndirimi Tutarları

Gelir Vergisi Kanunun 31. maddesinde; “*Çalışma gücünün asgari % 80’ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabının birinci derece sakat asgari %60’ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece sakat, asgari %40’ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabının üçüncü derece sakat sayılır ve aşağıdaki dereceleri itibariyle belirlenen aylık tutarlar hizmet erbabının ücretinden indirilir. Sakatlık derecelerinin tespit şekli ile uygulamaya ilişkin esas ve usuller Maliye, Sağlık ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca bu konuda müştereken hazırlanacak bir yönetmelik ile tespit edilir.*” hükmü yer almıştır.

GVK’nın 31. maddesinde yer alan sakatlık indirimi tutarları 2008 yılı için 266 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği¹⁸ ile belirlenmiştir. Buna göre, 2008 yılında gerçek usulde elde edilen ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde indirim konusu yapılacak aylık sakatlık indirimi tutarları şöyle olmuştur;

18 28.12.2007 tarih ve 26740 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

1. Derece Sakatlar İçin (Çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş olanlar)	600 YTL
2. Derece Sakatlar İçin (Çalışma gücünün asgari %60'ını kaybetmiş olanlar)	300 YTL
3. Derece Sakatlar İçin (Çalışma gücünün asgari %40'ını kaybetmiş olanlar)	150 YTL

13.3. Sakatlık İndirimi Uygulanan Ücretlide Asgari Geçim İndiriminin Mahsubu

Sakatlık indiriminden yararlanan bir ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken sakatlık indirimi mahsup edilecek, sakatlık indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'sinin mahsup edilmesi gerekmektedir. Buna göre, ilgili Yönetmelik çerçevesinde sakatlığını belgeleyen rapora dayanılarak Maliye Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Sağlık Kurulunca sakatlık indiriminden yararlanması kabul edilen mükelleflerin, ücret matrahının tespitinde, çalışma gücü kayıp oranlarına göre belirlenen dereceler karşılığında belirlenen aylık tutarlar, ücretlinin aylık ücretinden düşülmektedir.

Öte yandan, Asgari Geçim İndirimi ücretlinin şahsi ve ailevi durumu göz önünde bulundurularak, hesaplanan vergi tutarının ücretlinin ödediği vergiden mahsubu şeklinde uygulanmaktadır. Ancak, Gelir Vergisi uygulaması bakımından, sosyal ve ekonomik amaçlar nedeniyle ücret matrahından çeşitli indirimler yapılmakta bu indirimler sonucu ödenecek gelir vergisi azalmakta veya hiç vergi ödenmemektedir. Dolayısıyla, sakatlık indiriminden yararlanan ücretlilerin

vergi matrahının oluşmaması durumunda asgari geçim indiriminden yararlanılması vergi tekniği açısından uygun olmamaktadır. Bu nedenle, sakatlık indiriminden yararlanan ücretlilerin vergi matrahından sakatlık indirimi düşüldükten sonra ödenecek bir verginin bulunması halinde bu kişilerin ücretinden kesilen gelir vergisi tutarınca asgari geçim indiriminden yararlanılması mümkün bulunmaktadır.

Örnek 7: 10 Aralık 2007 tarihinde evlenen ve eşi ücretli olarak çalışan asgari ücretli, birinci derecede sakatlık indiriminden faydalanmakta olup, Şubat/2008 ayı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır. 266 Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre 2008 yılı için 1. Derecede sakatlık indirimi tutarı aylık 600 YTL'dir. Öncelikle ücretlinin Şubat/2008 ayı asgari geçim indirimi tutarını hesaplayalım.

2008 Yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($608,40 \times 12=$)	7.300,80 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	% 50
- Mükellefin kendisi için % 50	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($7.300,80 \times \% 50=$)	3.650,40 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($3.650,40 \times \% 15=$)	547,56 YTL'dir

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan ($547,56/12=$) 45,63 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir. Bu ücretlinin Şubat ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 Yılı Şubat Ayı Brüt Ücreti	608,40 YTL
2008 Yılı Şubat Ayı Tevkifat Matrahı	517,14 YTL
- Birinci Derece Sakatlık İndirimi Tutarı	600,00 YTL
- Sakatlık İndirimi Düşüldükten Sonra Kalan Tevkifat Matrahı	0,00 YTL
2008 Yılı Şubat Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	0,00 YTL
2008 Yılı Şubat Ayı Mahsup Edilecek A.G.İ. Tutarı	45,63 YTL
2008 Yılı Şubat Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	0,00 YTL
2008 Yılı Şubat Ayında Yararlanılacak A.G.İ. Tutarı	0,00 YTL'dir.

Bu ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken sakatlık indirimi de mahsup edilecek, sakatlık indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si olan $(547,56/12=)$ 45,63 YTL mahsup edilecektir. Ancak, 2008 yılı Şubat ayında 1. dereceden sakatlık indiriminden yararlanan asgari ücretlinin vergi matrahı oluşmamakta, dolayısıyla gelir vergisi tevkifatı yapılmamaktadır. Örnekteki ücretli sakatlık indiriminden dolayı ücretinden gelir vergisi kesilmediği için aylık olarak hesaplanan 45,63 YTL tutarındaki asgari geçim indiriminden yararlanamayacaktır. Bu tutarın diğer dönemlerde de dikkate alınması veya ücretliye iadesi mümkün değildir.

Örnek 8: Eşi ücretli olarak çalışan ve iki çocuğu olan ve de 2. Derece sakatlık indiriminden faydalanmakta olan bir asgari ücretlinin Ocak/2008 ayı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır. 266 Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre 2008 yılı için 2. Derecede sakatlık indirimi tutarı aylık 300 YTL'dir. Öncelikle ücretlinin Şubat/2008 ayı asgari geçim indirimi tutarını hesaplayalım.

2008 Yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,40 X 12)		7.300,80 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı		% 65
- Mükellefin kendisi için % 50		
-Mükellefin çocukları için % 15		
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,80 X % 65)		4.745,52 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (4.745,52 X % 15=)		711,83 YTL'dir

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan (711,83/12=) 59,32 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir. Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 Yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	608,40 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	517,14 YTL
- İkinci Derece Sakatlık İndirimi Tutarı	300,00 YTL
- Sakatlık İndirimi Düşüldükten Sonra Kalan Tevkifat Matrahı	217,14 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	32,57 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek A.G.İ. Tutarı	59,32 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	0,00 YTL
2008 Yılı Ocak Ayında Yararlanılacak A.G.İ. Tutarı	32,57 YTL'dir.

Bu ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken sakatlık indirimi de mahsup edilecek, sakatlık indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si olan 59,32 YTL mahsup edilecektir. Ancak, mahsup edilecek tutar, hesaplanan gelir vergisi tutarını aşamayacağından yalnızca 32,57 YTL'lik kısmı ücretliye ödenecek ve $(59,32 - 32,57 =) 26,75$ YTL asgari geçim indirimi farkından yararlanamayacaktır. Bu tutar (26,75 YTL) diğer dönemlerde de değerlendirilmeyecektir. Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 32, 57 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır.

Örnek 9: Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile dört çocuğu bulunan bir asgari ücretli 3. Derecede sakatlık indiriminden yararlanmaktadır. 2008 yılının Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

2008 Yılı Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,40 X 12)		7.300,80 YTL
Asgari Geçim İndirimi Oranı		% 85
- Mükellefin kendisi için	% 50	
- Mükellefin eşi için	% 10	
- Mükellefin çocukları için	% 25	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,80 X % 85)		6.205,68 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (6.205,68 X % 15)		930,85 YTL

Hesaplanan yıllık tutarın $1/12$ 'si olan $(930,85/12=)$ 77,57 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir. Bu ücretlinin 2008/Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir. Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 Yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	608,40 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	517,14 YTL
- Üçüncü Derece Sakatlık İndirimi Tutarı	150,00 YTL
- Sakatlık İndirimi Düşüldükten Sonra Kalan Tevkifat Matrahı	367,14 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	55,07 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek A.G.İ. Tutarı	77,57 YTL
2008 Yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	0,00 YTL
2008 Yılı Ocak Ayında Yararlanılacak A.G.İ. Tutarı	55,07 YTL'dir.

Bu ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken sakatlık indirimi de mahsup edilecek, sakatlık indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının $1/12$ 'si olan $(930,85/12=)$ 77,57 YTL mahsup edilecektir. Ancak, mahsup edilecek tutar, hesaplanan gelir vergisi tutarını aşamayacağından yalnızca 55,07 YTL'lik kısmı ücretliye ödenecek ve $(77,57-55,07=)$ 22,50 YTL asgari geçim indirimi farkı ücretliye ödenemeyecektir. Buna göre, işveren mahsup

edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 55,07 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır.¹⁹

14. Ücretlinin Medeni Durumu, Çalışmayan Eş Kavramı ve Çocuk Tabiri

Yukarıda da açıklandığı üzere asgari geçim indirimi tutarı ücretlilerin medeni durumları, çocuk sayıları ve eşinin gelirin olup olmadığı göz önünde bulundurularak tespit edilmekteydi. Asgari geçim indiriminin doğru tespit edilmesi, herhangi bir müeyyide ile karşılaşıl-maması bakımından işçi ve işverenler açısından önem taşımaktadır.

Asgari Geçim İndirimi uygulamasında ücretlilerin medeni durumları ve çocuk sayıları hakkında, işverenlerinde mevcut bilgiler esas alınacak; ancak ücretliler, durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” ile bildireceklerdir.

Kamu kurumlarında çalışan memurlar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu çerçevesinde aile ve çocuk yardımı almak amacıyla “Aile Durumu Bildirimi” vermekteydiler. Tebliğ ekinde yer alan bildirimle aralarında şekil yönünden benzerlik olmakla birlikte esas yönünden önemli farklılıklar da içermektedir. Çünkü 657 sayılı Kanun kapsamında verilen çocuk yardımı 2 çocukla sınırlı olduğundan bu sayının üzerindeki çocuklar bildirimin dışında tutulmaktaydılar. Oysa, asgari geçim indirimi’nde çocuk sayısı 2 ile sınırlı değildir. Bu nedenle, Kamu kurumlarında çalışanlardan bu bildirimin ayrıca istenmesi gerekmektedir.

19 İmdat TÜRKEY, Asgari Geçim İndirimi Uygulaması, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ocak-2008, S.117-120

14.1. Beyan Esası

Bu uygulamada eşin çalışmadığı ve herhangi bir gelirin olmadığına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır. Asgari geçim indiriminde ücretlinin yararlanması için başka herhangi bir araştırmanın yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu çerçevede bildirimin dışında ücretlilerden nüfus kayıt örneği v.b. belgeler talep edilmeyecektir. Ancak, işverenler sorumluluklarını göz önünde bulundurarak şüpheli durumlarda gerekli belgeleri de talep edebilirler. Ayrıca, çocuk sayıları ile çocukların yaş ve öğrenim durumları konusunda da ücretlilerin beyanı esas alınacaktır. Dolayısıyla sistemin sağlıklı işlemesi için ilk olarak ücretlilerin doğru beyanlarda bulunması gerekmektedir.

14.2. Çalışmayan ve Herhangi Bir Geliri Olmayan Eş Kavramı

Konu hakkında Genel Tebliğin 6. maddesinin üçüncü fıkrasında, *“Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.”* açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamaya göre, ücret geliri elde eden eş kavramından, gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden eşin anlaşılması gerekmektedir. Yapılan düzenlemede de görüldüğü üzere ücretlilerin lehine bir düzenleme yapılmış ve çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşin kapsamı olabildiğince geniş tutulmuştur. Yani, GVK’nın 2. maddesinde yer alan ücret dışındaki altı gelir unsurundan birini veya birden fazlasını elde eden bir eş içinde, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş için uygulanan %10 oranı dikkate alınacaktır. Aynı şekilde, GVK’nın 64. maddesine göre diğer ücret geliri elde eden bir eşin de “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilecektir.

Buna göre, sadece ücret geliri elde eden ücretli eş için asgari geçim indirimi hesaplanmayacaktır. Örneğin bir şirkette ücretli olarak çalışan ücretlinin, aynı zamanda eşi de başka bir yerde ücretli olarak çalışıyorsa her iki eş için de asgari geçim indirimi hesaplanırken eş için %10'luk tutar hesaplamaya dahil edilmeyecektir. Ancak ikisi de ayrı ayrı indirimden yararlanabileceklerdir. Ancak, bir ücretli; ticari kazanç sahibi, serbest meslek erbabı, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı veya diğer kazanç ve irat elde eden eşi dolaşısıyla %10'luk indirimden yararlanabilecektir. Emekli maaşı alan eş de bu kapsamda değerlendirilecektir.

Örnek 10: 3 çocuğu bulunan ücretlinin eşinin ücretli olması veya serbest avukatlık yapması durumları için hesaplanacak asgari geçim indirimi oranı şöyle olacaktır.

Asgari Geçim İndirimi Oranı	Eşin Ücretli Olduğu Varsayımı İle	Eşin Serbest Avukat Olduğu Varsayımı İle
Mükellefin Kendi İçin	%50	%50
Mükellefin Çocukları İçin	%20	%20
Mükellefin Eşi İçin	0	%10
Toplam	%70	%80

14.3. Emekli Olduktan Sonra Çalışan Eş Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminden Yararlanılması

Bir önceki bölümde de belirttiğimiz üzere asgari geçim indirimi hesaplanırken emekli olan eş de “çalışmayan” eş olarak kabul edilecek ve bu eş nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanılacaktır. An-

cak, ülkemizde emekli olduktan sonra çalışan önemli sayıda ücretli bulunmaktadır. Bu durumda emekli olup da tekrar çalışan emeklilerin gerçek usulde ücret geliri elde etmesi durumunda, asgari geçim indirimi uygulamasından çalıştıkları işveren vasıtasıyla kendileri yararlanacaklardır. Bu durumda, diğer ücretli eşin emekli olan eşini çalışmaya başladığı tarihte işverenine bildirmesi ve emekli olup, tekrara çalışan eşi için artık sistemden yararlanmaması gerekir. Zira artık emekli olup yeniden çalışan konumundaki eşi, gerçek usulde ücret geliri elde etmekte ve sistemden kendi adına yararlanması gerekmektedir.

14.4. Eşlerden Her İkisinin Ücretli Olması Durumunda Çocuklar Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminden Yararlanılması

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, ücretli olan her iki eş de Asgari geçim indirimi indiriminden ayrı ayrı yararlanabilirler. Ancak, sistemden yararlanırken medeni durumun tespiti bakımından söz konusu kıstaslar sadece bir eş için geçerli olacaktır. Şöyle ki, iki çocuk sahibi olan ücretli eşlerden sadece birisi çocuklar nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanacak diğeri yararlanamayacaktır. Konuya ilişkin olarak Tebliğ'in "6. Medeni Durum ve Eşin Gelirinin Olmadığının Tespiti" başlıklı bölümünde yapılan açıklamalara göre, çocuklar sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.

Öte yandan, bazen çocuklar sosyal güvenlik yönünden emekli olan veya vefat eden eşe bağlı olabilmektedirler. Bu durumda, ücretlinin çocuklar nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanıp yararlanmayacağı hususunda tereddüt yaşanabilmektedir. Konuyla ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığınca verilen bir görüşte,²⁰ emekli veya-

20 Gelir İdaresi Başkanlığının 11.12.2007 tarihli ve 109695 sayılı özelgesi.

hut vefat etmiş eşin sağlık güvencesi kapsamında yer alan çocuklar üzerinden asgari geçim indirimi uygulamasında, çalışmakta olan diğer eşin yararlanabileceği belirtilmiştir.

Eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar sosyal güvenlik yönünden bağlı oldukları eşin bildirine dahil edilecektir. Çocukların soysal güvenlik yönünden bağlı oldukları eşin herhangi bir nedenle ücretinin gelir vergisinden istisna olması, ya da ücret dışındaki diğer gelir unsurlarını elde etmesi hallerinde; ücretli olan eşin çocukları bildirimine dahil etmesi mümkün bulunmaktadır. Bu durumlarda dikkat edilmesi gereken çocuklar nedeniyle her iki eşin de yararlanma imkanının bulunmamasıdır.

Örnek 11: Ücretli Bay (A) emekli olan Bayan (B) ile evli olup, iki çocuğu da sosyal güvenlik yönünden emekli olan Bayan (B)'ye tabidir. Bu durumda Bay (A), iki çocuk dolayısıyla asgari geçim indiriminden yararlanacaktır. Asgari geçim indirimi oranı şöyle olacaktır.

Asgari Geçim İndirimi Oranı		75,00%
-Mükellefin kendisi için	50,00%	
-Mükellefin eşi için	10,00%	
-Mükellefin çocukları için ($7,5 \times 2 =$)	15,00%	

14.5. Çocuk Tabiri

Asgari geçim indiriminin düzenlendiği Gelir Vergisi Kanununun 32 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, “*İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.*” hükmüne yer verilmiştir.

14.5.1. Yaş Sınırı

Çocukların asgari geçim indiriminde değerlendirilmesi için belli bir yaş sınırı bulunmaktadır. Buna göre, 18 yaşını doldurmamış (18 yaşından küçük) çocuklar için asgari geçim indiriminden yararlanılacaktır. Ancak, 18 yaşını doldurup da tahsilde bulunan çocuklar için 25 yaşını doldurana kadar asgari geçim indirimi uygulanacaktır. Bu bakımdan çocukların kız veya erkek olmasının; evli veya bekar olmasının bir önemi bulunmamaktadır.²¹ Burada esas alınacak ölçüt yaş için getirilen sınırlamalar dahilinde ücretlinin çocuklara bakmakla yükümlü olup olmadığıdır. Ancak, evli olupta bakmakla yükümlü bulunulmayan çocuklar için sistemden yararlanılması mümkün değildir.

14.5.2. Tahsilde Olan Çocuklar

Tahsilde olan çocuklardan ne anlaşılması gerektiği yönünde Genel Tebliğ’de herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak, Gelir

21 Gelir İdaresi Başkanlığının 27.12.2007 tarihli ve 114820 sayılı özelgesi.

Vergisi Kanununun çeşitli maddelerinde “Tahsil” deyimi kullanılmış olup, tahsil kavramından örgün eğitimin ifade edildiği anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, ilköğretim, lise ve üniversite’ye devam eden çocuklar tahsilde olan çocuk kabul edilmelidir. Bunun dışında özel kurslara (Bilgisayar, muhasebe ve yabancı dil kursu gibi), devam eden çocukların tahsilde olan çocuklar kabul edilmesi mümkün değildir. Ancak, açık öğretim (açık lise ve üniversite) kurumlarına devam edenler ile askeri okullara devam edenlerin tahsilde olan çocuklar olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

14.5.3. Öz veya Üvey Evlat

Asgari geçim indirimi uygulamasında çocukların öz veya üvey olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Yaş ve öğrenime ilişkin şartları taşımaları kaydıyla üvey evlatlar da çocuk tabiri içinde mütalaa edilecektir.

Örnek 12: Bay (D), bir limited şirkette ücretli olarak çalışmakta olup, çalışmayan Bayan (E) ile evlidir. Bayan (E)’nin önceki evliliğinden 8 yaşında çocukları bulunmaktadır. Bu evliliğinden ise 3 yaşında bir çocukları bulunmaktadır. Bay (D) asgari geçim indirimine ilişkin bildirimini verirken eşini ve her iki çocuğunu da bildirimine dahil edecektir. Bay (D)’nin asgari geçim indiriminin hesaplanması şu şekilde olacaktır.

2008 Yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,4X12)		7.300,80	
Asgari Geçim İndirimi Oranı		75,00%	
_Mükellefin kendisi için	50,00%		
_Mükellefin eşi için	10,00%		
_Mükellefin çocukları için	15,00%		
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,8X0,75)			5.475,60
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (5.475,6X0,15)			821,34
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı (821,34/12)			68,45

14.5.4. Nafaka Verilen Çocuklar Nedeniyle Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması

Bir önceki bölümde de belirttiğimiz üzere, çocuklar sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilmektedirler. Boşanmış eşlerde babanın nafaka vermesi, ancak çocukların sosyal güvenlik bakımından anneye tabi olması halinde bu çocuklar nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanılması konusunda Genel Tebliğde açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Konuyla ilgili, Gelir Vergisi Kanununun asgari geçim indirimine ilişkin hükümlere yer verilen 32. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde “*Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.*” hükmüne yer verilmiştir. 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde (2) numaralı örnekte de çocukları için nafaka veren babanın asgari geçim indirimi oranı hesaplanırken nafaka verdiği çocuklar da hesaplama katılmıştır.

Buna göre, Kanunda nafaka verilmesi durumunda nafakayı sağlayacak kişinin çocuklar nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanacağı belirtildiğinden, çocukların sosyal güvenlik yönünden kime bağlı olduklarına bakılmaksızın nafakayı veren kişi çocuklar nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanabilecektir. Çocukların sosyal güvenlik yönünden anneye bağlı olması da durumu değiştirmeyecek olup, çocuklar nafakayı veren eşin bildirimine dahil edileceklerdir. Nafaka veren ücretli, nafaka verdiği çocukları “*Aile Durumu Bildirimi*”nde “Öz, Üvey, Evlat Edinilmiş, Nafakası Sağlanan Çocuk, Ana Babasını Kaybetmiş Torun” bölümünde bildireceklerdir. Ayrıca, nafakasını sağladıkları çocuklara ait asgari geçim indiriminden yararlanacak olan eş tarafından, mahkeme ilamının onaylı bir örneği bildirimine eklenecektir.

Örnek 13: Bay (S)’nin eşi ücretli olarak çalışmakta ve 2 çocuğu bulunmakta olup, çocuklar sosyal güvenlik yönünden anneye tabi bulunmaktadır. Önceki evliliğinden olan ve eski eşiyle birlikte yaşayan 1 çocuğu için de nafaka vermektedir. 1.500 YTL brüt maaşla çalışmakta olan bu ücretlinin, 2008 Ocak ayı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

Bu örnekte, eş çalıştığı için asgari geçim indiriminin hesabına dahil edilmeyecektir. Mevcut evliliğinden olan 2 çocuk da sosyal güvenlik yönünden anneye bağlı olduğundan, bu 2 çocuğu da dahil etmeyecektir. Bay (D) kendisi dışında sadece nafaka verdiği çocuğu bildirimine dahil edecektir.

2008 Yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,4X12)		7.300,80
Asgari Geçim İndirimi Oranı		57,50%
_Mükellefin kendisi için	50,00%	
_Mükellefin çocukları için	7,50%	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,8X0,575)		4.197,96
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (4.197,96X0,15)		629,69
Asgari Geçim İndiriminin Aylık Tutarı (629,694/12)		52,47

Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

2008 Yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	1.500,00
2008 Yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	1.275,00
2008 Yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	191,25
2008 Yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı	52,47
2008 Yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	138,78
2008 Yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Öncesi Net Ücreti	1.074,75
2008 Yılı Ocak Ayı Asgari Geçim İndirimi Sonrası Ücreti	1.127,22

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 52,47 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifa-

deyle ücretlinin net eline geçen tutar 1.076,10 YTL iken, asgari geçim indirimi sonrasında 1.128,57 YTL olmaktadır.

14.5.5. Boşanan Eşlere Ait Çocuklarda Özellik Arzeden Durumlar

Bilindiği üzere, Gelir Vergisi Kanununun asgari geçim indirimine ilişkin hükümlere yer verilen 32. maddesinin dördüncü fıkrasının son cümlesinde “*Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.*” hükmüne yer verilmiştir. Boşanan eşlerde mahkemeler genellikle velayeti anneye, nafaka ödemeyi de babaya yüklemektedir. Boşanan eşlerin her ikisinin de ücretli olması durumunda, asgari geçim indirimi uygulamasında annenin aleyhine bir durum ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, çocuğa bakan anne, sosyal güvenlik yönünden de kendisine tabi olan çocuğu için asgari geçim indirimi uygulamasında çocuğunu dikkate alamamaktadır. Çünkü diğer eş baba nafaka ödemekte ve Genel Tebliğde nafaka ödeyen eşin, çocuktan dolayı asgari geçim indiriminden yararlanacağını belirtmektedir. Bu nedenle, bu durumda olan ücretli annelere biraz haksızlık yapıldığı söylenebilir.

Ancak, boşanan eşlerde anne ve baba ücretli ise nafakayı veren baba çocuktan dolayı sistemden kendisi yararlanırken, nafakayı ödeyen ücretli babanın emekli olması ve başka bir yerde ücretli olarak çalışmaması durumunda; ücretli olan annenin bakmakla yükümlü olduğu ve nafakasını babanın verdiği bu çocuğunu işverenine bildirmesi durumunda, bu çocuğundan dolayı asgari geçim indiriminden yararlanması gerekir. Çünkü, baba emekli olmuş ve artık gerçek usulde ücret geliri elde etmemektedir. Yani baba çocuktan dolayı artık sistemden yararlanmamaktadır. Dolayısıyla, annenin bu çocuğundan dolayı asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmasına engel bir durum yoktur. Esas olan boşanmış olan eşlerde bir çocuk-

tan dolayı hem annenin hem de babanın sistemden mükerrer olarak yararlanmamasıdır. Ancak, yine de işverenlerin yanlış uygulama yapmamaları için bu konuda Gelir İdaresi Başkanlığından görüş alarak, ona göre hareket etmeleri gerekir. Çünkü, Kanun metninde boşanmış eşlerde çocuklar için nafaka ödeyen eşe asgari geçim indiriminden yararlanma imkanı verilmektedir. Ama yukarıda da belirttiğimiz üzere, sistemin lafzı ile ruhunu beraber düşünmemiz gerekmektedir. Aksi takdirde, bazı durumlarda şartları taşıyan bir çocuk sistemden yararlanamaz bir hale gelebilmektedir. Bu da mükellef odaklı bir yaklaşıma ters düşecektir.

15. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Tespitinde Mükellefin Gelirin Elde Edildiği Tarihteki Medeni Hali Ve Aile Durumu Esas Alınacaktır

Konu hakkında GVK'nın 32. maddesinde “*..İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır.*” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, sistemden yararlanacak ücretlilerin asgari geçim indirimi tutarının tespitinde ücretlinin (mükellefin) ücret gelirini elde ettiği tarihteki medeni hali ve aile durumu esas alınacaktır. Yıl içinde mükellef lehine meydana gelecek değişiklikler de değişikliğin bildirildiği tarihten itibaren dikkate alınacaktır. Görüldüğü üzere, mükellefin ücret gelirini elde ettiği tarihdeki medeni durumu ve çocuk sayısı asgari geçim indirimi tutarının hesaplanmasında önem arz etmektedir.

Buna göre, asgari geçim indirimi tutarının tespitinde, ücretlinin o tarihteki mevcut bilgileri doğrultusunda hareket edilmesi gerekir. Ücretlilerin süresinde işverene bildirmediği medeni durum değişikliği ve çocuk sayısındaki değişiklikler için işverenin yapacağı bir şey yoktur. Bu nedenle, herhangi bir değişiklik anında ücretlilerin

Aile Durumu Bildirimini doldurup 1 aylık süre içinde işverenlerini haberdar etmeleri gerekir.

16. Doğum, Askerlik, Yurtdışı Görev ve Diğer Sebepler Dolayısıyla Ücretsiz İzine Ayrılan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanmaya başladıktan sonra çeşitli sebeplerle ücretsiz izne (aylıksız izin) ayrılan bir ücretlinin, ücretsiz izne ayrıldıktan sonra artık ücret geliri elde etmesi söz konusu olmadığından, asgari geçim indirimi uygulanması mümkün değildir. Ancak, ücretsiz izne ayrılan çalışanın ücret geliri elde eden bir eşinin olması durumunda, bu eşin ücretsiz izinde olan eşini işverenine bildirmesi durumunda, asgari geçim indirimi tutarının hesabında %10 oranında eşinin dikkate alınmasına engel bir durum yoktur. Ancak, ücretsiz izine ayrılan personelin, izninin bitmesi ve işyerinde çalışmaya başlaması durumunda, artık kendisi ücret geliri elde ettiğinden sistemden kendisi yararlanmaya başlayacaktır. Bu durumda da diğer eşin yeniden işverenini haberdar ederek, eşinden doları asgari geçim indiriminden yararlanmayı bırakması gerekmektedir.

Örnek: Devlet memuru Bayan (X) doğum nedeniyle 1 Haziran 2008 tarihinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre 5 ay ücretsiz izne ayrılmıştır. Çocuk sosyal güvenlik yönünden özel şirkette çalışan ücretli olan babaya tabi bulunmaktadır.

Bu durumda, ücretli Bayan (X), 01.04.2008-01.09.2008 tarihleri arasında 5 ay boyunca ücret geliri elde etmeyeceğinden asgari geçim indirimi uygulamasından kendi adına yararlanamayacaktır. Ancak, ücretlinin eşi sistemden kendisi ve çocuğu için yararlanırken bu 5 aylık süre boyunca ücretsiz izindeki eşini de ücret geliri olamayan

eş kapsamında işverenine bildirip, eşi için %10 oranı dikkate alınacaktır. Bayan (X), ücretsiz izin süresinin bittiği 1 Eylül 2008 tarihinden itibaren yine kendi işvereni tarafından sistemden yararlanmaya devam edecektir. Bu durumda babanın da işverenine 1 Eylül 2008 tarihi itibarıyla yeniden bildirimde bulunup, eşinden dolayı sistemden yararlanmayı bırakması gerekmektedir.²²

C- ÇALIŞANLAR TARAFINDAN YAPILACAK İŞLEMLER

1. Ücretliler Tarafından Aile Durumu Bildiriminin Doldurulması

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” (EK:1) ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir. Bu uygulamada eşin çalışmadığı ve herhangi bir gelirin olmadığına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır. Söz konusu Bildirimin ücretliler tarafından doldurulmasında dikkat edilecek hususlar Bildirimin üzerinde yer almaktadır. Buna göre;

- Bu bildirim, işverenlerce muhteviyatına uygun olarak çoğaltılıp kullanılabilir, kullanılabilecektir,

22 İmdat TÜRKEY, Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Özellik Gösteren Durumlar, Vergi ve Muhasebeciyle Diyalog, Mayıs 2008,

- Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durum Bildirimini” eksiksiz ve gerçeğe uygun olarak düzenleyeceklerdir,
- Bildirim, ilk işe girişte verilecek olup, çalışanın asgari geçim indiriminden yararlanan eş veya çocuk durumunda bir değişiklik meydana gelmesi halinde bildirim yeniden verilecektir,
- Bildirim ilk işe girişte verilmekle beraber, işverenler uygulamayı doğru yapmak ve hataya sebebiyet vermemek için uygulamanın ilk başlangıcından önce ücretlilerden bildirimini doldurmalarını isteyeceklerdir,
- Nafakasını sağladıkları çocuklara ait asgari geçim indiriminden yararlanacak olan eş tarafından, mahkeme ilamının onaylı bir örneği bildirime eklenecektir,
- Çocuklar, sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir,
- İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade edecektir,
- Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir,

- Bildirim üç bölümden oluşmakta olup; bunlar bildirimden yararlanan ücretliye ilişkin bilgiler kısmı, ücretlinin eşine ait bilgiler kısmı ve sistemden yararlanacak çocuklara ait bilgiler kısmıdır,
- Bildirimi veren ve asgari geçim indiriminden yararlanacak kişi “Bildirimi Veren” bölümünde kendisiyle ilgili şahsi bilgileri dolduracaktır,
- Ücretlinin Bildirimini doldururken “Sosyal Güvenlik No/Sicil No/Kurum Sicil No” bölümüne sadece birisini yazması yeterli bulunmaktadır,
- Eşin iş durumu ile ilgili olarak da eş ücretli ise çalışıyor, diğer durumlarda ise çalışmıyor şeklinde doldurulması gerekmektedir,
- Evli olanlar “EŞİN” bölümüne eşlerine ilişkin bilgileri gireceklerdir. 265 Seri No.lu Tebliğin “6. Medeni Durum ve Eşin Gelirinin Olmadığının Tespiti” başlıklı bölümünde yapılan açıklamalar çerçevesinde sadece eşi ücretli çalışan kişi “Çalışıyor” bölümünü işaretleyecek, eşi emekli olan veya Gelir Vergisine tabi başka bir geliri olan eşler “Çalışmıyor” bölümünü işaretleyeceklerdir,
- Eşin geliri var ise “Geliri Olan” yok ise “Geliri Olmayan ”alanı işaretlenecektir (Asgari geçim indirimi sadece ücrete geliri elde eden eş için hesaplanmamakta, bu durum da bir üst paragrafta belirtilen çalışan/çalışmayan bölümünde belirtilmektedir. Dolayısıyla eşin gelirin olup olmamasının bir önemi bulunmadığından, bu bölümün Asgari Geçim İndiriminin hesaplanmasına herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.),
- “Mükellefle Oturan Veya Mükellef Tarafından Bakılan Çocukların Durumu” bölümünde, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan, ücretliye sosyal güvenlik yönünden bağlı olan, ücret-

li tarafından nafakası ödenen, ana babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturan, 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocuklara ait bilgiler yazılacaktır.

Örnek 1: Kamu kurumunda çalışan ve bir çocuğu bulunan ücretli Bayan (A)'nın eşi de bir özel sektör kuruluşunda ücretli olarak çalışmaktadır. Ücretli Bayan (A), Ocak/2008 ayından itibaren aylık olarak asgari geçim indiriminden yararlanmakta olup, 2 Mayıs 2008 tarihinde bir çocuğu dünyaya gelmiş ve çocuk sayısındaki artışı 5 Mayıs'ta işverene bildirmiştir. Çocukların her ikisi de sosyal güvenlik yönünden anneye tabi bulunmaktadır.

Bu durumda, anne ve babanın her ikisinin de ücretli olması nedeniyle, çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları annenin bildirimine dahil edilecektir. Anne, Ocak ayından Mayıs ayına kadar bir çocuğunu asgari geçim indirimi oranının hesaplanmasında dikkate alacak, Mayıs ayından itibaren ise doğum nedeniyle iki çocuğu üzerinden sistemden yararlanmaya devam edecektir. Özel sektörde ücretli çalışan baba ise asgari geçim indiriminden sadece kendisi için yararlanacak ve çocukları bildirimine dahil etmeyecektir.

2. Yıl İçinde İşveren Değiştiren Ücretlilerin Yapması Gerekenler

Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre, yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir. Örneğin, bir işveren bünyesinde öteden beri çalışan ve Ocak/2008 ayından itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya başlayan bir ücretli, 01.07.2008 tarihinde başka bir işveren nezdinde çalışmaya başlaması durumunda, Temmuz/2008 ayından başlamak üzere asgari geçim indiriminden yeni işvereni nezdinde yararlanmaya başlayacaktır. Ayrıca, ücretlinin ye-

ni işverenine Aile Durumu Bildirimini doldurup vermesi gerekmektedir. Ancak, ay içinde işveren değiştirilmesi durumunda, örneğin ayın 5'inde ayrılıp, 15'inde yeni bir işverenin yanında çalışmaya başlaması durumunda sistemden nasıl yararlanacağı konusu açık değildir. Esas olan ücretlinin aynı ayda iki işveren nezdinde de asgari geçim indiriminden yararlanmamasıdır. Bu nedenle, eski işverenin ücret ödemesini son kez yaparken ücretlinin asgari geçim indirimi ni de uygulaması gerekir. Nasıl olsa kıst dönemde elde edilen ücret gelirleri için asgari geçim indirimi oranları tam uygulanmaktadır. Ancak, ay içinde işveren değişikliği durumunda hem eski işverenin hem de yeni işverenin sistemi uygulaması ve ücretliye aylık ödemesi gereken tutarı mükerrer olarak ödemesi durumunda, fazladan alınan tutarın ücretliden geri alınması gerekir. Bu nedenle, özellikle ay içinde işveren değiştiren ücretlinin eski işverenininden ayrılırken, asgari geçim indirimi tutarını alması ve yeni işverenine de bu durumu söylemesi gerekir.

3. Asgari Geçim İndirimi Oranını Etkileyen Değişikliklerin İşverene Bildirilmesi

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum, çocukların yaş ve öğrenim durumları gibi) bu değişiklikleri işverene 1 ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle dikkate alınacaktır. Örneğin, 1 Şubat 2008 tarihinde bir çocuğu olan ücretli, bu durumu 1 Temmuz 2008 tarihinde işverenine bildirmesi durumunda, işveren bu tarihten sonraki ücret ödemelerinde bu hususu dikkate alacak olup; işverenin, geriye dönük olarak

Şubat-Haziran/2008 dönemi için ücretliye iade yapması mümkün değildir.

Ücretlilerin medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş durumu hakkında işverenlerine bildirmeleri gereken hususların bazıları şöyledir;

- Eşin gerçek usulde ücret geliri elde etmeye başlaması,
- Gerçek usulde ücret geliri elde eden eşin emekli olması,
- Doğum ve ölüm durumu,
- Evlenme ve boşanma hali,
- Çocuğun üniversite eğitiminin sona ermesi,
- 25 yaşını tamamlamış çocuğun üniversite öğrenimine devam etmesi,
- 18 yaşını tamamlayan çocukların üniversiteye devam etmemesi,
- Boşanan eşin mahkeme kararına göre çocuklarına nafaka ödemeye başlaması,
- Evlat edinme durumu,
- Ana ve babasını kaybetmiş toruna bakma durumu gibi.

Sistemden yararlanan ücretlinin, asgari geçim indirimi oranını etkileyecek hususlarda bir değişiklik olması durumunda 1 aylık süre içinde bu durumu mutlaka işverenine bildirmesi gerekir. Asgari geçim indirimi uygulamasında ücretlinin şahsi ve ailevi durumunda meydana gelen değişiklikler, yararlanabileceği tutarı da değiştirebilmektedir. Bu nedenle, bu hallerde meydana gelen değişikliklerin iş-

verene bildirilmesi şartıyla indirimden yeni oranlar üzerinden yararlanılması gerekmektedir. Bu çerçevede, ücretlinin evlenmesi, boşanması, çocuk sahibi olması, eşinin çalışmaya başlaması v.b. durumları işverene bildirmesi gerekmektedir.

Ücretliler bu değişiklik bildirimini “Aile Durumu Bildirimi” ile işverene bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacaktır. Örneğin, Mayıs ayı içerisinde bir çocuğu dünyaya gelen ücretli bu çocuk dolayısıyla asgari geçim indiriminden Mayıs ayı ve takip eden aylar için yararlanabilecektir. Onsekiz yaşını doldurmuş çocuklardan öğrenimi sona erenler, öğrenimin sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren anne veya babasının asgari geçim indirimi hesabında dikkate alınmayacaklardır.

Örnek 1: Eşi ücretli olarak çalışan ve bir çocuğu bulunan ücretli Bay (A), Ocak/2008 ayından bu yana aylık 52,47 YTL asgari geçim indiriminden yararlanmaktadır. 01.04.2008 tarihinde bir çocuğu dünyaya geldiğini işverenine bildiren bu ücretlinin 2008 yılı Nisan ayı ve takip eden aylara ilişkin asgari geçim indirimi (çocukların sosyal güvenlik yönünden babaya tabi oldukları varsayımıyla) şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,40X12)	7.300,8 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	% 65
-Mükellefin kendisi için % 50	
-Mükellefin çocukları için % 15	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,8 X % 65=)	4.745,52 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (4.745,52 X % 15=)	711,83 YTL'dir

Ücretli Bay(A)'nın kendisi ve tek çocuğu üzerinden Ocak-Mart/2008 döneminde hesaplanan yıllık 629,69 YTL'nin 1/12'si olan 52,47 YTL ilk 3 ay için aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilmek suretiyle ücretliye ödenmiştir. Doğum nedeniyle yeni indirim tutarı olan aylık $(711,83/12=)$ 59,32 YTL ise kalan 9 ay için aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilmek suretiyle ücretliye ödenecektir.

D. İŞVERENLER TARAFINDAN YAPILACAK İŞLEMLER

1. Asgari Geçim İndirimi Tutarı Ücret Bordrosunda Gösterilecektir

İşverenler, her yılın ocak ayında asgari geçim indirimine ait bordroyu düzenleyeceklerdir. Bordroda her aya ilişkin ücretliler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarları gösterilecektir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Bilindiği üzere, 213 sayılı Veri Usul Kanununun 238. maddesinde işverenlerin her ay ödedikleri ücret için ücret bordrosu tutmaya mecbur oldukları hükme bağlanmış ve bu bordroda bulunması gereken bilgiler sayılmıştır. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir. Mahsup edilecek asgari geçim indirimi, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır.

2. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Düzenlenmesi

İşverenler, ücretliler için hesaplanan indirim tutarlarını Genel Tebliğ ekinde yer alan “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro”yu (EK:2) düzenleyip, aylar itibariyle ücretliye ödenecek olan tutarları göstereceklerdir. İşverenler, her yıl için ayrı bordro düzenleyeceklerdir. Söz konusu bordronun düzenlenmesinde muhtasar beyanname veren işverenler ile genel bütçeli kuruluşlar aşağıdaki hususlara dikkat edeceklerdir.

- İşverenler, kendilerinde mevcut medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibariyle örneği Tebliğe ekli “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” yu düzenleyeceklerdir.
- Her bir ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi ayrı ayrı hesaplanarak bordroda ilgili aya ait sütunda gösterilecektir.
- Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler için ayrı bir bordro düzenlenebileceği gibi değişiklikler aynı bordro üzerinde de gösterilebilecektir.
- Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek olup, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

3. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Elektronik Ortamda Düzenlenmesi

Günümüzdeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak vergi uygulamalarına ilişkin birçok işlem elektronik ortamda yapılp bu şekilde muhafaza edilebilmektedir. Özellikle çok sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde bu işlemlerin takibini elektronik ortamda yapmak işverenler açısından kolaylık sağlamaktadır. Bu çerçevede asgari geçim indiri-

mine ait bordronun Tebliğ ekinde yer alan formata uygun olarak elektronik ortamda düzenlenmesi halinde bu bordronun usulüne uygun olarak düzenlendiğini kabul etmek gerekmektedir. Yüzlerce işçi çalıştırılan bir işyerinde yıl içerisinde her bir işçi ile meydana gelecek değişiklik sonrası yeni bir bordro düzenlenmesi önemli güçlükler yaratacaktır. Bu nedenle, elektronik ortamda düzenlenen bordronun ilgili sütununda değişiklik yapmak yeterli olacaktır.

4. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Muhafazası

Mükelleflerin vergilendirmeye ilişkin ödevlerinin düzenlendiği 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 253. maddesinde, bu Kanuna göre defter tutmak mecburiyetinde olanların, tuttıkları defterlerle üçüncü kısımda yazılı vesikaları, ilgili bulundukları yılı takibeden takvim yılından başlayarak 5 yıl süre ile muhafaza etmeye mecbur oldukları; 256. maddesinde ise ilgili maddelerde yazılı gerçek ve tüzel kişiler ile mükerrer 257. madde ile getirilen zorunluluklara tabi olanların, muhafaza etmek zorunda oldukları her türlü defter, belge ve karneler ile vermek zorunda bulundukları bilgilere ilişkin mikro fiş, mikro film, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlardaki kayıtlarını ve bu kayıtlara erişim veya kayıtları okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri muhafaza süresi içerisinde yetkili makam ve memurların talebi üzerine ibraz ve inceleme için arz etmek zorunda oldukları belirtilmiştir. Vergi Usul Kanununun 253. maddesinde Kanunun üçüncü kısmında yer alan defter ve belgelerin saklanması gerektiği belirtilmesine rağmen asgari geçim indiriminin hesaplanmasına esas olan belgeler üçüncü kısımda sayılmamıştır.

Yukarıda yer alan yasal hükümlerin birlikte değerlendirilmesinden, asgari geçim indiriminden yararlanmak üzere ibraz edilen belgelerin muhafaza yükümlülüğüne ilişkin mevzuatta boşluk olduğu görülmektedir. Ancak, asgari geçim indiriminin hesaplanmasına esas

alınan belgelere istinaden tespit edilen tutarlar ücret gelirinden tevkif edilen vergiden mahsup edilmekte ve bu tutar ücret bordrosunda gösterilmek suretiyle ücret bordrosunu da etkilemektedir. Ücret bordrosu da Vergi Usul Kanunu uyarınca düzenlenmesi mecburi bir vesa olup, 5 yıl süre ile muhafazası gerektiğinden, ücret bordrosunun düzenlenmesine dayanak olan “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” nun da 5 yıl süreyle saklanması gerekmektedir. Öte yandan, Bordro “Aile Durumu Bildirimi”ne istinaden oluşturulduğu için işverenlerin ispat külfetinden kurtulması için söz konusu bildirimlerini de muhafaza etmeleri kendi lehlerine olacaktır.

5. Asgari Geçim İndiriminin Muhtasar Beyannamede Mahsup Edilmesi

Asgari geçim indirimi tutarlarının kesilen gelir vergisinden mahsup edilmesi için bu tutarların ücretlilere ödenmiş olması şarttır. Ücretliye ödenmemiş asgari geçim indiriminin muhtasar beyanname ile beyan edilen gelir vergisinden mahsup edilmesi durumunda vergi ziyana neden olunacaktır. Nitekim Tebliğin “8.1. Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerce Yapılacak İşlemler” bölümünde, ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutarın işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak addolunacağı belirtilmiştir.

5.1. Aylık Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler

İşverenler, her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup

edilecektir. Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.

Mahsup edilecek asgari geçim indirimi, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır. Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarlarının mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak addolunacaktır. Dolayısıyla, aylık muhtasar beyanname veren işverenler ilk olarak Ocak/2008 dönemine ait olarak ücretlilere ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarını 23.02.2008 tarihinde verecekleri muhtasar beyannamede tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edeceklerdir. Diğer aylarda da aynı şekilde işlem yapmaya devam edilecektir.

5.2. Üç Aylık Muhtasar Beyanname Veren İşverenler Tarafından Yapılacak İşlemler

Üçer aylık dönemler halinde muhtasar beyanname veren mükellefler de yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde Asgari Geçim İndirimine Ait Bordroyu düzenleyeceklerdir. Bu mükellefler her ay ücret ödemesi sırasında tevkif ettikleri vergilere mahsuben ücretlilerin yararlanacağı asgari geçim indirimi tutarlarını peşin olarak ödeyeceklerdir. Ödedikleri bu tutarları üç aylık döneme ait muhtasar beyannamede mahsup edeceklerdir. Örneğin Ocak-Şubat-Mart/2008 aylarını kapsayan döneme ait asgari geçim indirimi, ücretlilere

ödenmiş olması şartıyla Nisan/2008 ayının 23. gününe kadar verilecek muhtasar beyannamenin ilgili satırında mahsup konusu edilecektir. İlgili aylarda, ücretlilere ödenmeyen tutarlar muhtasar beyanname asla mahsup yapılmayacaktır.

Üç aylık dönemde mahsup konusu yapılacak asgari geçim indirimi sadece fiilen çalışan işçileri kapsamayacaktır. Şöyle ki Ocak veya Şubat aylarında çalışan ve bu aylarda asgari geçim indiriminden yararlanan, ancak Mart ayında işinden ayrılmış olan bir işçiden tevkif edilen vergiler ve bunlara ait asgari geçim indirimi de Nisan/2008 ayında verilecek Muhtasar Beyanname üzerinden mahsup edilebilecektir.

5.3. Mahsup İşlemi Tevkif Yoluyla Kesilen Vergiler Toplamından Yapılacaktır

Genel Tebliğin 8.1. maddesinin ikinci fıkrasında, “*Ücretliye yansıtlacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyanname de tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.*” açıklamasına yer verilmiştir. Dolayısıyla, aylık veya üç aylık Muhtasar Beyanname veren işverenler her bir ücretli için ilgili aylarda ücretlilere ödemiş oldukları asgari geçim indirimi tutarları toplamını ilgili ayda verecekleri muhtasar beyanname de sadece ücretler üzerinden tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından değil; diğer tevkifatlar da dahil olmak üzere (kira ödemeleri, faiz ödemeleri ve serbest meslek ödemeleri gibi) beyanname de yer alan tevkif yoluyla kesilen vergiler toplamından mahsup edeceklerdir.

6. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayanlarda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Gelir Vergisi Kanunun “Muhtasar beyanname verilmeyecek haller” başlıklı 100. maddesinde Genel bütçeye dahil idare ve müesseselerin yaptıkları vergi tevkifatı için beyanname vermeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm gereği genel bütçeye dahil olan daireler, yaptıkları gelir vergisi tevkifatı için muhtasar beyanname vermemektedir.

Bu daireler de, muhtasar beyanname veren mükellefler gibi asgari geçim indirimine ait bordroyu düzenleyecekler ve hesaplanan asgari geçim indirimi tutarlarını bu bordrolarda göstereceklerdir. Ayrıca, hak kazanılan asgari geçim indirimi tutarını, çalışanlarına ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edecekleri vergiden mahsup edecekler, böylece de ücretlilere, mahsup edilen vergi tutarı kadar ödeme yapılmış olacaktır.

7. 5084 Sayılı Kanuna Göre Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinden Yararlanan İşverenlerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

5615 sayılı Kanunla GVK’nın 32’nci maddesinde yapılan düzenlemeyle 1.1.2008 tarihinden geçerli olmak üzere, gerçek usulde vergilendirilen ücret geliri elde eden ücretliler için asgari geçim indirimi uygulaması getirilmiştir.

Bu düzenleme ile birlikte 5084 sayılı Kanun kapsamında olan yerlerde asgari geçim indirimi ile gelir vergisi stopajı teşvikinin uygulanması konusunda tereddütler yaşanmaya başlamıştır. Gelir vergisi stopajı teşviki uygulamasında işverenlere nakdi bir ödeme yapılmamakta, asgari ücret üzerinden hesaplanan vergi tutarını aşmamak üzere işverenlerin çalıştırdıkları işçilerden tevkif ettikleri vergilerin Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) %100’ü diğer bölgelerde ise

%80 kendilerine bırakılmaktadır. Aynı şekilde asgari geçim indirimi de ücretlinin şahsi ve medeni durumuna göre hesaplanan tutar kendisinden tevkif edilen vergiden mahsup edilmektedir. Hem teşvik açısından hem de asgari geçim indirimi açısından kıstas ücretliden tevkif edilen vergi olduğundan söz konusu teşvikle asgari geçim indiriminin aynı anda nasıl uygulanacağı ve öncelikle ücretlilerin asgari geçim indirimi tutarının mı, yoksa işverenin kendi yararlandığı teşvikin mi uygulanacağı konusunda tereddütler yaşanmaya başlamıştır.

TBMM’de Kabul edilerek, 06.06.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 04.06.2008 tarih ve 5766 sayılı “Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”²³ ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 73’üncü maddeyle, 01/01/2008-04/06/2008 tarihleri arasında 5084 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenler açısından tereddüt konusu olan, teşvik kapsamında çalışan ücretlilerde asgari geçim indirimi uygulamasının ne şekilde uygulanacağı konusu açıklığa kavuşturulmuş oldu. Konu hakkında Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan 267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde²⁴, gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanan işverenler tarafından 1.1.2008 tarihinden itibaren uygulamaya başlayan asgari geçim indirimini ne şekilde uygulayacakları konusunda gerekli açıklamalar yapılmış bulunmaktadır.

Bu bölümde kısaca işverenlere sağlanan bir teşvik olan gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanan işverenlerce istihdam edilen ücretlilerin Ocak/2008 tarihinden itibaren uygulaması başlayan asgari

23 06.06.2008 tarih ve 26898 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

24 24.06.2008 tarih ve 26916 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

geçim indirimi sisteminin uygulanmasında ortaya çıkan tartışmalar ile konu hakkında 5766 sayılı Kanunla yapılan son düzenleme ve bu düzenlemeye ilişkin olarak Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanarak 24.06.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar ele alınacaktır.

7.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki ile Asgari Geçim İndiriminin Birlikte Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorun

Bilindiği üzere, 29.01.2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun²⁵ kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenler, kapsama giren illerde 31.12.2008 tarihine kadar teşvikten yararlanacaklardır. Ancak, işverenler Kanun kapsamına giren illerde gelir vergisi stopajı teşvikinden, yeni yatırımlarını 31.12.2007 tarihine kadar tamamlayanlar 5 yıl, 31.12.2008 tarihine kadar tamamlayanlar 4 yıl ve 31.12.2009 tarihine kadar tamamlayanlar da 3 yıl süreyle yararlanacaklardır. Asgari geçim indirimi uygulamasının 1.1.2008 tarihinde başlamasıyla beraber, gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenlerin, teşvikten ne şekilde yararlanacakları ile ücretlilere her ay itibariyle ödedikleri asgari geçim indirimi tutarını ne şekilde muhtasar beyannamede mahsup edecekleri tereddütlere yol açmıştır. Konu hakkında 265 Seri No.lu Genel Tebliğde herhangi bir açıklama da yapılmamıştır.

Gerçekten de işverenin teşvik kapsamında çalıştırmış olduğu bir ücretlinin çalışmayan eşi ve 4 çocuğu nedeniyle Ocak ayında ödenecek gelir vergisinin sıfırlanması durumunda, ücretlinin aylığından kesilen bir gelir vergisinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Do-

25 06.02.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

layısıyla, işverene tanınan bir teşvik olan gelir vergisi stopajı teşvikinin uygulama alanı kalmamaktadır. Çünkü bu teşvik, asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin %100'ü veya %80'i olarak muhtasar beyannamede mahsup edilmektedir. Ortada gelir vergisi kalmayınca teşvik kapsamında işveren neyi mahsup edecektir.

Asgari geçim indirimi uygulaması ücretliye, gelir vergisi stopajı teşviki ise işverene avantaj sağlayan bir sistem olup, Kanuni düzenleme yapıncaya kadar konuyla ilgili birçok düşünce ortaya atılmıştır: Kimilerine göre öncelik asgari geçim indiriminin olması gerekmektedir, çünkü ücretliden tevkif edilen vergi Gelir Vergisine göre yapılacak kalan vergi terkine konu edilebilecektir. Kimilerince de işverenlerin teşvik kapsamında yararlanamadıkları tutarın iade edilmesi gerektiğini savunulmaktadır.

7.1.1. Eski Sistem Olan Ücretlilerde Vergi İndirimi Uygulamasında Sorunun Çözümü

Konu hakkında fikir edinmek amacıyla asgari geçim indirimi ile benzerlik gösteren vergi indirimi uygulaması döneminde uygulamanın nasıl olduğunu bilmekte fayda bulunmaktadır. Şöyle ki, asgari geçim indirimi Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121 inci maddesinde düzenlenen “vergi indirimi” sisteminin yerine ikame edilmiştir. Vergi indirimi uygulamasından da elde ettikleri ücret gelirleri gerçek usulde vergilendirilen ücretliler yararlanabilmekteydi ve ücretlinin kendisi, eşi ve çocukları ile ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen konuta ait kira harcamalarının yıllık toplam tutarının belli bir oranında hesaplanan vergi indirimi tutarı ücretlinin ertesi yılda ödeyeceği gelir vergisinden mahsup edilmekte veya işverenler aracılığı ile kendisine nakden iade edilmekteydi.

Görüldüğü üzere, vergi indirimi ve asgari geçim indirimi hesaplama ve mahsubun yapıldığı dönem dışında ücretliden kesilen gelir vergi-

sinden mahsup edilmesi yönüyle benzerlik göstermektedir. Vergi indiriminin geçerli olduğu dönemde 5084 sayılı Kanun Kapsamında istihdam edilen ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanmalarına ilişkin olarak, 2 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliğinde yapılan açıklamalar esas alınmıştır. Bu açıklamalara göre, 5084 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanan işverenler, işyerlerinde çalıştırdıkları ücretlilerin, vergi indiriminden kaynaklanan tutarlarını öncelikle muhtasar beyanname üzerinde tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup etmişlerdir. Bu mahsuba rağmen arta kalan vergi indirimi tutarı bulunması halinde bu tutar, vergi dairesince gerekli incelemeler yapılmak suretiyle işveren kanalıyla hak sahiplerine nakden ödenmiştir.

7.2. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki İle Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Öncelikle Asgari Geçim İndirimi Uygulanacaktır

İşverene tanınan bir teşvik olan gelir vergisi stopajı teşvikine göre, teşvik kapsamında istihdam edilen bir işçiden dolayı işverenin yararlanacağı tutar, organize sanayi bölgelerinde asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarının %100'ü, diğer yörelerde ise %80'i olarak tespit edilmektedir. Hizmet erbabına tanınan bir teşvik olan asgari geçim indirimi uygulamasında ise aynı şekilde yararlanılacak tutar takvim yılı başında geçerli olan asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarını asla geçemeyecektir. Asgari geçim indirimi tutarı ücretlinin medeni durumu, eşinin ücretli olarak çalışıp çalışmaması ve çocuklarına göre değişebilmektedir.

Bu soruna Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) tarafından bir çözüm getirilmek için yapılan Kanuni düzenleme TBMM'de 04.06.2008 tarihinde 5766 sayılı Kanunla kabul edilmiştir. Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Başbakanlık tarafından

TBMM'ne sevk edilen²⁶ “Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı”nın ilk halinde, (Tasarının 8’inci maddesinde) “29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında istihdam edilen işçiler hakkında, Kanunun 32 nci maddesine göre hesaplanan asgari geçim indiriminin %40’ı uygulanır.” hükmü yer almaktaydı. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunun²⁷ kabul ettiği metin ise (Tasarının 8/ç maddesiyle Gelir Vergisi Kanununa eklenen Geçici 73’üncü Maddede) “29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında gelir vergisi stopajı teşviki uygulanan ücretlerin vergilendirilmesinde, öncelikle Kanunun 32 nci maddesinde yer alan asgari geçim indirimi dikkate alınır. Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.” şeklindedir.

Daha sonra TBMM Genel Kurulunda, söz konusu düzenleme Meclis Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edildiği şekilde, 04/06/2008 tarih ve 5766 sayılı “Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile yasallaşmış oldu. Konu ile ilgili olarak 5766 sayılı Kanunun 8’inci maddesinin (ç) bendinde, “GEÇİCİ MADDE 73-(1) 29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında gelir vergisi stopajı teşviki uygulanan ücretlerin vergilendirilmesinde, öncelikle Kanunun 32 nci maddesin-

26 http://www.basbakanlik.gov.tr/kanun_tasarilari.

27 09.04.2008 tarihli Esas Komisyon Raporu, Esas No:1/514, Sıra Sayısı:220

de yer alan asgari geçim indirimi dikkate alınır. (2) Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.” hükmüne yer verilmiştir.

5766 sayılı Kanunun yürürlük maddesi olan 27’nci maddesinde ise yapılan bu düzenlemenin yani Kanunun 8’inci maddesinin (ç) bendi ile 193 sayılı Kanuna eklenen geçici 73’üncü madde hükmünün, 01.01.2008 tarihinden geçerli olmak üzere Kanunun yayım tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. 5766 sayılı Kanun ise 06.06.2008 tarihli ve 26898 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olduğundan, GVK’nın geçici 73’üncü maddesinde yer alan söz konusu düzenleme, 1.1.2008 tarihinden geçerli olmak üzere Kanunun yayım tarihi olan 6.6.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Böylece, teşvik kapsamında işçi istihdam eden işverenlerin öncelikle, ücretlilerin asgari geçim indirimini ödemesi, arta kalan bir gelir vergisi tevkifatı kalır ise ondan sonra gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanmaları gerekmektedir. Yani yaklaşık 5-6 aydır tartışılan bir konu olan, teşvik uygulanan illerde öncelik işverenin mi olacak yoksa çalışanın mı olacak sorunu bu düzenleme ile ücretlilerin lehine çözülmüş olmaktadır.

Her iki sistemin uygulamasına geçmeden önce, kısaca 5084 sayılı Kanunla işverene sağlanan dört teşvikten biri olan gelir vergisi stopajı teşvikinin usul ve esaslarına kısaca bir bakmakta fayda vardır.

7.3. 5084 Sayılı Kanunla İşverenlere Sağlanan Teşvikler

29.01.2004 tarihli ve 5084 sayılı “Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile ülkemizin en önemli sorunlarından olan işsizlik ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının giderilmesi amacıyla yatırımcılara istihdam yaratmaları için çeşitli teşvikler getirilmiştir. Kanun kapsamına ilk olarak Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belir-

lenen fert başına GSYİH miktarları 1.500 ABD Doları veya daha az olan 36 il alınmış, bu illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmak suretiyle bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması amaçlanmıştır. 5084 sayılı Kanunda yer alan teşviklerin ilk uygulaması 01.03.2004 tarihinde başlamış ve yeni yatırımlar hariç teşviklerin genel uygulama süresi yeni yatırımlar hariç 31.12.2008 tarihinde son bulacaktır. Anılan Kanunun uygulanmaya başladığı 2004 yılından buyana 5084 sayılı Kanunda 5228, 5350, 5538, 5568 ve en son da 5615 sayılı Kanunlarla önemli değişiklikler yapılmıştır.

12.05.2005 tarihli ve 5350 sayılı Kanunla gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primleri işveren hissesi teşviki, bedelsiz yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği teşvikinde kapsamlı değişiklikler yapılmış ve teşvik kapsamına girecek illerin belirlenmesinde, DPT müsteşarlığınca saptanan 2003 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değeri de bir kriter olarak dikkate alınmış ve bu değişiklik ile daha önce teşvik kapsamında olmayan 13 il daha vergi ve sigorta primi teşvikleri ile enerji desteği açısından yasa kapsamına alınmış ve söz konusu teşviklerden yararlanan İl sayısı 49'a çıkarılmıştır. 5350 sayılı Kanunla yapılan bir diğer değişiklik ise gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primleri işveren payları teşviki ve enerji desteği teşvikinden yararlanmanın asgari 30 işçi istihdam etme şartına bağlanması olmuştur.

Daha sonra, 26.12.2006 tarihli ve 5568 sayılı Kanunla 5084 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle, Kanun kapsamına giren illerde yeni yatırımların tamamlanma tarihi itibarıyla gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi teşviki ile enerji teşvikinden yararlanma süreleri yeniden belirlenmiştir. Son olarak da 28.03.2007 tarihli ve 5615 sayılı Kanunla 5084 sayılı Kanunda başta asgari çalıştırılacak işçi sayısı ol-

mak üzere radikal değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi teşviklerden yararlanmak için 5350 sayılı Kanunla getirilen asgari 30 işçi istihdam etme şartı asgari 10 işçiye düşürülmüştür. Ayrıca, 5615 sayılı Kanunla 5084 sayılı Kanunda yer alan bedelsiz yatırım yeri tahsisi ve enerji desteğinin uygulanmasına ilişkin olarak da (başta 30 işçi istihdam edilmesi şartının 10 işçiye indirilmesi olmak üzere) kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, Kanunun ilk halinde yer alan bedelsiz arsa ve arazi tahsisinden vazgeçilerek, bedelsiz irtifak hakkı tesis edilmesi uygulamasına geçilmiştir.

5084 sayılı Kanunda yer alan dört teşvikle ilgili olarak 5568 ve 5615 sayılı Kanunlarla yapılan değişiklik sonucunda, her teşvikin uygulanmasından sorumlu olan kurumlar, uygulamaya yönelik tebliğ, yönetmelik ve genelgeler çıkarmışlardır. Bu kapsamda, gelir vergisi stopajı teşvikinde yapılan değişikliklerle ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığınca 26.05.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan *4 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği*, sigorta primi işveren hissesi teşviki ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından 15.06.2007 tarih ve 2007-48 sayılı *Genelge*, enerji desteği ile ilgili olarak Hazine Müsteşarlığı tarafından 04.07.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan *2007/1 sayılı Enerji Desteğinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ* ve son olarak bedelsiz yatırım yeri tahsisi hakkında Maliye Bakanlığı tarafından 26.05.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan *Yatırım ve İstihdamın Teşviki Amacıyla Bedelsiz İrtifak Hakkı Tesis Edilmesine ve Bedelsiz Kullanma İzni Verilmesine İlişkin Usul ve Esasları* hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir.²⁸

28 İmdat TÜRKEY , “5084 Sayılı Kanun Kapsamında Yer Alan Gelir Vergisi Stopaj Teşvikinin Usul Ve Esasları”, E-yaklaşım Dergisi, Haziran 2008, S:186

7.3.1. Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Uygulaması

En son 28.03.2007 tarih ve 5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, 5084 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinde değişiklik yapılmış ve gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanmak için gerekli olan asgari 30 işçi istihdam etme şartı 10 işçiye indirilmiştir. Gelir vergisi stopajı teşvikinde yapılan değişikliklerle ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığınca hazırlanan 4 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliğinde²⁹ gerekli açıklamalar yapılmış bulunmaktadır. Gelir vergisi stopajı teşviki ile ilgili olarak bugüne kadar Maliye Bakanlığınca 1, 2 ve 3 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliğleri yayımlanmış bulunmaktadır. 5615 sayılı Kanunun 24'üncü maddesi ile 5084 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin (a) ve (b) bentlerinde yapılan değişiklik sonucunda, "Gelir vergisi stopajı teşviki" başlıklı 3'üncü maddede, "*31.12.2008 tarihine kadar uygulanmak üzere 2 nci maddenin (a) bendi kapsamındaki illerde;*

a) 1.4.2005 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, en az on işçi çalıştırmaları koşuluyla, bu iş yerlerinde çalıştırdıkları işçilerin,

b) 1.4.2005 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden asgarî on işçi çalıştıranların iş yerlerinde fiilen çalışan işçilerin,

Ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin; organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için yüzde sekseni, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir.

29 26.05.2007 tarihli ve 26533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Terkin edilecek tutar, işçi sayısı ile asgari ücret üzerinden ödenmesi gereken gelir vergisinin çarpımı sonucu bulunacak değer üzerinden yukarıda belirtilen oranlara göre saptanan tutarı aşamaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.” şeklinde değişiklik yapılmıştır. Söz konusu Kanunda yer alan teşviklerle ilgili olarak bugüne kadar 5228, 5350, 5568 ve 5615 sayılı Kanunlarla değişiklikler yapılmıştır.

7.3.2. Teşvikten Yararlanacak Olan Mükellefler

5615 sayılı Kanunla değişik 5084 sayılı Kanunda yer alan gelir vergisi stopajı teşvikinden, Kanun kapsamında olan il ve ilçelerde; 1.4.2005 tarihinden itibaren yeni işe başlayanlar ile 1.4.2005 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri, bu il ve ilçelerdeki işyerlerinde en az 10 işçi çalıştırmaları koşuluyla istihdam ettikleri tüm işçiler için yararlanabileceklerdir. Gelir vergisi mükelleflerinin teşvikten yararlanması konusunda bir sıkıntı bulunmamaktadır. Ayrıca, teşvik uygulamasında mükellefiyet türünün bir önemi bulunmadığından dar mükelleflerde teşvikten yararlanabilecektir. Ancak, ticari kazançları basit usulde tespit edilen mükelleflerin gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanması söz konusu değildir. Çünkü, basit usulde ticari kazanç sahiplerinin yanında çalışan hizmet erbabının elde ettikleri ücretler gerçek usulde gelir vergisi tevkiyatına tabi tutulmamaktadır. Bu mükelleflerin GVK’nın 94’üncü maddesine göre gelir vergisi tevkiyatı yapma ve bunun sonucunda da muhtasar beyanname verme yükümlülükleri yoktur.

GVK’nın 64’üncü maddesinde belirtildiği üzere, kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabının yanında çalışan hizmet erbabının ücretleri “Diğer ücretler” kapsamında vergilendirilmektedir. Gelir vergisi stopajı teşviki ise elde ettikleri ücretleri gerçek usulde tespit edilen ve GVK’nın 61, 62, 63, 94, 103 ve 104’üncü maddelerine

göre gelir vergisi tevkifatına tabi tutulan hizmet erbabı için geçerli olup, sistemin işleyişi ise muhtasar beyanname veren işverenleri beyanname üzerinde tahakkuk eden vergiden mahsup edilmesi esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, kazançları basit usulde vergilendirilen mükelleflerin gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanmaları mümkün değildir.

Gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanabilecek kurumlar vergisi mükellefleri ise Kurumlar Vergisi Kanununda sayılmıştır. Bunlar; sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu müessesesi, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ile iş ortaklıklarıdır. Ancak, iş ortaklıklarının bağlı bulundukları vergi dairesine başvurarak kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis ettirmeleri gerekir, aksi takdirde adi ortaklık olarak değerlendirileceklerinden, adi ortaklığında gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmadığından gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanılmasının mümkün olup olmadığı sorunu gündeme gelmektedir.

7.3.3. Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinin Uygulanacağı İller ve İlçeler

Gelir vergisi stopajı teşvikinden aşağıdaki tabloda yer alan iller ile Çanakkale ilinin Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri yararlanacaktır. Aşağıda bu üç grup il ve ilçeler toplu olarak yer almaktadır.³⁰

30 İmdat TÜRKEY, Altan YILMAZ, 5084 Sayılı Kanun Kapsamında Yer Alan Teşviklerin Uygulanması, Uygulama El Kitabı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Eylül 2007, S.34-35.

Gelir Vergisi Stopajı Teşvikten Yararlanacak Olan İller				
5084 sayılı Kanun kapsamında olup, 2001 yılı fert başına GSYİH tutarı 1500 ABD Doları altında olan iller			Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca 2003 yılı için belirlenen sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre endeks değeri eksi olan iller	
Kırşehir	Osmaniye	Adıyaman	Nevşehir	Kilis
Sinop	Düzce	Kars	Karaman	
Giresun	Çankırı	Van	Elazığ	
Amasya	Siirt	Iğdır	Rize	
Uşak	Gümüşhane	Yozgat	Trabzon	
Malatya	Ordu	Ardahan	Kütahya	
Sivas	Erzurum	Hakkari	Artvin	
Tokat	Bartın	Bingöl	Çorum	
Diyarbakır	Bayburt	Bitlis	K.Maraş	
Afyon	Şanlıurfa	Şırnak	Niğde	
Batman	Mardin	Muş	Kastamonu	
Erzincan	Aksaray	Ağrı	Tunceli	
Çanakkale İlinin Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri				

7.3.4. 5084 Sayılı Kanunda 5568 Sayılı Kanunla Yeni Yatırımlar İçin Teşviklerin Uygulama Süresinde Yapılan Değişiklik

Yeni yatırımlar için yapılan ilk düzenleme 5350 sayılı Kanunun 6'ncı maddesi ile 5084 sayılı Kanunun 7'nci maddesinin (h) bendinde, *“Bu Kanun kapsamına giren illerde 31.12.2007 tarihine kadar tamamlanan yeni yatırımlar için 3, 4 ve 6 ncı maddelerde yer alan destek ve teşvikler, bu maddelerde yer alan sürelerle bakılmaksızın yatırımın tamamlandığı tarihi izleyen beş yıl süresince uygulanır.”* şeklinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, 06.02.2004 tarihinden geçerli olmak üzere 5350 sayılı Kanunun yayım tarihi olan 18.05.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Yatırımların biran önce gerçekleşmesi için 5350 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe göre, bu Kanun kapsamına giren 49 İlde 31.12.2007 tarihine kadar tamamlanan yeni yatırımlar için gelir stopaj vergisi teşviki, sigorta primi teşviki ile enerji teşviki bu maddelerde yer alan sürelerle bakılmaksızın yatırımın tamamlandığı tarihi izleyen 5 yıl süresince uygulanacaktır.

Son olarak 26.12.2006 tarih ve 5568 sayılı Kanunun 5'inci maddesi ile 5084 sayılı Kanunun 7'nci maddesinin (h) bendinde, *“Bu Kanunun 3, 4 ve 6 ncı maddelerinde yer alan destek ve teşvikler, bu maddelerde belirtilen sürelerle bakılmaksızın Kanun kapsamına giren illerdeki yeni yatırımlardan; 31/12/2007 tarihine kadar tamamlananlar için 5 yıl, 31/12/2008 tarihine kadar tamamlananlar için 4 yıl, 31/12/2009 tarihine kadar tamamlananlar için 3 yıl süreyle uygulanır.”* şeklinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, 5568 sayılı Kanunun yayım tarihi olan 30.12.2006 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Değişiklik sonucunda, 5084 sayılı Kanun kapsamına giren 49 ilde yeni yatırımların tamamlanma tarihi itibarıyla gelir vergisi stopajı teşviki, sigorta primi teşviki ile enerji teşvikinden yararlanma süreleri aşağıdaki şekilde olmuştur.

Yeni yatırımın tamamlanma tarihi	Teşvikten yararlanma süresi
31.12.2007	5 Yıl (31.12.2012)
31.12.2008	4 Yıl (31.12.2012)
31.12.2009	3 Yıl (31.12.2012)

7.3.5. Gelir Vergisi Stopajı Teşvikinde Terkin Edilecek Tutarın Üst Limiti

Teşvik kapsamında, çalışan işçilerin ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinin; organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için yüzde sekseni, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir. Ancak, terkin edilecek tutar yeni işe alınan işçi sayısı ile asgari ücret üzerinden ödenmesi gereken verginin çarpımı sonucu bulunacak tutarın; organize sanayi ve endüstri bölgelerindeki işyerleri için tamamı (%100'ü), diğer yerlerdeki işyerlerinde ise %80'ini aşmayacaktır. Kanunun 3'üncü maddesi uyarınca gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanacak olan mükellefler, ilgili döneme ilişkin verecekleri muhtasar beyannamede, çalıştırdıkları tüm işçilere ait ücret matrahlarını beyan ederek bunlara ilişkin vergileri tahakkuk ettireceklerdir. Üst sınıra ilişkin sınırlama çalıştırılan işçi bazında değil, uygulamadan yararlanabilen işçi sayısı dikkate alınarak toplu olarak uygulanacaktır.

Bu durumda, 2008 yılının birinci altı aylık döneminde uygulanmakta olan asgari ücreti esas aldığımızda, organize sanayi ve endüstri bölgesinde faaliyet gösteren veya bunların dışında olan işverenler için teşvik kapsamında olan her bir işçi için maksimum aşağıdaki tutarlarda gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanacaktır.

Dönemi	Asgari ücretin brüt tutarı	Gelir vergisi stopajı teşviki (OSB-%100)	Gelir vergisi stopajı teşviki (%80)
01.01.2008-30.06.2008	608,40 YTL	77,57 YTL	62,06 YTL

7.4. İşveren Tarafından Ücretliye Ödenecek Aylık Asgari Geçim İndirimi Tutarı İle Kendisinin Yararlanacağı Gelir Vergisi Stopaj Teşvikinin Birlikte Uygulanması

2008 yılında asgari geçim indiriminden yararlanacak gerçek usulde ücret geliri elde eden ücretlilerin; farklı medeni durumları, çocuk sayıları ve eşin çalışıp çalışmama durumuna göre, asgari geçim indirimi uygulaması sonucunda aylık olarak maaşlarında 45.63 YTL ile 77,57 YTL arasında artış sağlanmaktadır. 01.01.2008-30.06.2008 döneminde uygulanmakta olan asgari ücreti esas aldığımızda, asgari geçim indirimi uygulamasını göz ardı edersek her bir işçi için yararlanacağı gelir vergisi stopajı teşviki ise maksimum organize sanayi ve endüstri bölgesinde faaliyet gösteren işveren için 77,57 YTL olmaktadır. Teşvik kapsamında faaliyette bulunan bir işverenin istihdam ettiği bir işçiye ödeyeceği aylık asgari geçim indirimi tutarı ile kendisinin yararlanacağı gelir vergisi stopaj teşviki tutarları şöyle olacaktır.

Ücretlinin medeni durumu, çocuk sayısı ve eşin çalışma durumu	Ücretliye ödenecek aylık A.G.İ. Tutarı (YTL)	Gelir vergisi stopajı teşviki (YTL)
Bekar ücretli	45,63	31,94 (77,57-45,63=)
Evli ve eşi çalışan ücretli	45,63	31,94 (77,57-45,63=)
Evli, eşi çalışan ve 1 çocuk	52,47	25,1 (77,57-52,47=)
Evli, eşi çalışan ve 2 çocuk	59,32	18,25 (77,57-59,32=)
Evli, eşi çalışan ve 3 çocuk	63,88	13,69 (77,57-63,88=)
Evli, eşi çalışan ve 4 çocuk	68,45	9,12 (77,57-68,45=)
Evli, eşi çalışan ve 5 çocuk	73,01	4,56 (77,57-73,01=)
Evli ve eşi çalışmayan ücretli	54,76	22,81 (77,57-54,76=)
Evli, eşi çalışmayan ve 1 çocuk	61,60	15,97 (77,57-61,60=)
Evli, eşi çalışmayan ve 2 çocuk	68,45	9,12 (77,57-68,45=)
Evli, eşi çalışmayan ve 3 çocuk	73,01	4,56 (77,57-73,01=)
Evli, eşi çalışmayan ve 4 çocuk	77,57	Yok (77,57-77,57=)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, teşvik kapsamında istihdam edilen bir ücretlinin, öncelikle asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması sonucunda yararlanacağı tutar ortaya konmakta ve asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarı olan 77,57 YTL'den düşük olması durumunda, işverene de yararlanacağı bir gelir vergisi stopaj teşviki kalmaktadır. Ancak, asgari geçim indirimi sonrasında işverene kalan en fazla teşvik tutarı organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan bir işveren için (77,57-45,63=) 31,94

YTL olmaktadır. Evli, eşi çalışmayan ve asgari geçim indiriminden yararlanma imkanı olan 4 çocuğu bulunan bir asgari ücretlinin teşvik kapsamında organize sanayi bölgesindeki işveren bünyesinde çalışması durumunda, maaşından kesilen 77,57 YTL gelir vergisinin tamamı sıfırlanmakta ve terkin edilecek gelir vergisi stopaj teşviki kalmamaktadır. Asgari ücretlinin maaşında 77,57 YTL’lik bir artış olmasına rağmen, işverenin yararlanacağı teşvik tutarında ise 77,57 YTL azalma olacaktır.

7.5. Konu Hakkında Maliye Bakanlığı Tarafından Yapılan Düzenleme

5084 sayılı Kanun kapsamında gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenlerce istihdam edilen ücretlilerin asgari geçim indirimi karşısındaki durumu hakkında Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) tarafından hazırlanarak Resmi Gazete’de yayımlanan 267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 5’inci Bölümünde gerekli açıklamalar yapılmış bulunmaktadır. Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre, gelir vergisi stopaj teşvikinden yararlanan işverenler, istihdam ettikleri ücretlilerle ilgili asgari geçim indirimi 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirtilen usul ve esaslara göre hesaplanacaktır. Asgari geçim indirimi tutarı, yapılan düzenleme uyarınca ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden öncelikle mahsup edilecektir. Asgari geçim indirimi mahsubu yapıldıktan sonra kalan gelir vergisi tutarı işveren tarafından terkin edilecek tutar olacaktır.

Ancak, terkin edilecek tutar, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından fazla olamayacağından, asgari ücret üzerinden hesaplanan tutardan asgari geçim indiriminin mahsup edilmesi sonucu kalan tutar terkine konu edilecektir. Öte yandan, Yatırımların

ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği³¹ ekinde yer alan bildirim yerine bu Tebliğin yayım tarihinden itibaren 267 No.lu Genel Tebliği ekinde yer alan “Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim” doldurulacaktır. Öte yandan, gelir vergisi stopajı teşvikine ilişkin ilgili Tebliğlerin ekinde yer alan “Gelir Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında İstihdam Edilen Ücretlilere İlişkin Bilgiler” tablosu ise doldurulmaya devam edilecektir. Konu ile ilgili olarak Genel Tebliğde yer alan örnek aşağıda yer almaktadır.

Bu iki sistemin beraber uygulanmasında esas olan, her iki sistemde asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarına endeksli olduğundan, ücretliye ödenecek asgari geçim indirimi tutarı ile işveren açısından terkin yoluyla yararlanılacak gelir vergisi stopaj teşvik tutarı hiçbir zaman asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarını (Ocak-Haziran 2008 döneminde 77,57 YTL) geçemeyecektir. Yani işverenler, yararlanmaları gereken teşvik tutarının tamamını muhtasarda mahsup edemeyecekler ve asgari geçim indirimi tutarının mahsubundan sonra kalan tutarı terkin edeceklerdir. Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121’inci maddesinde yer alan “Ücretlilerde vergi indirimi” uygulamasında olduğu gibi yeni sistemde, işverenlerin gelir vergisi stopajı teşvikinden dolayı muhtasar beyannamede mahsup edemedikleri tutarı vergi dairesinden iade almaları mümkün değildir.

7.5.1. İşverenler Tarafından Ocak, Şubat, Mart ve Nisan/2008 Dönemlerine İlişkin Olarak Yapılacak İşlemler

Teşvik kapsamında bulunan illerde faaliyette bulunan ve asgari geçim indirimi uygulamasının başladığı 1.1.2008 tarihinden bu yana

31 Söz konusu Bildirim, 26.05.2007 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4 Seri No.lu Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği ekinde yer almaktadır.

alışanlarına öncelikle asgari geçim indirimini uygulayan ve arta kalan bir tutarın kalması durumunda da gelir vergisi stopaj teşvikini uygulayan işverenler Genel Tebliğde yapılan açıklamalara göre doğru işlem yapmış olduklarından, bir düzeltme yapmalarına gerek bulunmamaktadır. Öte yandan kimi işverenler işçiler için hesaplanmış olan asgari geçim indirimi tutarını kendilerinden kesilen gelir vergisinden mahsup etmiş kalan tutarını da terkine konu etmişlerdir. Bir kısım işverenler ise Muhtasar Beyannamenin sistematikiğine göre işlem yapmak suretiyle; öncelikle işçilerden tevkif ettikleri vergilerden hareketle asgari geçim indirimi yokmuş gibi 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilecek tutarı hesaplamışlar, kalan bir tutar söz konusu ise bunu da asgari geçim indiriminden mahsup etmişlerdir. Dolayısıyla çoğunlukla asgari ücretli olarak çalışan 5084 sayılı Kanun kapsamında bulunan illerde çalışan ücretliler asgari geçim indiriminden ya hiç yararlanamamışlardır ya da daha az yararlanmışlardır.

Konuyla ilgili olarak Tebliğ’de yapılan açıklamalara göre, bu işlemler nedeniyle gerek düzeltme beyannamesi verilmesi gerekse de beyannamenin pişmanlık hükümlerine göre verilmesine gerek bulunmamaktadır. Mükelleflerin yapacakları düzeltme işlemi, 5084 sayılı Kanun kapsamında terkine konu edilen tutarların terkin kapsamından çıkartılarak asgari geçim indirimi mahsubuna dönüştürülmesi suretiyle hak sahibi ücretlilere ödenmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, söz konusu düzeltme işlemi, ilgili dönemlerin tahakkuk tutarlarını etkilemeyeceğinden bu dönemlere ilişkin düzeltme beyannamesi verilmesine gerek bulunmamaktadır. Buna göre, işverenler tarafından 01.01.2008 tarihinden itibaren işçilere ait asgari geçim indirimi tutarı; ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarı, ödenen tutar ve ödenecek fark tutar olarak tespit edilerek fark tutarların hak sahiplerine ödendiğine ilişkin ilgililerin imzasını taşıyan bir

bordro düzenlenecektir. Aylık dönemler itibarıyla düzenlenecek bordronun istenildiğinde ibraz edilmek üzere “Asgari geçim indirimi bordrosu” ekinde saklanması gerekir. Geçmiş döneme ilişkin asgari geçim indirimi tutarları, ilgili aydaki ücrete ilave olarak bir defada hak sahiplerine ödenebileceği gibi 31.12.2008 tarihine kadar eşit tutarlar halinde ödenmesi de mümkün bulunmaktadır.

Öte yandan, Genel Tebliğde yapılan açıklamalar uyarınca, çalışanlara zamanında ödenmeyen veya eksik olarak ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarını belirtilen süreler içinde çalışanlara yansıtmayan işverenler hakkında, 265 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin³² “10.2. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler” başlıklı bölümünde yer alan hükümler uyarınca işlem yapılacaktır. Anılan Genel Tebliğin ilgili bölümünde yapılan açıklamalara göre, işverenler tarafından, aylık veya üç aylık muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak kabul edilecektir. Buna göre, işverenler tarafından hizmet erbabının ücret gelirlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarının, o ayki ücretiyle birlikte ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır. Bu nedenle, yukarıda

32 04.12.2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

belirtilen şekilde ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

➤ **Geçmiş Dönemlere Ait Tutarların Ücretlilere Ödenmesinde İzlenecek Yöntemler**

Buna göre, geçmiş dönemlerin düzeltilmesi için Genel Tebliğ’de mükelleflere iki alternatif sunulmuş bulunmaktadır.

- Birincisi, mükelleflerin önceki aylarda işçiye ödemeyip tekine konu ettikleri tutarları işçiye defaten ücretleri ile birlikte ödemeleridir.

- İkincisi ise 31.12.2008 tarihine kadar eşit tutarlar halinde ödenmesidir.

Ödenecek fark tutarın defaten işçilere ödenmesi halinde, muhtasar beyanname üzerinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü tahakkuk tutarları muhtasar beyanname üzerinde değişmeyeceğinden geçmiş dönemlere ilişkin bu tutarların işçilere ödenmesi ile sadece işletmelerin muhasebe kayıtlarında bir düzeltme yapmaları yeterli olacaktır. Öte yandan, Tebliğ’de ücretlilerin alamadığı asgari geçim indirimi tutarları için faiz vb. ödenmesine ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

Ödenecek fark tutarların eşit tutarlar halinde ödenmesi işlemi ise muhtasar beyannamenin 18 No.lu satırında yer alan “*Ücret Ödemeleri Üzerinden Yapılan Tevkifatın 5084 Sayılı Kanun Gereği Terkin Edilen Tutarı*” azaltılması karşılığında mahsup bölümündeki “*Asgari Geçim İndiriminden Doğan Mahsup Edilecek Gelir Vergisi*” satırının artırılması şeklinde olacaktır. Başka bir deyişle, mükellefler Mayıs/2008 döneminden itibaren GVK geçici madde 73’e göre 5084 sayılı Kanun çerçevesinde terkin edecekleri tutarı hesaplaya-

caklar, ancak bu tutarı ücretlilerinin önceki dönemde ödenemeyen asgari geçim indirimlerinin ödenmesinde kullanacaklardır.

Mükelleflerin bu işlemi yaparken ayrı bir muhtasar beyanname vermelerine gerek bulunmamaktadır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle ödenen ücretler üzerinde tevkif edilen vergilere ait muhtasar beyanname üzerinden bu işlem yapılacaktır. Yani mükellefler daha önce işçiye ödemeleri gereken tutarları terkine konu ettiklerinden, bugün itibariyle terkin edecekleri tutarları asgari geçim indirimi olarak işçiye ödeyeceklerdir. Ödenmeyen asgari geçim indirimi 31.12.2008 tarihine kadar işçilere ödenecektir. Ancak, hem asgari geçim indiriminin hem de 5084 sayılı Kanuna istinaden terkin işleminin muhtasar beyanname üzerinde yapılması halinde, tahakkuk eden tutar azalmış olacağından oluşan vergi ziyayı nedeniyle cezalı işlem söz konusu olabilecektir. Bu durumda olan mükelleflerin pişmanlık hükümlerine göre beyanname vermeleri gerekebilir.

Örneğin; bir işletmenin çalıştırdığı 10 işçinin tamamına asgari ücret ödediğini ve işçilerine ödediği asgari geçim indirimi sonrası kalan tutar kadar teşvikten yararlandığını varsayalım. Asgari geçim indirimi ile 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilen tutar asgari ücret üzerinden kesilen vergiyi aşmayacağından yeni düzenlemeye göre tahakkuku etkileyen bir durum söz konusu olmayacaktır. Ancak işçilere asgari ücretin üzerinde vergi ödendiğini asgari geçim indirimi sonrası kalan tutar üzerinden asgari ücret üzerinden kesilen vergi ile sınırlı olmaksızın 5084 sayılı Kanundan yararlanılması halinde yeni sisteme göre eksik tahakkukun söz konusu olacağı tabiidir. Öte yandan, Tebliğ’de ücretlilerin alamadığı asgari geçim indirimi tutarları için faiz vb. ödenmesine ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

➤ **Terkin Tutarının Hesaplanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bir Husus**

Burada dikkat edilmesi gereken husus, mahsup edilecek asgari geçim indiriminin işçinin fiili olarak yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı olması gerektiğidir. Sakatlık indirimi vb. nedenlerle ücretinden vergi kesilmeyen veya daha az vergi kesilen bir kişi asgari geçim indiriminden belli bir oranda yararlansa da mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı söz konusu olmayacağından, terkin edilecek tutarın hesabında da dikkate alınmayacaktır. Yani ücretlilerin fiili olarak yararlanabileceği asgari geçim indirimi, ücretlerinden kesilen gelir vergisinden (asgari ücret üzerinden hesaplanan vergiyle sınırlı olmak kaydıyla) mahsup edilecek, mahsup sonrası kalan tutar ölçüsünde de teşvikten yararlanılacaktır.

Bir diğer önemli husus da şudur; Genel Tebliğ ekinde yer alan “Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim” de terkin edilecek tutara “Asgari Ücret Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı Toplamı” ile “Mahsup Edilebilecek Asgari Geçim İndirimi” arasındaki farkla ulaşılmaktadır. Ancak sakatlık indirimi, şahıs sigorta/bireysel emeklilik prim ödemeleri gibi nedenlerle işverence kesilen vergi asgari ücretten kesilen vergi tutarının altında kalabilir. Bu durumda terkin edilecek tutara işçilerden kesilen vergilerden mahsup yapılması ile ulaşılabılır. Diğer bir ifade ile, terkin edilecek tutar hesaplanırken, “Asgari Ücret Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı Toplamı” ile “Ücretler Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı” karşılaştırılarak bu tutarlardan düşük olanından “Mahsup Edilebilecek Asgari Geçim İndirimi” nin mahsup edilerek terkin edilecek tutara ulaşılması gerekmektedir. Aksi takdirde mükellefler için iade alacağı doğabilir.

7.5.2. Uygulamaya İlişkin Örnekler

Konu ile ilgili olarak aşağıdaki ilk iki örnek 267 No.lu Genel Tebliğde yer alan örneklerdir.

Örnek: Nevşehir ili Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) 11 kişi istihdam eden Kurumlar Vergisi mükellefi (A) Ltd. Şti.'nin Ocak 2008 döneminde çalışanlarından tevkif ettiği gelir vergisi tutarı 953 YTL'dir. 11 işçi için Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda hesaplanan asgari geçim indirimi ise 663,93 YTL'dir. Buna göre, (A) Ltd. Şti.'nin 11 işçi için yararlanacağı terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır.

- Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	953 YTL
- Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi (11 X 77,57=)	853,27 YTL
- Hesaplanan asgari geçim indirimi	663,93 YTL
- 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar (853,27-663,93=)	189,34 YTL
-Vergi dairesine ödenecek tutar [953-(663,93+189,34)=]	99,73 YTL

Örnekte, ücretlilerin yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarları toplamı, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmiştir. Asgari ücret üzerinden tevkif edilen vergi tutarından; asgari geçim indirimi tutarının mahsubu sonucu kalan tutar, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamından, diğer yerlerdeki iş yerleri için ise yüzde sekseninden fazla olmamak kaydıyla 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecektir. Gerçek ücretler üze-

rinden tevkif edilen vergi tutarından, asgari geçim indirimi ile 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutarın toplamı arasındaki fark vergi dairesine ödenecektir.

Örnek: Mardin ilinde organize sanayi bölgesi dışında faaliyet gösteren (B) A.Ş. 30 işçi istihdam etmektedir. Ocak 2008 döneminde çalışanlarından tevkif ettiği Gelir Vergisi tutarı 3.000 YTL'dir. 30 işçi için Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda hesaplanan asgari geçim indirimi ise 1.900 YTL'dir. Buna göre, (B) A.Ş.'nin 30 işçi için yararlanacağı terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır.

- Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	3.000 YTL
- Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi (30 X 77,57=)	2.327,10 YTL
- Hesaplanan asgari geçim indirimi	1.900 YTL
- 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar (2.327,10-1.900=)	427,1 YTL
- Vergi dairesine ödenecek tutar [3.000-(1.900+427,1)=]	672,90 YTL

Örnekte, ücretlilerin yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarları toplamı, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmiştir. Asgari ücret üzerinden tevkif edilen vergi tutarından, asgari geçim indirimi tutarının mahsubu sonucu kalan tutar, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamından, diğer yerlerdeki iş yerleri için ise yüzde sekseninden fazla olmamak kaydıyla 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecektir. Gerçek ücretler üzerinden tevkif edilen vergi tutarından (3.000 YTL), asgari geçim in-

dirimi (1.900 YTL) ile 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutarın (427,10 YTL) toplamı arasındaki fark olan 672,90 YTL vergi dairesine ödenecek tutar olacaktır.

- Bir İşçi İçin Terkin Edilecek Tutarın Hesaplanmasına İlişkin Örnek

Örnek: Eşi çalışmayan, 1 çocuğu bulunan ve Diyarbakır ili Organize Sanayi Bölgesinde 5084 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen asgari ücretli dolayısıyla yararlanılacak terkin tutarı şöyle olacaktır.

Öncelikle işçinin 265 Seri No.lu Tebliğe göre yararlanacağı asgari geçim indirim tutarı tespit edilir. Bu tutar eşi çalışmayan ve bir çocuklu çalışan için 61,60 YTL'dir.

1	Hesaplanan Gelir Vergisi:	77,57 YTL
2	Yararlanılan Asgari Geçim İndirimi	61,60 YTL
3	Asgari Geçim İndirimi Sonrası Gelir Vergisi	15,97 YTL (1-2)
4	Terkine Konu Olacak Gelir Vergisi (OSB-%100)	15,97 YTL (3*%100)

Görüldüğü üzere, işçinin ücreti üzerinden kesilen gelir vergisinden asgari geçim indirimi düşülmekte, işyeri OSB'de olduğundan kalan tutarın %100'ü terkinde konu edilmektedir. İşçiden kesilen 77,57 YTL'lik verginin 61,60 YTL'si işçiye asgari geçim indirimi olarak ödenmekte, kalan tutarın 15,97 YTL'si de işverende kalmaktadır. Asgari ücret üzerinden kesilen vergi tutarı işçi ve işveren arasında dağıtılmaktadır. Dolayısıyla bu işçi için vergi dairesine ödenecek herhangi bir vergi kalmamaktadır.

Örnek: Eşi çalışan, 2 çocuğu bulunan ve Batman il merkezinde bir işyerinde 1.500 YTL ücretle çalışan işçi dolayısıyla yararlanılacak terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır.

Ücretliden tevkif edilen gelir vergisi tutarı 191,25 YTL’dir. Ücretlinin asgari geçim indirimi (59,32 YTL) asgari ücret üzerinden kesilen gelir vergisi tutarının (77,57 YTL) %80’i olan 62,06 YTL’den düşüldükten sonra kalan tutar da terkine konu edilecektir.

1	Hesaplanan Gelir Vergisi	191,25 YTL
2	Asgari Ücret Üzerinden Hesaplanan Gelir Vergisi	62,06 YTL (77,57*%80)
3	Terkine Konu Olacak Azami Tutar	62,06 YTL (77,57*%80)
4	Mahsup Edilebilecek Asgari Geçim İndirimi	59,32 YTL
5	Terkine Edilecek Tutar	18,25 (77,57-59,32) YTL

İşçiden kesilen 191,25 YTL’nin 59,32 YTL’si işçiye asgari geçim indirimi olarak ödenmektedir. Asgari ücret üzerinden kesilen verginin asgari geçim indirimi tutarını aşan kısmı olan 18,25 YTL (77,57-59,32=) ise işveren tarafından terkine konu edilmektedir. 113,68 YTL de [191,25- (59,32+18,25)] vergi dairesine ödenecektir.

➤ ***İş Yerinde Çalışan Bütün İşçiler İçin Terkin Edilecek Tutarın Hesaplanması***

Örnek: 5084 sayılı Kanun kapsamında 11 işçi istihdam eden mükellefin işçilerine ait ücret, kesilen vergi ve yararlanacağı AGİ tutarları aşağıdaki gibidir.

	Brüt Ücret (YTL)	Oran	Asgari Geçim İndirimi (1)	Hesap- lanan Gelir Vergisi (2)	Asgari Ücret Üzerinden Kesilen Vergi (3)	Asgari Ücret Üzerinden Kesilen Vergiden Mahsup Sonrası Kalan (4=3-1)
1	1000 Evli Eşi Çalışıyor 4 çocuklu	75,00%	68,45	127,5	77,57	9,12
2	1200 Eşi çalışan üç çocuklu	70,00%	63,88	153	77,57	13,69
3	850 Bekar	50,00%	45,63	108,38	77,57	31,94
4	608,4 Evli 2 çocuklu	75,00%	68,45	77,57	77,57	9,12
5	608,4 Bekar ve 3. Derece Sakatlığı var	50,00%	0	0	77,57	0
6	608,4 Bekar ve 3. Derece Sakatlığı var	50,00%	0	0	77,57	0
7	608,4 Evli Bir Çocuklu	67,50%	61,60	77,57	77,57	15,97
8	608,4 Evli Bir Çocuklu	67,50%	61,60	77,57	77,57	15,97
9	608,4 Evli Bir Çocuklu	67,50%	61,60	77,57	77,57	15,97
10	800 Evli İki Çocuklu	75,00%	68,45	102	77,57	9,12
11	700 Evli Üç Çocuklu	80,00%	73,01	89,25	77,57	4,56
	<i>TOPLAM</i>		572,67	890,41	853,27	125,46

Bu işverene ait terkin işlemini hem OSB hem de Diğer Bölge uygulaması bakımından örneklendirirsek terkin edilecek tutar şöyle hesaplanacaktır. Terkin edilecek tutar Tebliğ ekinde yeniden düzenle-

nen Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirime uygun olarak aşağıdaki şekilde düzenlenecektir.

TERKİN EDİLECEK TUTARA İLİŞKİN BİLGİLER

	İşçi Sayısı (1)	Ücretler Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı (2)	Asgari Ücret Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı Toplamı (3)	Terkin Oranı (4)	Terkin Edilebilecek Azami Tutar (5=3X4)	Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi (6)	Terkine Edilecek Tutar (7=3-6)
Organize Sanayi veya Endüstri Bölgesi	11	890,41	853,27	100,00%	853,27	572,67	125,46
Diğer	11	890,41	853,27	80,00%	682,62	572,67	125,46

Genel Tebliğ ekinde yer alan bildirimde gerek OSB’de gerekse de OSB dışında terkin edilecek tutara (3) ve (6) numaralı sütunların farkının alınması suretiyle ulaşılmaktadır. Ancak, böyle bir uygulama hem OSB hem de OSB dışında terkin edilecek tutarın eşit olması anlamına gelecektir. Bu hesaplama ile iki bölge için de terkin edilecek tutar eşitlenmiştir. Asgari ücret üzerinden kesilen vergi; asgari geçim indirimi (işçi) ile 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilecek tutar (işveren) arasında paylaştırılmış, OSB’ler dışında terkin edilecek tutar ayrıca asgari ücret üzerinden kesilen verginin %80’i ile sınırlı tutulmuştur. Zaten pratikte (7) numaralı sütunun (5) numaralı sütundan yüksek olması mümkün değildir.

Ancak, Asgari Geçim İndirimi uygulanmasaydı terkin işlemi şu şekilde yapılacaktı.

	İşçi Sayısı (1)	Tahakkuk Eden Vergi (2)	Terkin Oranı (3)	Hesaplanan Tutar (4=2X3)	Terkin Edilebilecek Azami Tutar	Terkine Konu Olacak Tutar
Organize Sanayi veya Endüstri Bölgesi	11	890,41	100,00%	890,41	853,27	853,27
Diğer	11	890,41	80,00%	712,33	682,62	682,62

Yukarıdaki hesaplardan da anlaşılacağı üzere, asgari geçim indirimi sonrasında işverenlerin gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlandıkları tutar önemli ölçüde azalacaktır. Ayrıca önceki uygulamada hem tahakkuk eden verginin hem de asgari ücret üzerinden kesilen verginin %80'i karşılaştırılarak düşük olan terkin konu ediliyordu.

Örnek: Kırşehir ili Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) 15 kişi istihdam eden ve 5084 sayılı Kanundan yararlanan kurumlar vergisi mükellefi (A) Ltd. Şti.'nin Haziran/2008 döneminde çalışanlarına ait bilgiler şöyledir.

Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	1.400,00 YTL
Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi (15 X 77,57=)	1.163,55 YTL
Hesaplanan asgari geçim indirimi	942,05 YTL
5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar (1.163,55-942,05=)	221,05 YTL
Vergi dairesine ödenecek tutar [1.400,00-(942,05+221,05)=]	236,90 YTL

Örnekte de görüldüğü üzere, asgari ücret üzerinden kesilen vergi tutarı ile işçi sayısının çarpımı sonucu bulunan tutar işçi ve işveren arasında paylaştırılmış ve gerçek ücretler üzerinden tevkif edilen vergi tutarından, asgari geçim indirimi ile 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutarın toplamı arasındaki fark vergi dairesine ödenmek üzere hesaplanmıştır. Terkin edilecek tutar organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için asgari ücret üzerinden tevkif edilen vergi tutarının tamamından, diğer yerlerdeki iş yerleri için ise yüzde sekseninden fazla olması mümkün değildir.

Örnek: Van ili Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) 15 kişi istihdam eden Kurumlar Vergisi mükellefi (A) Ltd. Şti.'nin Haziran 2008 döneminde çalışanlarından tevkif ettiği gelir vergisi tutarı 1.000 YTL'dir. 15 işçi için Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda hesaplanan asgari geçim indirimi toplamı ise 900 YTL'dir. Buna göre, (A) Ltd. Şti.'nin 15 işçi için yararlanacağı terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır:

Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	1.000 YTL
Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi (15 X 77,57=)	1.163,55 YTL
Hesaplanan asgari geçim indirimi	900 YTL
5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar (1.000-900=)	100 YTL
Vergi dairesine ödenecek tutar 1.000-(900+100)=]	0 YTL

Görüldüğü üzere, mükellefin ücretler üzerinden hesapladığı vergi, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden düşük olduğu için hesaplanan asgari geçim indirimi ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmiş. Kalan tutarın tamamı terkinde konu olmuştur (İşletme OSB dışında olduğu için). Bu ihtimal özellikle işletmede çalışanların tamamının asgari ücretli olduğu ve yukarıda da bahsettiğimiz üzere ücretlerden yapılan çeşitli indirimler sonrası³³, tevkif edilen verginin düşük olduğu durumlarda sıklıkla karşılaşılabilecek türdendir. Hesaplanan asgari geçim indirimini asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmesi durumunda bu mükellefin için iade alacağı doğacaktı ki bu da yasal olarak mümkün değildir.

7.6. Genel Değerlendirme

Yapılan düzenlemeyle, 5084 sayılı Kanuna göre gelir vergisi stopajı teşviki ile asgari geçim indirimi uygulamasında öncelik sırası ücretlinin olmuştur. Aslında bir düzenleme yapılmamış olsa dahi, mevcut

33 Gayrisafi ücret tutarından indirim konusu yapılacak unsurlar Gelir Vergisi Kanununun 63 ve 31'inci maddesinde belirtilmiştir.

durumda öncelik sırasının yine ücretlide olması gerekirdi. Ancak, uygulamada kimi işverenler gelir vergisi stopajı teşvikinin kendileri için getirilen bir teşvik olduğunu ileri sürerek çalışanlarına asgari geçim indirimi tutarını Ocak/2008 ayından bu yana ödememekteydi. Bazı işverenler ise ücretlinin hakkı olan asgari geçim indirimi tutarını ücretlilerine her ay ödemekte, arta kalan bir tutar olması durumunda ise kendileri gelir stopaj teşvikinden yararlanmaktaydılar. Ama genel olarak teşvik kapsamında çalışan ücretlilerin asgari geçim indiriminden yararlanıp yararlanamayacağı konusu hep tartışma konusu yapılmakta ve asgari geçim indirimini alamayan ücretliler ise işverenlerinden çekindikleri için haklarını alamamakta ve vergi idaresine şikayet konusunda da tereddüt etmekteydiler. Bu nedenle, yapılan düzenleme son derece yerinde olmuş ve uygulamada ortaya çıkan tereddütler böylece giderilmiştir.

Sonuç olarak, ücretlilerden tevkif edilen gelir vergisinden asgari geçim indirimi mahsup edildikten sonra ücretlilerden tevkif edilen vergi azalmış olacağından, işverenlerin yararlanacakları teşvik tutarı da ücretlilerin yararlandıkları asgari geçim indirimi tutarı ölçüsünde azalmış olacaktır.

E. YILLIK BEYANNAME VEREN ÜCRETLİLERDE ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI

1. Yıllık Beyanname Verecek Ücretlilerde Uygulamanın Başlangıcı

Ücret gelirleri esas olarak yıl içinde tevkif yoluyla vergilendirilmektedir. Ancak, Gelir Vergisi Kanunu açısından ücret geliri elde edenler iki şekilde yıllık beyanname verebilmektedirler. Bunlardan birincisi Gelir Vergisi Kanununun 86. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin (b) alt bendinde yer alan hükmüdür. Diğer hüküm

ise Gelir Vergisi Kanununun “Tevkifata Tabi Olmayan Ücretler” başlıklı 95. maddesinde yer almaktadır.

Bilindiği üzere asgari geçim indirimi 01.01.2008’den itibaren elde edilecek ücret gelirlerine uygulanacaktır. Dolayısıyla ücret gelirini yıllık beyanname ile beyan edecek ücretliler 2008 yılında elde edilip 2009 yılının Mart ayında beyan edilecek ücretler için asgari geçim indiriminden yararlanacaklardır. 2007 yılında elde edilip de Mart/2008 ayında beyan edilecek ücret gelirleri için asgari geçim indirimi uygulaması söz konusu olmayacaktır.

2. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Bir yıl içerisinde aynı anda birden fazla işveren nezdinde ücretli olarak çalışılması mümkün bulunmaktadır. Bu durum özel sektörde olduğu gibi kamu sektöründe de yaygındır. Örneğin, devlet memuru bir kamu kurumunda görevliyken, aynı zamanda bir iktisadi kuruluş veya teşebbüsün yönetim kurulu üyeliğini de yapabilmektedir. Ya da bir doktor aynı zamanda birden fazla hastanede ücretli olarak çalışabilmektedir.

Bu durumda olan ücretliler asgari geçim indiriminden sadece bir ücretinden kesilen gelir vergisi dolayısıyla yararlanabilecektir. Bu ücretin hangisi olacağına ilişkin olarak Tebliğ’in “10.1. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması” bölümünde yer verilmiş bulunmaktadır. Bu açıklamalara göre,

- Aynı zamanda birden fazla işverenden ücret alınması halinde, asgari geçim indirimi uygulaması, en yüksek ücretin elde edildiği işveren tarafından gerçekleştirilecektir.

- Ücretliler medeni durumu ve çocuk sayısı hakkında bildirimlerini, en yüksek ücret geliri elde ettikleri işverene vererek uygulamanın ilgili işverence yerine getirilmesini sağlayacaklardır.
- En yüksek ücretin hangi işverenden alınacağını belli olmaması halinde, indirimden yararlanacağı işvereni ücretli kendisi belirleyecektir.
- Ücretlinin aynı anda birden fazla işverenden dolayı asgari geçim indiriminden faydalandığının tespiti halinde; oluşan vergi ziyayı, ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir.

Bu uygulama açısından ücretlinin işvereni bilgilendirmesi gerekmektedir. Çünkü işveren ücretlinin başka bir işveren nezdinde de çalışıp çalışmadığını bilemeyeceği için ücretliye otomatik olarak asgari geçim indirimini uygulayabilecektir. Böyle bir durumda ücretli yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde hangi ücret geliri nedeniyle asgari geçim indiriminden yararlanmayacaksa bunu o işveren bildirmesi gerekir. Aksi halde, asgari geçim indiriminden haksız yere yararlanılmış olacak ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun Cezalara ilişkin bölümünde yer alan hükümler çerçevesinde kendilerinden vergi ziyayı cezalı olarak tahsil edilecektir.

3. Birden Fazla İşverenden Ücret Alınması Dolayısıyla Ücret Gelirinin Yıllık Beyanname İle Beyan Edilmesi

Bilindiği üzere, 2008 takvim yılı gelirlerinin vergilendirilmesinde esas alınmak üzere, 26.12.2007 tarih ve 2007/13044 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen tarife ise aşağıda yer almaktadır.³⁴

34 30.12.2007 tarih ve 26742 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

7.800 YTL'ye kadar	% 15
19.800 YTL'nin 7.800 YTL'si için 1.170 YTL, fazlası	% 20
44.700 YTL'nin 19.800 YTL'si için 3.570 YTL, fazlası	% 27
44.700 YTL'den fazlasının 44.700 YTL'si için 10.293 YTL, fazlası	% 35

Gelir Vergisi Kanununun 86. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinin (b) alt bendinde yer alan hükme göre, tevkif yoluyla vergilendirilmiş, tek işverenden alınan ücretler için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmemektedir. Birden fazla işverenden ücret geliri elde edilmesi durumunda, birden sonraki işverenden alınan ücretlerin toplamının gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2008 yılı gelirleri için 19.800 YTL) aşması halinde birinci işverenden alınan da dahil olmak üzere ücret gelirlerinin tamamı beyan edilmek zorundadır.

Bu şekilde ücret gelirleri elde edenlerin ücretlerine ilişkin asgari geçim indirimi yukarıda açıklandığı üzere zaten en yüksek ücret alınan işveren tarafından uygulanmış bulunmaktadır. Örneğin, (A) Devlet Hastanesinde ücretli olarak çalışırken aynı zamanda (B) Polikliniğinde de çalışan Doktor Bay (D) her iki işverenden aldığı ücretler tevkif usulüyle vergilendirileceği için bu ücretlere ilişkin asgari geçim indirimi en yüksek ücret alınan işverence uygulanmış bulunmaktadır. Bu mükellefin yukarıda bahsedilen bent hükmü gereği her iki işverenden aldığı ücreti yıllık beyanname ile beyan etmesi durumunda tevkifata tabi tutulmuş bu ücretlerinden yıllık beyannamele indirim uygulamasına ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmayacaktır.

Buna göre, ücretlerinden vergi tevkifatı yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükellefle-

rin, tevkifata tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dahil etmeleri halinde, beyanname üzerinden hesaplanan vergiyle ilgili olarak tekrar asgari geçim indiriminden yararlanamayacaklardır. Böyle bir durumda mükerrer olarak asgari geçim indiriminden yararlanılmış olacaktır.

Öte yandan, Genel Tebliğde ücretlerinden vergi tevkifatı yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükelleflerin, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki tutarının mahsup edileceği belirtilmiştir. Böylece kaynakta vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda da ücretlide kalması sağlanmış olacaktır.

Örnek 1: Eşi ücretli olarak çalışan ve üç çocuğu olan bir ücretli; 2008 yılında 1. işverenden 24.000 YTL, 2. işverenden ise 21.000 YTL ücret geliri elde etmiştir. Ücret gelirlerinin tamamı yıl içinde tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunmaktadır.

Birinci işveren olarak 24.000 YTL ücret aldığı işvereni kabul edersek, birden sonraki işverenden alınan ücret (21.000 YTL), 2008 yılı için geçerli olan 19.800 YTL'lik beyanname verme sınırını aştığı için, 45.000 YTL'lik ücret gelirin tamamı beyan edilecektir. Önce, ücretlinin 2008 yılında aldığı asgari geçim indirimi tutarını hesaplayalım.

2008 Yılı Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,40 X 12)		7.300,80 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı		% 70
- Mükellefin kendisi için % 50		
- Mükellefin çocukları için % 20	(7,5+7,5+5=)	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,80 X % 70)		5.110,56 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (5.110,56 X % 15)		766,58 YTL'dir.

Dolayısıyla, ücretlinin 2008 takvim yılında alması gereken yıllık 766,58 YTL en çok ücret geliri elde ettiği işvereni tarafından, ücretlinin yıl içinde net ücreti hesaplanırken tevkif edilecek vergi tutarından mahsup edilmek suretiyle mükellefe yansıtılmıştır. Yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmesi nedeniyle beyanname üzerinden 2008 yılında geçerli olan vergi tarifesine göre hesaplanan 8.551,50 YTL'lik (İki ücret içinde SSK primi ve işsizlik sigorta primi ödendiği dikkate alınarak gelir vergisi hesap edilmiştir.) ödenecek gelir vergisinden, asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki vergi tevkifatı tutarları toplamı olan (3.732,00 + 3.180,00=) 6.912,00 YTL beyanname üzerinden mahsup edilecektir.

Yani, yıl içinde 1. işverenden alınan 24.000 YTL ücret geliri üzerinden tevkif edilen gelir vergisi tutarı olan 3.732 YTL'den yıl içinde ücretliye ödenen yıllık 766,58 YTL tutarındaki asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilmesine rağmen, yıllık beyannamede mahsup edilecek vergi olarak, mahsuptan önceki tutar olan 3.732 YTL dikkate alınacak ve yıl içinde ücretliye ödenmiş olan 766,58 YTL ücretlide kalmış olacaktır. Sonuç olarak mükellef, yıllık beyannamede 1.639,50 YTL (8.551,50-6.912=) gelir vergisi ödeyecektir.

4. Tevkifata Tabi Olmayan Ücret Geliri İçin Yıllık Beyanname Verilmesi

Gelir Vergisi Kanununun “Tevkifata Tabi Olmayan Ücretler” başlıklı 95. maddesinde ücretlerin tevkif usulüyle vergilendirilmesinin istisnasına yer verilmiştir. Buna göre;

1. Ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabı,
2. 16. maddede yazılı istisnadan faydalanmayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlileri;
3. Maliye Bakanlığı’nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zaruret görülen ödemeler

hakkında vergi tevkif usulü cari olmaz. Bunlar bir yıl içinde elde ettikleri ücret gelirlerini her halükarda yıllık beyanname ile beyan etmek zorundadırlar. Bu ücretliler açısından asgari geçim indirimi, yıllık beyannameye hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle gerçekleştirilecektir. Asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen ücretli; “Aile Durumu Bildirimi”ni doldurarak yıllık beyannameye ekleyecektir. Bu durumdaki ücretliler için “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” nun düzenlemesine gerek bulunmamaktadır.

Yukarıda yer alan 95. maddenin (1) numaralı bendine göre ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabının ücret gelirlerini yıllık beyanname ile beyan etmesi gerekmektedir; GVK’nın 23. maddesinin (14) numaralı bendine göre, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödenen

Ücretler gelir vergisinden istisna edildiğinden, bu kapsamdaki ücret gelirleri için yıllık beyanname verilmeyecektir.

rnek 2: Tam mükellef Bay (A), merkezi yurtdışında bulunan bir kuruluşun Ankara’da bulunan irtibat bürosunda çalışmakta olup, 2008 yılında tevkifata tabi tutulmamış 40.000 YTL cret geliri elde etmiştir.

Bu durumda, Bay (A)’ya ödenen ücretler döviz olarak ödenmediğinden GVK’nın 23/14. maddesinde yer alan istisnadan yararlanması mümkün değildir. Bu nedenle, elde ettiği ve tevkifata tabi tutulmamış ücret gelirinin tamamını, 25 Mart 2009 tarihine kadar bağlı olduğu vergi dairesine yıllık beyanname ile beyan edecektir.

5. Tevkifata Tabi Olmayan cret Geliri için Yıllık Beyanname Verilmesi Durumunda Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Asgari geçim İndirimi uygulamasına ilişkin olarak yayımlanan 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “Yıllık Beyanname Veren cretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması” başlıklı 9. maddesinde, “*Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesi gereği ücretlerinden vergi tevkif usulü cari olmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan cretlilerde asgari geçim indirimi, yıllık beyannamede hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle gerçekleştirilecektir.*

Asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen cretli; Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi”ni (EK:1) doldurarak yıllık beyannameye ekleyecektir.

Öte yandan, tevkifata tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde asgari geçim indirimi, yıllık

beyannamede beyan edilen ücret gelirlerine isabet eden vergiden mahsup edilecektir.” açıklaması yapılmıştır.

Örnek 3: Yabancı bir ülke konsolosluğunda çalışan ve ücret istisnasından yararlanmayan Türk uyruklu bir hizmet erbabı 2008 yılında 30.000 YTL ücret geliri elde etmektedir. Bu mükellef aynı zamanda 20.000 YTL işyeri kira geliri elde etmiştir. Hizmet erbabının eşi çalışmamakta ve 8 yaşında bir çocuğu bulunmaktadır. Bu gelirleri için 2009 yılında vereceği yıllık beyannamede asgari geçim indirimi aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

2008 Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (608,40 X 12)		7.300,80 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı		% 67,5
-Mükellefin kendisi için	% 50	
-Mükellefin eşi için	% 10	
-Mükellefin çocukları için	% 7,5	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (7.300,80 X % 67,5)		4.928,04 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (4.928,04 X % 15)		739,20 YTL'dir.

Ücret geliri ve işyeri kira geliri nedeniyle verilen yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarı 9.230,00 YTL'dir. (Ücret matrahı: 25.500 YTL + GMSİ Matrahı: 15.000 YTL =) 40.500 YTL gelir vergisi matrahı üzerinden GVK'nın 103. maddesinde yer alan 2008 yılı için geçerli olan vergi tarifesi esas alınarak 9.159,00 YTL gelir vergisi hesaplanmıştır. Yıllık beyannamede hesaplanan vergi toplamından ücret gelirin e isabet eden vergi tutarı olan

$(25.500 \times 9.159 / 40.500 =) 5.766,78$ YTL'den asgari geçim indirimi tutarı olan 739,20 YTL beyanname üzerinden mahsup edilecektir.

Böylece yıllık beyanname ile bildirilen ücret gelirine isabet eden vergiden, asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilerek indirim tutarı ücretliye yansıtılacaktır. Diğer taraftan, ücret gelirine isabet eden vergi tutarının, asgari geçim indirimi tutarından az olması halinde sadece ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek olup, aşan kısım diğer gelirlere isabet eden vergiden mahsup edilmeyecektir.

6. Yıllık Beyanname Ücret Dışında Diğer Gelir Unsurlarının da Beyan Edilmesi Durumunda Asgari Geçim İndiriminin Uygulanması

GVK'ya göre, gerçek kişiler bir takvim yılı içinde elde ettiği ticarî kazançlar, ziraî kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratları ve diğer kazanç ve iratların safî tutarını tek bir beyanname (Yıllık Beyanname) ile beyan ederler ve bu beyanname üzerinde toplanan kazanç ve iratların tamamı için artan oranlı vergi tarifesine göre vergi öderler.

Bu nedenle, tevkifata tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde asgari geçim indiriminin mahsup işlemi sadece ücret gelirlerine münhasır olmak üzere yapılmalıdır. Asgari geçim indirimini, yıllık beyanname beyan edilen ücret gelirlerine isabet eden vergiden mahsup etmelidirler.

Örnek 4: Bay (X) in 2008 yılında elde ettiği gelirlere ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

- 2008 yılında Elde Ettiği Tevkifata Tabi Olmayan Ücret Geliri : 8.000,00 YTL
- 2008 yılında Elde Ettiği Serbest Meslek Kazancı : 15.000,00 YTL
- Yıllık Beyanname Üzerinde Hesaplanan Gelir Vergisi : 4.600,00 YTL
- 2008 yılı İçin Bu Mükellefin şahsi durumuna uygun olarak hesaplanan asgari geçim indiriminin yıllık tutarı : 683,44 YTL

Bu mükellefin 2008 yılına ait olup 2009 yılında beyan edilecek gelirlere ait beyan ve mahsup işlemi şu şekilde olacaktır. Öncelikle mükellefin beyan edeceği gelir (8.000+15.000 =) 23.000 YTL olacaktır. Bu gelir üzerinde gelir vergisi 4.600 YTL olacak, ancak asgari geçim indirimi bu verginin tamamı üzerinden değil de beyan edilen ücret gelirlerine isabet eden vergiden mahsup edilecektir.

$$\text{- Ücrete isabet eden vergi} = \frac{8.000 \times 4.600}{23.000} = 1.600 \text{ YTL}$$

Bu durumda, 683,44 YTL olan asgari geçim indirimi tutarı ücret gelirlerine isabet eden vergi tutarı olan 1.600 YTL'den mahsup edilecektir. Diğer taraftan, ücret gelirine isabet eden vergi tutarının, asgari geçim indirimi tutarından az olması halinde sadece ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek olup, aşan kısım diğer gelirlere isabet eden vergiden mahsup edilmeyecektir. Yukarıdaki örnekte ücrete isabet eden vergi tutarı 500 YTL olsaydı asgari geçim indirimi tutarı olan 683,44 YTL'nin tamamı mahsup edilemeyecekti.

F. CEZAI MÜEYYİDELER

1. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler

Asgari geçim indirimi uygulamasında, ücretlilere ödenecek olan asgari geçim indirimi tutarları, ücretlilere ödenen aylıklardan kesilen gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle ücretliye yansıtıldığından, haksız yere asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesi durumunda ödenmesi gereken gelir vergisi tutarı azaltılmış olacağından, bu durumda vergi ziyayı oluşabilecektir. Bunlardan birincisi, ücretliler tarafından işverene verilen Aile Durumu Bildiriminin yanlış doldurulması sonucunda vergi ziyayı meydana gelecektir. Bir diğer nedende işverenler tarafından çalışana ilgili aylarda ödenmediği halde muhtasar beyannamede asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilmesidir. Ayrıca, birden fazla işverenden ücret alan ücretlinin her bir işvereninden aynı anda bildirimde bulunup, bu sistemden yararlanması durumunda da yersiz alınan asgari geçim indirimi tutarı nedeniyle vergi ziyayı oluşacaktır.

Sonuç olarak, asgari geçim indirimine ait tutarların gerek işveren tarafından ücretliye ödenmemesi gerekse de ücretlinin medeni durumuna ilişkin yanlış bilgi vermek suretiyle daha yüksek oranda yararlanması 213 sayılı Vergi Usul Kanunu açısından cezai işlemlerin yapılmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, hem işveren hem de ücretli açısından cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir. Bu durumla ilgili olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 341. maddesinde aşağıdaki hükme yer verilmiştir.

“Vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyayı hükmündedir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.”

344. maddede ise vergi ziyayı suçunun işlenmesi halinde ne tür bir ceza verileceği belirtilmiştir. Buna göre vergi ziyayı suçu işleyenlere, ziyaa uğrattıkları verginin bir katı tutarında vergi ziyayı cezası kesilir.

2. Ücretliler Açısından

Asgari geçim indirimi hesaplanırken ücretlinin medeni durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Bu uygulamada eşin çalışıp çalışmadığı, herhangi bir gelirin olup olmadığı ve çocukların durumuna ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olmaktadır.

Ücretlinin bu konularda yanıltıcı beyanda bulunmak suretiyle, haksız olarak asgari geçim indiriminden yararlanması dolayısıyla da daha az vergi ödemesi halinde, haksız olarak yararlanılan tutarlar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun gereği ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir.

Yukarıda da açıklandığı üzere asgari geçim indiriminden haksız yere yararlanılması vergi ziyayı cezasını gerektirecektir. Ücretli haksız yararlandığı asgari geçim indirimi ile birlikte vergi ziyayı cezasını da ödemek zorunda kalacaktır. Haksız yararlanılan asgari geçim indiri-

mi vergi ceza ihbarnamesinin kesinleşmesine kadar gecikme faizi uygulanacaktır.

2.1. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverene Bağlı Olarak Çalışanlarda Cezai Müeyyideler

Ücretlinin muhtasar beyanname vermek zorunda olan veya olmayan bir işveren nezdinde çalışıyor olması halinde izlenecek yöntem dışında karşılaşılabilecek ceza açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır. Şöyle ki, muhtasar beyanname vermek zorunda olmayan bir kamu kurumunda çalışan memur maaşını saymanlık vasıtasıyla almakta olduğundan cezai işlemler saymanlıkça yerine getirilecek ve cezai işlemlerin muhatabı doğrudan ücretli olacaktır. Vergi ceza ihbarnamesi ücretli adına düzenlenerek haksız yere yararlanılan asgari geçim indirimi tutarları kendisinden geri alınacaktır.

Genel bütçeye dahil dairelerde çalışan ücretlilerce, gerçeğe aykırı beyanda bulunmak suretiyle asgari geçim indirimi tutarının fazla hesaplanmasına neden olunması halinde, vergi/ceza ihbarnamesinin ücretliler adına düzenlenerek tahsil işleminin buna göre yapılması gerekecektir. Haksız yararlanılan asgari geçim indirimi nedeniyle eksik ödenen vergi tutarları, ilgili saymanlıklarca saymanlığın bağlı bulunduğu vergi dairelerine intikal ettirilerek ücretlilerden ihbarname kuralına göre cezalı olarak tahsil edilecektir. Bu vergi cezasından işverenlerin tahakkuk memurları da müteselsilen sorumlu olacaktır.

2.2. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverene Bağlı Olarak Çalışanlarda Cezai Müeyyideler

Muhtasar beyanname veren bir kuruluştaki çalışan kişiye ilişkin cezai işlemler ise vergi dairesince gerçekleştirilecektir. Ancak, vergi/ceza ihbarnamesinin muhatabı işveren olacaktır. Öte yandan, haksız ya-

rarlanılan tutarlar ücretlinin yanlış beyanından kaynaklanmışsa genel hükümler çerçevesinde işveren ödediği bu tutarları ücretliye yansıtabilecektir.

İşverenler, vergi sorumlusu sıfatıyla sadece kendilerine tabi olarak çalışan ücretlilerin ücretlerinden tevkif ettikleri gelir vergilerini kaynakta kesmek bakımından değil bunun doğru olarak beyan edilip ödenmesinden de sorumludurlar. Bu nedenle, tevkif suretiyle kesilen vergilerin eksik beyanı dolayısıyla yapılan ikmalen veya re'sen tarhiyatlarda vergi aslı ile buna ilişkin cezalardan sorumlu olacaklardır. Buna göre, muhtasar beyanname veren işverenlerin yanında çalışan ücretlilerin haksız yere asgari indiriminden yararlanmaları durumunda vergi/ceza ihbarnamesinin işveren adına tanzim edilerek işverene tebliğ edilmesi gerekmektedir. Daha sonra tahakkuk edecek vergi, vergi ziyai cezası ve gecikme faizinin işverenden tahsil edilmesi gerekir.

3. İşverenler Açısından

Asgari geçim indirimi sosyal nedenlerle ücretlilere tanınmış vergi avantajıdır. İşverenler kendilerindeki mevcut bilgilere göre hesapladıkları yıllık asgari geçim indirimi tutarlarının her aya isabet eden kısmını, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup etmekte olup, her ne sebeple olursa olsun mahsup sonrası kalan tutarın ücretliye ödenmemesi söz konusu olamaz.

Buna göre, işverenler tarafından hizmet erbabının ücret gelirlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarının, o ayki ücretiyle birlikte ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kıs-

mı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır. Bu nedenle, yukarıda belirtilen şekilde ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

4. Genel Değerlendirme

Çeşitli çalışmalarda yapılan hatalı yorumlardan birisi de ücretlilerde vergi indirimi (vergi iadesi) ile asgari geçim indirimi uygulamalarının karşılaştırılması ve ücretlilerin kazanç ya da kayıplarının tespit edilmeye çalışılmasıdır. Oysa her iki uygulamada birbirinden bağımsız ve farklı fonksiyonlara sahiptir. Asgari geçim indirimi uygulaması adil bir vergilendirme yapmak ve düşük gelir elde edenlerin vergi yükünü hafifletme adına uygulanmaktadır. Bireylerin ödeme güçlerinin doğru tespit edilmesinde kullanılan, vergi teorisi açısından kabul görmüş bir yöntemdir. Asgari geçim indirimi uzun yıllardan bu yana bütün çağdaş ülkelerde uygulanan bir sistem olup, bizim ülkemizde uygulanmaya başlayan sistemden farkı sadece ücret gelirleri için değil, bütün gelir unsurlarına uygulanmaktadır.

Ücretlilerde vergi indirimi (vergi iadesi) uygulaması ise ücretlilerin bir yıl boyunca yaptığı harcamalardan, bazı kalemlerin indirilmesi sonucunda aldıkları iade miktarını tespit eden ücretlilere yönelik özel bir uygulamadır. Dolayısıyla kayıt dışı ekonomiye yapmış olduğu olumlu katkısı göz ardı edilemeyecek bu uygulama ile asgari geçim indiriminin karşılaştırılması ve ikame uygulamalar şeklinde yorum yapılması kanımızca doğru değildir.

Asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanacak olan ücretlilerin, medeni durumları ve çocuk sayılarına ilişkin olarak işverenlerine verecekleri Aile Durumu Bildirimini doğru olarak doldurup, ger-

çek dışı beyanlardan kaçınmaları gerekir. Aksi takdirde, haksız yere alınan asgari geçim indirimi tutarı ücretlilerden vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte geri alınacaktır. Ayrıca, birden fazla işveren den aynı anda ücret geliri elde eden bir ücretlinin, aynı anda birden fazla işverenden asgari geçim indiriminden faydalandığının tespiti halinde, vergi ziyai oluşmuş olacağından kişinin fazladan almış olduğu asgari geçim indirimi tutarı vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte geri alınacaktır. İşverenlerin de hizmet erbabının ücret gelirinden kesilen gelir vergisinden mahsup ettikleri asgari geçim indirimi tutarını, o aydaki ücretiyle birlikte ücretliye nakden ödemeleri gerekir. Ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi tutarı, o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için işverenler hakkında vergi ziyai cezası ve gecikme faizi ile birlikte cezalı tarhiyat yapılacaktır.

G- EKLER

EK-1: 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği

“1. Giriş

5615 sayılı Kanunla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikler sonucu vergi sistemimize giren gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulaması ile ilgili açıklama ve düzenlemeler bu Tebliğin konusunu oluşturmaktadır.

2. Yasal Düzenleme

5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun¹ 2 nci maddesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun mülga 32 nci maddesi 01/01/2008 tarihinden geçerli olmak üzere başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Asgari geçim indirimi

Madde 32- Ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanır.

Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50’si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5 diğer çocuklar için % 5’idir. Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Asgarî geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz.

İndirimin uygulamasında “çocuk” tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları, “eş” tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

İndirim tutarının tespitinde mükellefin, gelirin elde edildiği tarihteki medenî hali ve aile durumu esas alınır. İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır. Boşananlar için indirim tutarının hesabında, nafakasını sağladıkları çocuk sayısı dikkate alınır.

Bakanlar Kurulu, indirim konusu yapılacak toplam tutarın asgarî ücretin yıllık brüt tutarını aşmaması şartıyla ikinci fıkrada belirtilen asgarî geçim indirimi oranlarını artırmaya veya kanunî oranına kadar indirmeye yetkilidir.

Asgarî geçim indiriminin uygulama dönemleri ve mahsup şekli ile diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.”

3. Uygulamanın Esasları

Asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişiler yararlanabilecektir.

Asgari geçim indirimi, ücretin elde edildiği takvim yılı başında belirlenen 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarına;

- Mükellefin kendisi için % 50’si
- Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u
- Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için % 7,5’i
- Diğer çocuklar için % 5’i

olmak üzere ücretlinin şahsi ve medeni durumu dikkate alınarak hesaplanan indirim oranlarının uygulanması sonucu bulunacak tutarın, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan Gelir Vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranla çarpılması sonucu bulunacak indirim tutarının 1/12’sinin aylık olarak hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmesi suretiyle bulunacaktır.

Peşin olarak ödenen ücretler, asgari geçim indirimi uygulaması yönünden, nakden veya hesaben ödemenin yapıldığı dönemin geliri sayılacaktır. Örneğin, 01/01/2008 tarihinden önceki dönemde ücretlerin peşin olarak ödenmesi nedeniyle, bu tarihten sonraki döneme isabet eden ücret gelirleri, tahakkuk esasının geçerliliği nedeniyle, 01/01/2008 tarihinden önce elde edilmiş sayıldığından söz konusu ücretler için asgari geçim indirimi uygulanmayacaktır.

Asgari geçim indirimi tutarının, ücretlinin aylık hesaplanan vergisinden fazla olması halinde, fazlası dikkate alınmayacaktır.

Asgari geçim indiriminden, ücret gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenler de yararlanabilecektir.

Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesi kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler, örneğin sosyal güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar da genel hükümlere göre asgari geçim indiriminden yararlanacaklardır.

Aşağıda sayılan ücret geliri elde edenler asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacaklardır.

- Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,
- Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler,
- Başka bir kanun hükmü (3218, 4490, 4691 sayılı kanunlar v.b.) uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,
- Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler.

4. Uygulamanın Yürürlüğe Giriş Tarihi

Asgari geçim indirimi uygulaması, 2008 yılından itibaren elde edilecek ücret gelirlerine uygulanmak üzere, 01/01/2008 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir.

5. Asgari Geçim İndirimi Tutarının Hesaplanması

Asgari geçim indirimi (A.G.İ.) tutarı, ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarına bu Tebliğin “3. Uygulamanın Esasları” başlıklı bölümünde yer alan oranların uygulanması ile bulunan tutarın, gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine karşılık gelen oranla çarpımı sonucu bulunur.

$$\text{A.G.İ. Yıllık Tutarı} = (\text{Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı} \times \text{A.G.İ. Oranı}) \times \%15^2$$

Asgari geçim indirimi yıllık tutarı, ücretlinin asgari geçim indiriminden bir yıl boyunca faydalanacağı net menfaattir. Aylık yapılan ücret ödemelerinde ise asgari geçim indirimi, hesaplanan yıllık tutarın 12’ye bölünmesi suretiyle uygulanacak ve bir ay içerisinde yararlanılabilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıllık olarak hesaplanan tutarın 1/12’sini geçemeyecektir.

Asgari geçim indiriminin yıllık tutarı, her ücretli için asgarî ücret üzerinden hesaplanan yıllık vergi tutarını aşamayacak ve yılı içerisinde asgari ücret tutarında meydana gelen değişiklikler, asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınmayacaktır.

Ücretlinin faydalanacağı azami indirim tutarı, elde ettiği ücret geliri üzerinden hesaplanan gelir vergisi ile sınırlı olduğundan, mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde ücretliye herhangi bir iade yapılmayacaktır.

Onsekiz yaşını doldurmuş çocuklardan öğrenimi sona erenler, öğrenimin sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren anne veya babasının asgari geçim indirimi hesabında dikkate alınmayacaklardır.

Yıl içinde işyeri veya işvereni değişen ücretliler, yeni işyerlerinde veya işverenleri nezdinde çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanmaya devam edeceklerdir.

Örnek 13:

Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi ile dört çocuğu bulunan bir asgari ücretlinin 2008 yılının Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır. (Ücretlinin 2008/Ocak Ayında Hesaplanan Gelir Vergisi 71,72 YTL'dir.)

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12 =$) : 6.750,00 YTL

Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 85

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin eşi için % 10

- Mükellefin çocukları için % 25

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 85 =$) : 5.737,50 YTL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($5.737,50 \times \% 15 =$) : 860,62 YTL

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan ($860,62/12 =$) 71,72 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti : 562,50 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı : 478,13 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi : 71,72 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı : 71,72 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi :0,00 YTL'dir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 71,72 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 403,03 YTL iken 474,75 YTL olmaktadır.

Net ücret üzerinden anlaşmak suretiyle çalışanlar da asgari geçim indiriminden yararlanacak olup, hesaplanan vergiden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarları net ücretleri ile birlikte ücretliye ödenecektir.

Örnek 2:

Üç çocuğu için nafaka vermekte olan bir baba 01/04/2008 tarihinden itibaren 695 YTL net ücret sözleşmesi ile özel sektörde çalışmaya başlamıştır. Bu durumda babanın, 2008/Nisan ayı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12=$) :	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı :	% 70
- Mükellefin kendisi için	% 50
- Mükellefin çocukları için	% 20
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 70=$) :	4.725,00 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($4.725,00 \times \% 15=$) :	708,75 YTL'dir.

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan ($708,75 \text{ YTL}/12=$) 59,06 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifat tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin Nisan ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Nisan Ayı Net Ücreti	:	695,00 YTL
- 2008 yılı Nisan Ayı Brüt Ücreti	:	970,00 YTL
- 2008 yılı Nisan Ayı Tevkifat Matrahı	:	824,49 YTL
- 2008 yılı Nisan Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	:	123,67 YTL
- 2008 yılı Nisan Ayı Mahsup Edilecek A.G.İ. Tutarı	:	59,06 YTL
- 2008 yılı Nisan Ayı Ödenecek Gelir Vergisi (123,67-59,06=)	:	64,61 YTL'dir.

Buna göre, işveren Nisan ayından itibaren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 59,06 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 695,00 YTL iken 754,06 YTL olmaktadır.

Ancak, ücretli Nisan ayında işe başladığı için yıl içinde ücret geliri elde etmediği Ocak, Şubat ve Mart ayları için asgari geçim indirimi tutarından yararlanamayacaktır.

Örnek 3:

Eşi çalışan ve iki çocuğu olan bir asgari ücretlinin 2008 yılı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (562,50x12=)	:	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	:	% 65
- Mükellefin kendisi için	% 50	
- Mükellefin çocukları için	% 15	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (6.750,00 x % 65=)	:	4.387,50 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (4.387,50x% 15=)	:	658,13 YTL'dir.

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan (658,13/12=) 54,84 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	: 562,50 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	: 478,13 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	: 71,72 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı:	54,84 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi (71,72-54,84=)	: 16,88 YTL'dir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 54,84 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 403,03 YTL iken 457,87 YTL olmaktadır.

Örnek 4:

Bekar olan ve ikinci derece (aylık 280 YTL⁴) sakatlık indiriminden faydalanmakta olan bir ücretlinin 2008 yılı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (562,50x12=)	: 6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	: % 50
- Mükellefin kendisi için	% 50
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (6.750,00 x % 50=)	: 3.375,00 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (3.375,00 x% 15=)	: 506,25 YTL'dir.

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	:	562,50 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	:	478,13 YTL
- İkinci Derece Sakatlık İndirimi	:	280,00 YTL
- Sakatlık İndirimi Düşüldükten Sonra Kalan Tevkifat Matrahı	:	198,13 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	:	29,72 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilebilecek A.G.İ. Tutarı	:	42,19 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi	:	0,00 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayında yararlanılacak A.G.İ. Tutarı	:	29,72 YTL'dir.

Bu ücretlinin gelir vergisi matrahı hesaplanırken sakatlık indirimi de mahsup edilecek, sakatlık indiriminin mahsubundan sonra kalan gelir vergisi matrahı üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından da yıllık asgari geçim indirimi tutarının 1/12'si olan $(506,25/12=)$ 42,19 YTL mahsup edilecektir. Ancak mahsup edilecek tutar, kalan gelir vergisi tutarını aşamayacağından yalnızca 29,72 YTL'lik kısmı ücretliye ödenecek ve $(42,19-29,72=)$ 12,47 YTL asgari geçim indirimi farkı diğer dönemlerde de değerlendirilmeyecektir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 29.72 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar sakatlık indirimi tutarı ile birlikte 445,03 YTL iken 474,75 YTL olmaktadır.

Örnek 5:

Eşi çalışan ve bir çocuğu bulunan bir asgari ücretlinin, 2008 Ocak ayında 15 günlük süre çalışması halinde, asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(562,50 \times 12=)$	:	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	:	% 57,5
- Mükellefin kendisi için		% 50

- Mükellefin çocuğu için

% 7,5

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 7,5 =$) : 3.881,25 YTL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($3.881,25 \times \% 15 =$) : 582,19 YTL'dir.

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti : 281,25 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı : 239,06 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi : 35,86 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı: 48,52 YTL

- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi : 0,00 YTL'dir.

Gelirin kısmî döneme ait olması halinde, ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınacağından hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan ($582,19/12 =$) 48,52 YTL'si Ocak ayına ait gelir vergisi tutarından (35,86 YTL) mahsup edilecektir.

Asgari geçim indirimi tutarı, hesaplanan gelir vergisi tutarından fazla olamayacağından bu ücretli, asgari geçim indiriminden 48,52 YTL yerine gelir vergisi tutarı olan 35,86 YTL kadar yararlanacak olup mahsup edilecek kısmın fazla olması nedeniyle iade yapılmayacaktır.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 35,86 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 201,52 YTL iken 237,38 YTL olmaktadır.

Örnek 6:

Eşi çalışmayan ve çocuğu bulunmayan 850 YTL brüt maaşla çalışmakta olan bir ücretlinin, 2008 yılı asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12 =$)	:	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı	:	% 60
- Mükellefin kendisi için	% 50	
- Mükellefin eşi için	% 10	
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 60 =$)	:	4.050,00 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($4.050 \times \% 15 =$)	:	607,50 YTL'dir.

Bu ücretlinin ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti	:	850,00 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı	:	722,50 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi	:	108,38 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı:		50,63 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi ($108,38 - 50,63 =$)	:	57,75 YTL'dir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 50,63 YTL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 609,02 YTL iken 659,65 YTL olmaktadır.

6. Medeni Durum ve Eşin Gelirinin Olmadığının Tespiti

Ücretliler, medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” (EK:1) ile işverenlerine bildirimde bulunacaklardır. Durumlarında

herhangi bir değişiklik olması halinde (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibariyle uygulanacak olup, eşlerin her ikisinin de ücretli olması halinde çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir.

Bu uygulamada eşin çalışmadığı ve herhangi bir gelirin olmadığına ilişkin olarak (aksi tespit edilmediği sürece) ücretlinin beyanı yeterli olacaktır.

Sadece ücret geliri elde eden eş, “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındaki ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.

Örnek 7:

Eşi çalışan ve bir çocuğı bulunan bir baba, aylık 48,52 YTL asgari geçim indiriminden yararlanmaktadır. 05/04/2008 tarihinde bir çocuğı dünyaya geldiğini işverenine bildiren bu ücretlinin 2008 yılı Nisan ayı ve takip eden aylara ilişkin asgari geçim indirimi şu şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12=$) :	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı :	% 65
- Mükellefin kendisi için	% 50
- Mükellefin çocukları için	% 15
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 65=$) :	4.387,50 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($3.375,00 \times \% 15=$) :	658,13 YTL'dir.

Ocak ayı itibariyle hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan 48,52 YTL, ilk 3 ay (Ocak-Şubat ve Mart ayları) için aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilirken, doğum nedeniyle yeni indirim tutarı olan aylık $(658,13/12=)$ 54,84 YTL, kalan 9 ay için aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Aynı şekilde annenin elde ettiği ücret gelirine ilişkin asgari geçim indirimi ise; (örneğimizdeki çocukların sosyal güvenlik yönünden babaya tabi olmaları ve babanın çalışması nedeniyle) aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(562,50 \times 12=)$:	6.750,00 YTL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı :	% 50
- Mükellefin kendisi için :	% 50
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar $(6.750,00 \times \% 50=)$:	3.375,00 YTL
Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı $(3.375,00 \times \% 15=)$:	506,25 YTL'dir.

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan $(506,25/12=)$ 42,19 YTL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifat tutarından mahsup edilecektir.

Bu durumda, annenin asgari ücretli olarak çalışması halinde ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2008 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti :	562,50 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı :	478,13 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi :	71,72 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı :	42,19 YTL
- 2008 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi $(71,72-42,19=)$:	29,53 YTL'dir.

Buna göre, işveren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 42,19 YTL Anneye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin net eline geçen tutar 403,03 YTL iken 445,22 YTL olmaktadır.

7. Asgari Geçim İndirimine Ait Bordronun Düzenlenmesi

Asgari geçim indirimi bordrosunun düzenlenmesine ilişkin ilkeler aşağıda gösterilmiştir.

- İşverenler, kendilerinde mevcut medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibariyle örneği Tebliğe ekli “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro” yu (EK:2) düzenleyeceklerdir.
- Her bir ücretlinin yararlanacağı asgari geçim indirimi ayrı ayrı hesaplanarak bordroda ilgili aya ait sütunda gösterilecektir.
- Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler için ayrı bir bordro düzenlenebileceği gibi değişiklikler aynı bordro üzerinde de gösterilebilecektir.
- Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek olup, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

8. İşverenlerce Yapılacak İşlemler

8.1. Muhtasar Beyanname Veren İşverenlerce Yapılacak İşlemler

İşverenler, her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri asgari geçim indirimine ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Mevcut bilgilere göre hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet

eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Ücretliye yansıtılacak tutar ücret ödemesinin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyanname tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.

Mahsup edilecek asgari geçim indirimi, ücretlinin o aydaki ücretinden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Aşması halinde ise aşan kısım için herhangi bir iade uygulaması yapılmayacaktır.

Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak addolunacaktır.

Üç aylık dönemler halinde muhtasar beyanname veren işverenler de her yılın Ocak ayından itibaren asgari geçim indirimi tutarını her ay ücret ödemesi sırasında ücretliye peşin olarak ödeyeceklerdir. Örneğin, Ocak-Şubat-Mart dönemine ilişkin asgari geçim indirimi tutarı, Nisan ayında verilecek muhtasar beyanname mahsup konusu yapılacaktır.

8.2. Muhtasar Beyanname Vermek Zorunda Olmayan İşverenlerce Yapılacak İşlemler

Genel bütçeye dahil olan daireler, yaptıkları gelir vergisi tevkifatı için Gelir Vergisi Kanununun 100 üncü maddesine göre muhtasar beyanname vermemektedir. İşverenler, her yılın Ocak ayında düzen-

leyecekleri asgari geçim indirimine ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Bu daireler, hak kazanılan asgari geçim indirimi tutarını, çalışanlarına ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edecekleri vergiden mahsup edecekler, böylece de ücretlilere, mahsup edilen vergi tutarı kadar ödeme yapılmış olacaktır.

9. Yıllık Beyanname Veren Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

9.1. Tevkifata Tabi Olmayan Ücret Geliri İçin Yıllık Beyanname Verilmesi

Gelir Vergisi Kanununun 95 inci maddesi gereği ücretlerinden vergi tevkif usulü cari olmayan ve bu nedenle ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretlilerde asgari geçim indirimi, yıllık beyannamede hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle gerçekleştirilecektir.

Asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen ücretli; Tebliğ ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi”ni (EK: 1) doldurarak yıllık beyannameye ekleyecektir.

Öte yandan, tevkifata tabi olmayan ücretlerini yıllık beyanname ile beyan etmek zorunda olan ücretliler bu beyannameye diğer gelir unsurlarını da dahil etmeleri halinde asgari geçim indirimi, yıllık beyannamede beyan edilen ücret gelirlerine isabet eden vergiden mahsup edilecektir.

Örnek 8:

Yabancı bir ülke konsoloslukunda çalışan ve ücret istisnasından yararlanmayan Türk uyruklu bir hizmet erbabı 2008 yılında 30.000

YTL ücret geliri elde etmektedir. Bu mükellef aynı zamanda 20.000 YTL işyeri kira geliri elde etmiştir. Hizmet erbabının eşi çalışmamakta ve bir çocuğu bulunmaktadır.

Bu gelirleri için 2009 yılında vereceği yıllık beyannameye asgari geçim indirimi aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12 =$) : 6.750,00 YTL

Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 67,5

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin eşi için % 10

- Mükellefin çocukları için % 7,5

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 67,5 =$) : 4.556,25 YTL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($4.556,25 \times \% 15 =$) : 683,44 YTL'dir.

Ücret geliri ve işyeri kira geliri nedeniyle verilen yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarı 9.230,00 YTL'dir⁵. Yıllık beyannameye hesaplanan vergi toplamından ücret gelirine isabet eden vergi tutarı olan 5.811,50 YTL'den asgari geçim indirimi tutarı olan 683,44 YTL beyanname üzerinden mahsup edilecektir. Böylece yıllık beyanname ile bildirilen ücret gelirine isabet eden vergiden, asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilerek indirim tutarı ücretliye yansıtılacaktır.

Diğer taraftan, ücret gelirine isabet eden vergi tutarının, asgari geçim indirimi tutarından az olması halinde sadece ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek olup, aşan kısım diğer gelirlere isabet eden vergiden mahsup edilmeyecektir.

9.2. Birden Fazla İşverenden Ücret Alınması Dolayısıyla Ücret Gelirinin Yıllık Beyanname İle Beyan Edilmesi

Asgari geçim indirimi uygulaması işverenler aracılığıyla gerçekleştirileceğinden tevkifata tabi ücretlerini yıllık beyanname ile beyan eden ücretliler yıllık beyannamelerinde indirim uygulamasına ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmayacaklardır.

Ücretlerinden vergi tevkifatı yapılan ve işverenler aracılığıyla yıl içinde asgari geçim indiriminden yararlanan mükelleflerin, tevkifata tabi ücret gelirlerini yıllık beyannameye dahil etmeleri halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki tutarı mahsup edilecektir. Böylelikle kaynakta vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda da ücretlide kalması sağlanmış olacaktır.

Örnek 9:

Eşi çalışan ve üç çocuğu olan bir ücretli; birinci işverenden 2008 yılında 24.000 YTL, ikinci işverenden ise 21.000 YTL ücret geliri elde etmiştir. Ücretlerin tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunmaktadır.

Birden sonraki işverenden alınan ücret (21.000 YTL), 2008 yılı için geçerli olduğu varsayılan 20.000 YTL'lik beyan sınırını aştığı için, 45.000 YTL'lik ücret gelirinin tamamı beyan edilecektir.

2008 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı ($562,50 \times 12 =$) : 6.750,00 YTL

Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 70

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin çocukları için % 20

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar ($6.750,00 \times \% 70=$) : 4.725,00 YTL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı ($4.725,00 \times \% 15=$) : 708,75 YTL

Asgari geçim indirimi tutarı, ücretlinin yıl içinde net ücreti hesaplanırken tevkif edilecek vergi tutarından mahsup edilmek suretiyle mükellefe yansıtılmıştır.

Yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmesi nedeniyle beyanname üzerinden hesaplanan 8.622,50 YTL'lik⁶ ödenecek gelir vergisinden, asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki vergi tevkifatı tutarları toplamı olan ($3.803,00 + 3.195,03=$) 6.998,00 YTL beyanname üzerinden mahsup edilecektir. Böylece mükellef, 1.624,50 YTL gelir vergisi ödeyecektir.

10. Asgari Geçim İndirimi Uygulamasına İlişkin Diğer Hususlar

10.1. Birden Fazla İşverenden Ücret Alan Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Aynı zamanda birden fazla işverenden ücret alınması halinde, asgari geçim indirimi uygulaması, en yüksek ücretin elde edildiği işveren tarafından gerçekleştirilecektir.

Ücretliler medeni durumu ve çocuk sayısı hakkında bildirimlerini, en yüksek ücret geliri elde ettikleri işverene vererek uygulamanın ilgili işverence yerine getirilmesini sağlayacaklardır. En yüksek ücretin hangi işverenden alınacağını belli olmaması halinde, indirimden yararlanacağı işvereni ücretli kendisi belirleyecektir. Ücretlinin aynı anda birden fazla işverenden dolayı asgari geçim indiriminden faydalandığının tespiti halinde; oluşan vergi ziyayı, ücretliden cezalı olarak tahsil edilecektir.

10.2. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 341 inci maddesinde aşağıdaki hükme yer verilmiştir.

“Vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.

Şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek de vergi ziyayı hükmündedir.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı hallerde verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veyahut haksız iadenin geri alınması ceza uygulanmasına mani teşkil etmez.”

Buna göre, işverenler tarafından hizmet erbabının ücret gelirlerinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarının, o ayki ücretiyle birlikte ücretliye nakden ödenmesi gerekir. Aksi takdirde, ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından haksız yere yapılan bir mahsup işlemi niteliği taşıyacak ve tevkif suretiyle kesilen verginin bu tutar kadar olan kısmı, muhtasar beyanname ile eksik beyan edilmiş olacaktır.

Bu nedenle, yukarıda belirtilen şekilde ücretliye nakden ödenmeyen asgari geçim indirimi o ayda eksik beyan edilmiş vergi tevkifatı olarak kabul edilerek, bu vergiler için de işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

Tebliğ olunur.”

Ekler

1: Aile Durumu Bildirimi

2: Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro

-
- 1 04/04/2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
 - 2 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yazılı tarifenin birinci gelir dilimine karşılık gelen orandır.
 - 3 Tebliğde yer alan örneklerde, 2008 takvim yılı için asgarî ücret tutarı, tebliğin yayımı tarihinde resmi olarak ilan edilmediğinden, 2007 yılı takvim yılı başında belirlenen asgari ücret tutarı olan 562,50-YTL dikkate alınmıştır. 2008 takvim yılı için, yılbaşında geçerli olacak yeni asgarî ücret tutarının dikkate alınacağı tabiidir.

Ücretin net tutarı tespit edilirken SSK primleri ile damga vergisi de dikkate alınmıştır.
 - 4 2008 yılı için belirlenen sakatlık indirimi tutarları tebliğin yayımı tarihinde resmi olarak belirlenmemiş olduğundan, 2007 yılında uygulanan sakatlık indirimi tutarları dikkate alınmıştır.
 - 5 (Ücret matrahı: 25.500 YTL + GMSİ Matrahı: 15.000 YTL=) 40.500 YTL gelir vergisi matrahı üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan vergi tarifiesi esas alınarak 9.230,00 YTL gelir vergisi hesaplanmıştır.
 - 6 İki ücret içinde SSK primi ödendiği dikkate alınarak gelir vergisi hesap edilmiştir.

AİLE DURUMU BİLDİRİMİ

EK: 1

Bildirimi Verenin	T.C./Vergi Kimlik No	Sosyal Güvenlik No/Steil No/Kurum Sicil No					
	Adı Soyadı Medeni Hali	Bekar ☐	Evli ☐ Diğer ☐				
EŞİN							
Adı Soyadı	İş Durumu		Gelirine/Gelirlerine İlişkin Açıklama				
	Çalışıyor ☐	Çalışmıyor ☐	Geliri Olmayan ☐				
MÜKELLEFLE OTURAN VEYA MÜKELLEF TARAFINDAN BAKILAN ÇOCUKLARIN DURUMU							
Adı Soyadı	T.C. Kimlik No	Doğum Tarihi (Varsa ay ve gün de yazılacaktır)	Baba Adı	Ana Adı	Öz, Üvey, Evlat Edilmiş, Nafakası Sağlanan Çocuk, Ana Babası Kaybetmiş Torun	Öğretmene Devam Ediyorsa	Açıklama
						Kayıt Tarihi	Sınıfı
Altı Satırdaki hususları da göz önüne alınarak suretyle düzenlediğim asgari geçim indirimine ait bildirimdir.							
Düzenleyenin Adı Soyadı İmzası/Tarihi							

1. Bu bildirim, işverenlerce yukarıdaki muhteviyatına uygun olarak çoğaltılıp kullanılabilir.

2. Bildirim, ilk işe girişte verilir. Çalışanın asgari geçim indiriminin yararlanacağı es veya çocuk durumunda bir değişiklik meydana gelmesi halinde bildirim yeniden verilir.

3. Nafakası sağladıkları çocuklara ait asgari geçim indiriminin yararlanacak olan eş tarafından, mükelleme ilamının onaylı bir örneği bildirime eklenir.

4. Çocuklar, sosyal güvenlik yönünden aile oldukları için bildirime dahil edilir.

5. İndirimin uygulamasında "çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilebilir, evlat edinilenler ile ana veya babası kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsisde olup 25 yaşını doldurmuş çocukları, "eş" tabiri ise, aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade eder.

6. Sadece ücret geliri elde eden eş, "çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş" kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındaki ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.

EK-3: Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro

ASGARI GEÇİM İNDİRİMİNE AİT BORDRO

EK: 2

Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı :YTL (*)																
.....YILI																
Yararlanılan Asgari Geçimi İndirimi Tutarı (*****)																
	1	2	3	4												
Sıra No	Ücretlinin Adı Soyadı	Asgari Geçim İndirimi Oranı (%) (**)	Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (****)	Aylık Asgari Geçim İndirimi Tutarı $\frac{[(3.sıra) \times \%15]}{12}$ (*****)	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
1																
2																
3																
4																
5																
6																
7																
8																
10																
11																
12																
TOPLAM																

Not : Bu bordro, işverenlerce yukarıdaki muhteviyatına uygun olarak çoğaltılıp kullanılacaktır. Her yıl için ayrı bordro düzenlenecektir.

- * Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarı yazılacaktır.
- ** Asgari ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50'si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10'u, ilk çocuk için % 7,5, diğer çocuklar için % 5' i'dir.
- *** Ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarının asgari geçim indirimi oranı ile çarpılması sonucu elde edilen tutar bu sütuna yazılacaktır.
- **** Bu sütuna, (3) no.lu sütunda yer alan asgari geçim indirimine esas tutarın, Gelir Vergisi Kanununun 103 nolu maddesinde yer alan tarifenin ilk dilimine ait oranının uygulanması ile elde edilen tutarın 12' ye bölünmesiyle bulunan tutar yazılacaktır.
- ***** Bu sütuna, (4) no.lu sütundaki tutarlar yazılacaktır. Mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı, yıl içinde aylar itibarıyla bu sütunlarda izlenecektir.

Ek-4: 267 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği

24/06/2008 tarih ve 26916 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan söz konusu Genel Tebliğin, 5’inci bölümünde yer alan konuya ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

“Kapsam

1. Giriş

5766 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla[1] 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklere ilişkin açıklamalar bu Tebliğin konusunu oluşturmaktadır.

...

5. 5084 sayılı Kanun kapsamında Gelir vergisi stopajı teşvikinden yararlanan işverenlerce istihdam edilen ücretlilerin asgari geçim indirimi karşısındaki durumu

5.1. Yasal düzenleme

5615 sayılı Kanunun[2] 2 nci maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun yeniden düzenlenen mülga 32 nci maddesinde 01/01/2008 tarihinden geçerli olmak üzere asgari geçim indirimine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Asgari geçim indirimi uygulaması ile ilgili açıklamalar 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde [3]yapılmıştır.

5766 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 73 üncü maddede;

“GEÇİCİ MADDE 73 - (1) 29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında gelir vergisi stopajı teşviki uygulanan ücretlerin vergilendirilmesinde, öncelikle Kanunun 32 nci maddesinde yer alan asgari geçim indirimi dikkate alınır.

(2) Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

hükmüne yer verilmiştir.

5.2. Uygulamanın esasları

5084 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi kapsamında istihdam edilen ücretlilerle ilgili asgari geçim indirimi, 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirtilen usul ve esaslara göre hesaplanacaktır.

Asgari geçim indirimi tutarı, yapılan düzenleme uyarınca ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden öncelikle mahsup edilecektir. Asgari geçim indirimi mahsubu yapıldıktan sonra kalan gelir vergisi tutarı işveren tarafından terkin edilecek tutar olacaktır.

Ancak, terkin edilecek tutar, 5084 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi tutarından fazla olamayacağından asgari ücret üzerinden hesaplanan tutardan asgari geçim indiriminin mahsup edilmesi sonucu kalan tutar terki-ne konu edilecektir.

Öte yandan, Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliğleri ekinde yer alan bildirim yerine bu Tebliğin yayım tarihinden itibaren Tebliğ ekinde yer alan “Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim” doldurulacaktır. İlgili tebliğlerin ekinde yer alan “Gelir

Vergisi Stopajı Teşviki Kapsamında İstihdam Edilen Ücretlilere İlişkin Bilgiler” tablosu ise doldurulmaya devam edilecektir.

Örnek 2: Nevşehir ili Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) 11 kişi istihdam eden Kurumlar Vergisi mükellefi (A) Ltd. Şti.’nin Ocak 2008 döneminde çalışanlarından tevkif ettiği gelir vergisi tutarı 953 YTL’dir. 11 işçi için Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda hesaplanan asgari geçim indirimi ise 663,93 YTL’dir.

Buna göre, (A) Ltd. Şti.’nin 11 işçi için yararlanacağı terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır:

- Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	953 YTL
- Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi (11 x 77,57=)	853,27 YTL
- Hesaplanan asgari geçim indirimi[4]	663,93 YTL
- 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar (853,27-663,93=)	189,34 YTL
-Vergi dairesine ödenecek tutar [953-(663,93+189,34)=]	99,73 YTL

Örnekte, ücretlilerin yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarları toplamı, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmiştir. Asgari ücret üzerinden tevkif edilen vergi tutarından; asgari geçim indirimi tutarının mahsubu sonucu kalan tutar, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamından, diğer yerlerdeki iş yerleri için ise yüzde sekseninden fazla olmamak kaydıyla 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecektir.

Gerçek ücretler üzerinden tevkif edilen vergi tutarından, asgari geçim indirimi ile 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutarın toplamı arasındaki fark vergi dairesine ödenecektir.

Örnek 3: Mardin ilinde organize sanayi bölgesi dışında faaliyet gösteren (B) A.Ş. 30 işçi istihdam etmektedir. Ocak 2008 döneminde çalışanlarından tevkif ettiği Gelir Vergisi tutarı 3.000 YTL'dir. 30 işçi için Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda hesaplanan asgari geçim indirimi ise 1.900 YTL'dir.

Buna göre, (B) A.Ş.'nin 30 işçi için yararlanacağı terkin tutarı şöyle hesaplanacaktır.

- Ücretler üzerinden hesaplanan gelir vergisi	3.000 YTL
- Asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisi $(30 \times 77,57=)$	2.327,10 YTL
- Hesaplanan asgari geçim indirimi[5]	1.900 YTL
- 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin edilebilecek tutar $(2.327,10-1.900=)$ [6]	427,1 YTL
- Vergi dairesine ödenecek tutar $[3.000-(1.900+427,1)=]$	672,90 YTL

Örnekte, ücretlilerin yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarları toplamı, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmiştir. Asgari ücret üzerinden tevkif edilen vergi tutarından; asgari geçim indirimi tutarının mahsubu sonucu kalan tutar, asgari ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinin organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamından, diğer yerlerdeki iş yerleri için ise yüzde sekseninden fazla olmamak kaydıyla 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecektir.

Gerçek ücretler üzerinden tevkif edilen vergi tutarından (3.000 YTL); asgari geçim indirimi (1.900 YTL) ile 5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutarın (427,10 YTL) toplamı arasındaki fark olan 672,90 YTL vergi dairesine ödenecek tutardır.

5.3. Ocak, Şubat, Mart ve Nisan 2008 dönemlerine ilişkin uygulama

Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 73 üncü madde hükmü 01/01/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Anılan maddede yer alan yetkiye istinaden Ocak ila Nisan 2008 dönemleri aşağıdaki şekilde düzeltilenektir.

Asgari geçim indirimi uygulamasının yürürlüğe girdiği 01/01/2008 tarihinden geçici 73 üncü maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar geçen sürede 5084 sayılı Kanun kapsamındaki yerlerde uygulanan asgari geçim indirimi işlemleri, bu Tebliğde yapılan açıklamalar dikkate alınarak düzeltilenektir.

Mükelleflerin yapacakları düzeltme işlemi, 5084 sayılı Kanun kapsamında terkin konu edilen tutarların terkin kapsamından çıkartılarak asgari geçim indirimi mahsubuna dönüştürülmesi suretiyle hak sahibi ücretlilere ödenmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla söz konusu düzeltme işlemi, ilgili dönemlerin tahakkuk tutarlarını etkilemeyeceğinden bu dönemlere ilişkin düzeltme beyannamesi verilmesine gerek bulunmamaktadır.

Buna göre, işverenler tarafından 01/01/2008 tarihinden itibaren işçilere ait asgari geçim indirimi tutarı; ödenmesi gereken asgari geçim indirimi tutarı, ödenen tutar ve ödenecek fark tutar olarak tespit edilerek fark tutarların hak sahiplerine ödendiğine ilişkin ilgililerin imzasını taşıyan bir bordro düzenlenecektir. Aylık dönemler itibarıyla düzenlenecek bordronun istenildiğinde ibraz edilmek üzere “As-

gari geçim indirimi bordrosu” ekinde saklanması gerekir. Geçmiş döneme ilişkin asgari geçim indirimi tutarları, ilgili aydaki ücrete ilave olarak bir defada hak sahiplerine ödenebileceği gibi 31/12/2008 tarihine kadar eşit tutarlar halinde ödenmesi de mümkün bulunmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, çalışanlara ilişkin eksik ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarını belirtilen süreler içinde çalışanlara yansıtmayan işverenler hakkında, 265 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin “10.2. **Ödenmesi Gereken Gelir Vergisinin Eksik Hesaplanması Halinde Uygulanacak Cezai Müeyyideler**” başlıklı bölümünde yer alan hükümler uyarınca işlem yapılacaktır.

...

Tebliğ olunur.”

EK: Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim

-
- [1] 06/06/2008 tarihli ve mükerrer 26898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
 - [2] 04/04/2007 tarihli ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
 - [3] 04/12/2007 tarihli ve 26720 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
 - [4] 265 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre hesaplanan tutar (Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda yer alan tutar)
 - [5] 265 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre hesaplanan tutar
 - [6] 4 seri numaralı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliğine göre hesaplanan tutar, (5084 sayılı Kanun uyarınca terkin edilecek tutar, işçi sayısı ile asgari ücret üzerinden ödenmesi gereken gelir vergisinin çarpımı sonucu bulunacak değer üzerinden organize sanayi veya endüstri bölgelerinde kurulu iş yerleri için tamamı, diğer yerlerdeki iş yerleri için yüzde seksendir.)

EK-5: Gelir Vergisi Stopajı Teşvikine İlişkin Bildirim

GELİR VERGİSİ STOPAJI TEŞVİKİNE İLİŞKİN BİLDİRİM

MÜKELEFFE İLİŞKİN BİLGİLER

Mükellefin:	
T.C. Kimlik/Vergi Kimlik Numarası	
Vergi Dairesi	
Soyadı (Unvanı)	
Adı	

Bildirim Ait Olduğu Dönem	
Bildirim Verildiği Vergi Dairesi	

İmza

Tarih

...../...../200..

BİLDİRİM KAPSAMINDA BULUNAN İŞYERLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Bulunduğu İl	İlçe	İlgili Vergi Dairesi	Çalıştırılan Toplam İşçi Sayısı	SSK İşyeri Sicil Numarası	İşyerinin Adresi

TERKİN EDİLECEK TUTARA İLİŞKİN BİLGİLER

	İşçi Sayısı (1)	Ücretler Üzerinden Hesaplanan Vergi Tutarı (2)	Asgari Ücret Üzerinden Hesaplanan Vergi Toplamı * (3)	Terkin Oranı (4)	Terkin Edilebilecek Azami Tutar (5=3x4)	Mahsup Edilebilecek Asgari Geçim İnd. ** (6)	Terkin Edilecek Tutar *** (7=3-6)
Organize Sanayi veya Endüstri Bölgesi				%100			
Diğer				%80			
			TOPLAM				

* İşçi sayısı ile asgari ücret üzerinden hesaplanan verginin çarpımı sonucu bulunacak tutar bu satıra yazılacaktır.

** Bu satırda, 265 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre düzenlenen Asgari Geçim İndirimi Bordrosunda teşvik kapsamındaki işçiler için hesaplanan asgari geçim indirimi tutarı toplamı gösterilecektir.

*** Asgari ücret üzerinden hesaplanan tutardan asgari geçim indiriminin mahsup edilmesi sonucu kalan tutar terkinde konu edilecektir. Terkin edilebilecek azami tutar

(5) numaralı sütundaki tutardan fazla olamaz.

